

การศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา

STUDY AND DESIGN OF LETTERING FONTS FROM LANNA
CULTURE IDENTITY

A032410

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 32410
วันเดือนปี 6 ต.ค. 2553

b. 12254046
i.....

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ.2552

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

**STUDY AND DESIGN OF LETTERING FONTS FROM LANNA
CULTURE IDENTITY**

**A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE IN INDUSTRIAL EDUCATION IN
INDUSTRIAL DESIGN TECHNOLOGY
FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2009

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองสารนิพนธ์

หัวข้อสารนิพนธ์ การศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา
Study and Design of Lettering Fonts from Lanna Culture
Identity

ชื่อนักศึกษา คณศ ฤทธิมณี
รหัสประจำตัว 50063624
ปีการศึกษา 2552
ปริญญา ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชา เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ดร.อภิศักดิ์ สินธุภัก

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์	ลายมือชื่อ
รองศาสตราจารย์อุดมศักดิ์ สารินูตร	
รองศาสตราจารย์สถาพร ดิบุญมี ณ ชุมแพ	
ดร.อภิศักดิ์ สินธุภัก	

ค่าระดับคะแนนรวมที่เป็นเอกฉันท์จากคณะกรรมการสอบ Outstanding
วัน/เดือน/ปี ที่สอบ วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2552 เวลา 15.00 – 16.00 น.
สถานที่สอบ ณ ห้อง ค. 403 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

(อาจารย์สรรวดี เจริญชาติศรี)

ประธานสาขาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ

(รองศาสตราจารย์พีระวุฒิ สุวรรณจันทร์)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น **ฉบับนี้** ตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา **วันที่ 30 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2552** ให้มีการนำไปใช้

หัวข้อสารนิพนธ์	การศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา
นักศึกษา	กณศ ฤทธิมณี
รหัสประจำตัว	50063624
ปริญญา	ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
พ.ศ.	2552
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ดร.อภิศักดิ์ สิ้นธุภัก

บทคัดย่อ

การศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบตัวอักษรไทย ที่สื่อถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมล้านนา ซึ่งการออกแบบครั้งนี้มุ่งเน้นรูปแบบตัวเนื้อความเป็นหลัก ในแง่ของการใช้งานจึงต้องคำนึงถึงการอ่านง่าย จึงเป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบตัวอักษรที่เป็นทางการของไทย และรูปแบบตัวอักษรธรรมล้านนา โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งดำเนินการตามขั้นตอนวิธีวิจัย เพื่อให้การออกแบบตอบสนองกับกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ กลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อสร้างแบบร่าง พร้อมแบบสอบถาม จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาประเมิน แล้วจึงทำการพัฒนา เพื่อนำมาสร้างเป็นต้นแบบตัวพิมพ์ ที่ประกอบไปด้วย พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวเลข เต็มชุด จากนั้นนำมาพัฒนาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบตัวอักษรประเมิน เพื่อพัฒนาสร้างเป็นแบบจำลองการใช้งานของตัวพิมพ์ ในรูปแบบหนังสือบทสวดมนต์ และประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่นำมาบรรยาย ได้วิเคราะห์จากค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD)

ผลการวิจัยพบว่า ในการทดสอบ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเป็นจำนวน 3 ครั้ง ผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 จากนั้นสร้างเป็นต้นแบบชุดตัวอักษรให้ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบเรขาคณิตประเมินในรูปอักษร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ซึ่งมีคุณภาพอยู่ในระดับดี และผลการประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มตัวอย่างในด้านการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ซึ่งมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thematic Paper Title	Study and Design of Lettering Fonts from Lanna Culture Identity
Student	Mr. Ganesh Ridmanee
Student ID.	50063624
Degree	Master of Science in Industrial Education
Program	Industrial Design Technology
Year	2009
Thematic Paper Advisor	Dr. Apisak Sindhuphak, M.ID, Ph.D.

ABSTRACT

Study and Design of Lettering Fonts from Lanna Culture Identity has its purpose to design Thai fonts, which conveyed From Lanna culture. The design emphasizes mostly with a format, which should be easy to read. It is the integration between formal Thai font and Lanna ancient font (Aksorntham Lanna). This thesis studies are relevant researches and follows the thesis format in order for the design to meet the required sample group suggested to the purpose.

The sample of this research was a group of 15 printed media (book) designers in Chiang Mai, whom studied the primary date for making sketch design with evaluation questionnaires from the Lanna cultural experts and concluded to be 1 Lettering type for developing of a full set of prototype, which consisted of alphabets, vowels, tone marks and numbers. Then, the font design expert evaluated and produced a printing model as a prayer book and evaluated the satisfaction of the sample. All data has received frequency value, sum of value, mean value (\bar{X}) and Standard Deviations (SD).

From a result, the researcher conducted 3 tests and the evaluation result from the Lanna culture experts considered that Type 1 is suitable for further development, which has the best quality ($\bar{X} = 4.26$) and made a preliminary font from graphic design experts evaluated the font, which has a good quality ($\bar{X} = 4.31$), and a result from a satisfaction evaluation with the sample result from consumer usage was in a good quality ($\bar{X} = 4.31$).

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้ สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจาก ดร.อภิศักดิ์ สินธุภัก อาจารย์ที่
ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา แนะนำแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ในการ
ทำวิจัย ตรวจสอบข้อบกพร่อง และปรับปรุงจนทำให้การวิจัย นี้ประสบความสำเร็จได้อย่าง
สมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ อุดมศักดิ์ สาริบุตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศลักษณ์
กลิ่นหอม และ ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง ที่ช่วยในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
และให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อเป็นสารนิพนธ์ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์สาทความรู้ ตลอดจนข้อคิด
ต่างๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า และเป็นแนวทางในการจัดทำสาร
นิพนธ์จนประสบความสำเร็จ

ขอขอบพระคุณ คุณพิชัย แสงบุญ อย่างสูง ที่เสียสละเวลาสอน และให้คำแนะนำ
เพื่อการวิจัยอักษรธรรมล้านนา และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ใน
การทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษา ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดีมาตลอดและบุคคลที่ผู้วิจัย
ไม่ได้กล่าวไว้ในที่นี้ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเป็นกำลังใจที่ดีมาก
ในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณพ่อและคุณแม่ และญาติพี่น้องทุกคน ที่ได้สนับสนุน และให้ความ
ช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน อย่างดีมาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์ใดๆที่เป็นผลจากสารนิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ บิดามารดา
และครูอาจารย์ทุกท่าน ด้วยความเคารพอย่างสูง

คณศ ฤทธิมณี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	II
กิตติกรรมประกาศ.....	III
สารบัญ.....	IV
สารบัญตาราง.....	VIII
สารบัญภาพ.....	IX
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 การออกแบบเลขนศิลป์ (Graphic Design).....	8
2.2 ล้านนา (ภาคเหนือ).....	9
2.3 ศิลปกรรมก่อนประวัติศาสตร์ในล้านนา.....	10
2.4 ศิลปกรรมสมัยประวัติศาสตร์ในล้านนา.....	18
2.4.1 ศิลปะหริภุญชัย.....	19
2.4.2 ศิลปะแบบล้านนา.....	21
2.5 ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านล้านนา.....	25
2.5.1 บ้านพื้นถิ่นในภาคเหนือ สถาปัตยกรรมบ้าน.....	25
2.5.2 จิตรกรรมฝาผนังพื้นบ้าน.....	26
2.5.3 หัตถกรรมพื้นบ้านล้านนา.....	27

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.6 เรขศิลป์ล้านนา.....	31
2.6.1 อักษรโบราณล้านนา.....	32
2.6.2 เรขศิลป์พื้นบ้านล้านนา.....	40
2.6.3 เรขศิลป์ล้านนาร่วมสมัย.....	41
2.7 การออกแบบตัวอักษร.....	45
2.7.1 การออกแบบตัวอักษร(Font Design)	45
2.7.2 การออกแบบตัวพิมพ์พาดหัว.....	47
2.8 ภาพลักษณ์วัฒนธรรม.....	47
2.8.1 วัฒนธรรมคืออะไร.....	48
2.8.2 ลักษณะของวัฒนธรรม.....	49
2.8.3 ประเภทของวัฒนธรรม.....	50
2.8.4 สาขาของวัฒนธรรม.....	50
2.8.5 วัฒนธรรมหลักประจำชาติ	51
2.8.6 กิริยามารยาทไทย.....	52
2.8.7 เอกลักษณ์ของชาติไทย.....	53
2.8.8 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม.....	53
2.9 การออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์.....	54
2.9.1 ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์แบ่งตามวัตถุประสงค์การนำไปใช้.....	54
2.9.2 ความหมายของการออกแบบ.....	56
2.9.3 หลักการออกแบบสิ่งพิมพ์.....	56
2.10 การพิมพ์ในระบบต่างๆ.....	59
2.10.1ระบบเลตเตอร์เพรส.....	60
2.10.2 สิ่งพิมพ์ที่เหมาะสมกับการพิมพ์โดยระบบเลตเตอร์เพรส.....	61

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

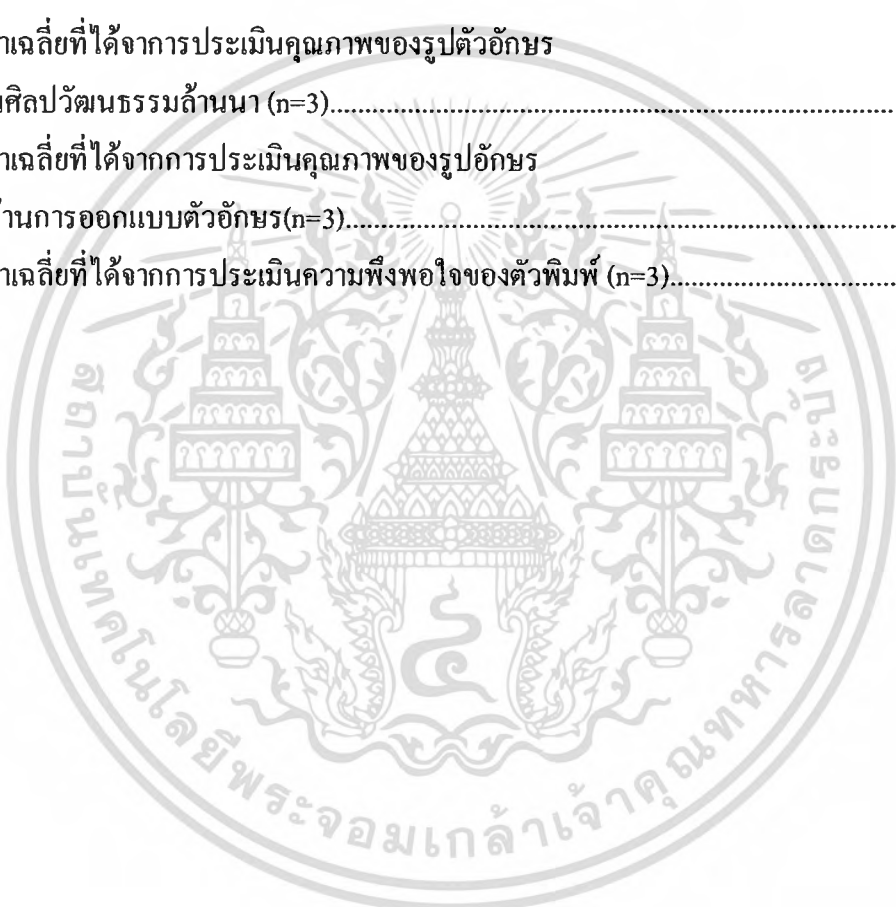
หน้า

2.11 ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย	62
2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	68
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	69
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	71
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	72
3.4 วิธีดำเนินการศึกษาและออกแบบ.....	72
3.5 การหาคุณภาพของรูปอักษร.....	73
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
4.1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ถึงรูปแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา.....	78
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินคุณภาพด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา.....	79
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินคุณภาพด้านการออกแบบตัวอักษร.....	81
4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์.....	82
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย.....	85
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	85
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	87
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	88
บรรณานุกรม.....	89

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ตารางการวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบของจิตรกรรมพื้นบ้าน ล้านนาสามารถวิเคราะห์ได้ ตามลักษณะของการออกแบบรูปทรง การใช้สี เส้น.....	27
3.2 แสดงค่าระดับและน้ำหนักคะแนน.....	76
4.1 แสดงค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินคุณภาพของรูปตัวอักษร ในด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา (n=3).....	79
4.2 แสดงค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินคุณภาพของรูปอักษร ด้านการออกแบบตัวอักษร(n=3).....	81
4.3 แสดงค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์ (n=3).....	83

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ภาพแผนที่แสดงที่ตั้งอาณาจักรล้านนา.....	10
2.2 เครื่องมือสับหินกรวด.....	11
2.3 ภาพขวานหินมีรอยฝนที่ขอบ.....	11
2.4 เศษภาชนะดินเผา.....	12
2.5 ภาพเครื่องมือขวานกระเทาะพบในภาคเหนือ.....	12
2.6 ภาพเครื่องมือขวานหินขัดที่พบในภาคเหนือ.....	12
2.7 ภาชนะดินเผาที่พบในภาคเหนือ.....	13
2.8 ภาพกำไลสัมฤทธิ์ กำไลหิน กลองมะโหระทึกสัมฤทธิ์.....	13
2.9 ภาพภาชนะดินเผาลายเชือกทาบ.....	14
2.10 ภาชนะดินเผาลายขูดขีดบนผิวขัดมัน.....	15
2.11 ศิลปะถ้ำในภาคเหนือ.....	15
2.12 ศิลปะถ้ำในภาคเหนือ.....	16
2.13 ภาพคน แห่ล่งถ่ายประตุม้า ลำปาง.....	17
2.14 ภาพมือ.....	17
2.15 ภาพสัตว์.....	17
2.16 ภาพรูปสัญลักษณ์ต่างๆ.....	18
2.17 ตัวอักษรธรรมล้านนา.....	32
2.18 ตัวอักษรธรรมล้านนา.....	33
2.19 สัดส่วนอักษรธรรมล้านนาและตัวเขียนอักษรธรรมล้านนา.....	33
2.20 การจับใบลาน.....	34
2.21 ลักษณะตัวอักษร.....	34
2.22 ลักษณะการตัวดเส้นมาด้านหน้าก่อนเล็กน้อย.....	34
2.23 ลักษณะการตัวดเส้นขึ้น ลงเป็นจะงอยเล็กน้อย.....	35
2.24 ตัวอย่างอักษรฝักขามจากศิลาจารึก.....	36
2.25 อักษรฝักขาม.....	36
2.26 ลักษณะรูปอักษร.....	37
2.27 รูปอักษรมีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นเส้นตรง.....	37
2.28 ลักษณะการมีหยักตรงกลางตัวอักษร.....	37

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.29 ตัวอย่างอักษรไทยนิเทศจากต้นฉบับโบราณ.....	38
2.30 อักษรไทยนิเทศ.....	39
2.31 รูปอักษรมีลักษณะกลมป้อม.....	39
2.32 การตัดปีกค้อยที่ปลายตัวอักษร.....	40
2.33 การตัดเส้นมาด้านหน้าก่อนเล็กน้อย.....	40
2.34 ภาพหีบพระคัมภีร์, ปี่มสา, เสื่อเกราะและผ้าขันต์.....	41
2.35 ภาพงานเรขศิลป์สิ่งพิมพ์ล้านนายุคปัจจุบัน.....	42
2.36 ภาพงานเรขศิลป์สิ่งแวดล้อมล้านนาในยุคปัจจุบัน.....	42
2.37 ตัวอย่างการใช้อักษรบนใบปลิวประชาสัมพันธ์หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่.....	43
2.38 ภาพตัวอย่างการใช้ตัวอักษรบนป้ายข้อมูลในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่.....	44
2.39 ภาพตัวอักษรแบบมีเชิง.....	45
2.40 ภาพตัวอักษรแบบไม่มีเชิง.....	45
2.41 ภาพตัวอักษรแบบไม่มีเชิง.....	46
2.42 ภาพตัวอักษรแบบตัวอาลักษณ์.....	46
2.43 ตัวอักษรแบบประดิษฐ์.....	46
2.44 ภาพตัวอักษรแบบสมัยใหม่.....	47
2.45 รูปแบบตัวอักษรที่มีลักษณะสมดุลเท่ากัน.....	63
2.46 รูปแบบตัวอักษรที่มีลักษณะสมดุลไม่เท่ากัน.....	63
2.47 รูปแบบตัวอักษรที่มีลักษณะสมดุลแบบศูนย์ถ่วง.....	64
2.48 สัดส่วนตัวอักษร สระ และวรรณยุกต์ จะต้องสัมพันธ์กัน.....	65
2.49 ตัวอย่างสัดส่วนโดยประมาณของตัวอักษรไทย.....	65
2.50 ตัวอย่างสัดส่วนโดยประมาณของตัวอักษรไทย.....	66
3.1 ภาพกระบวนการศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา.....	77
4.1 ภาพผลงานการออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ครั้งที่ 1	78
4.2 ภาพผลงานการออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ครั้งที่ 2	80
4.3 ภาพผลงานการออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ครั้งที่ 3	82
4.4 ภาพแบบจำลองการใช้งานของชุดตัวพิมพ์	84

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อความคิด ความต้องการและอารมณ์ ภาษาที่มีอยู่ทุกแห่งหนในสังคมมนุษย์ ซึ่งมีการติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดชีวิต มนุษย์สามารถดำรงวัฒนธรรมไว้ได้ มนุษย์ใช้ภาษาพูดในการติดต่อสื่อสาร แสดงความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และใช้ภาษาเขียนบันทึกเหตุการณ์เรื่องราว ความคิดความเชื่อต่างๆ ของสังคมไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้เรื่องและสืบต่อไปยังคนรุ่นใหม่ไม่ขาดสาย ดังนั้นภาษาจึงเป็นเครื่องจรรโลงวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นผู้เจริญกว่าสัตว์ เพราะมีภาษาที่ใช้ ดังนั้นในกลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันในสังคมและรวมกันเป็นประเทศชาติ ย่อมมีภาษาประจำชาติของตนเพื่อสื่อสารทำความเข้าใจกัน และเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งซึ่งทำให้เรารู้ว่าเป็นชาติเดียวกัน ทุกชาติย่อมมีภาษาพูดและภาษาเขียนของตน แต่บางประเทศต้องสูญเสียเอกราชต้องไปอยู่ใต้อำนาจของชาติอื่น จึงต้องยอมรับเอาภาษาพูดและภาษาเขียนของชนชาติที่เป็นผู้ครอบครองมาใช้ ความเป็นชาติจึงคงอยู่ไม่ได้เพราะคนในชาติไม่ได้ใช้ภาษาเดิมของตน ดังนั้นภาษาจึงเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่แสดงความเป็นชาติและความมีเอกราช ภาษาไทยที่เราใช้พูดและใช้อ่านกันอยู่ทุกวันนี้เป็นมรดกตกทอดมาแต่บรรพบุรุษ ที่เราควรช่วยกันรักษา โดยพยายามเขียนอ่านให้ถูกต้อง เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางภาษาไว้ (ทิพย์สุดา นัยทรัพย์.2535)

อาณาจักรล้านนาในเชิงวัฒนธรรม ถูกระบุความหมายถึงดินแดนในภาคเหนือของประเทศไทย ปัจจุบัน อันได้แก่จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน ลำพูน และลำปาง รวมไปถึงรัฐเชียงตุงในเขตประเทศสหภาพพม่า และแคว้นสิบสองปันนาในเขตประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(พรรณเพ็ญ เครือไทย:2545) ประชากรในเขตดังกล่าวมีพื้นฐานร่วมกันที่สำคัญยิ่งคือ ความเป็นชนเผ่าไทซึ่งมีพื้นฐานทางภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน และโดยเฉพาะสิ่งที่ทำให้ประชาชนเหล่านั้นผูกพันกันอย่างแนบแน่น ก็คือความเชื่อในพุทธศาสนา และสิ่งที่โยงใยให้เกิดมาตรฐานร่วมของความรู้ความคิด และความเชื่อในหมู่ชนทั้งปวง ก็คือการใช้อักษรแบบเดียวกันในการบันทึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนา และรวมตลอดถึงคัมภีร์ที่บันทึกความรู้ภูมิปัญญา และจากการที่เอกสารเหล่านั้นมีการคัดลอกต่อเนื่องกันมาทั้งในแง่การคัดลอกต่อเนื่องในท้องถิ่นและการคัดลอกข้ามถิ่น โดยเหตุที่อาณาจักรล้านนามีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลานาน มีการสร้างสมวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นตลอดมา จนเป็นเอกลักษณ์หรือมีลักษณะเฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นด้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ศิลปะสถาปัตยกรรม ภาษา ตัวอักษร ฯลฯ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยเฉพาะตัวอักษรนั้น จากหลักฐานข้อมูลจารึกและเอกสารโบราณด้านนา พบว่า นอกจากอักษรธรรมล้านนาหรือที่เรียกกันว่า “ตัวเมือง” แล้วยังมีตัวอักษรที่ใช้อีกถึง 3 ชนิดด้วยกัน คือ 1. อักษรสุโขทัย 2. อักษรฝักขาม และ 3. อักษรไทยนิเทศ แต่หากจะกล่าวไว้ในจำนวนอักษรทั้ง 4 ชนิดนี้ อักษรธรรมล้านนาเป็นอักษรที่มีฐานะและบทบาทมากกว่าอักษรชนิดอื่นตั้งแต่สมัยพระเจ้าติโลกราชเป็นต้นมา จนกระทั่งมามีบทบาทสูงสุดในยุคของพระเมืองแก้ว ซึ่งเป็นยุคทองของวรรณกรรมล้านนา โดยมีการผลิตวรรณกรรมจำนวนมาก แม้ว่าจะในระยะแรกจะใช้เขียนหรือ จารคัมภีร์ทางศาสนา แต่ต่อมาก็เกิดความนิยมในการนำมาแต่งวรรณกรรมทางโลก ทำให้กลายเป็นอักษรหลักของล้านนาในที่สุด อักษรชนิดนี้พัฒนาขึ้นจากอักษรมอญโบราณแห่งอาณาจักรสุโขทัยในช่วงประมาณ พ.ศ. 1600 และก็อาจสืบโยงต้นเค้าไปถึงอักษรพราหมณ์ ของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดียได้ด้วย อักษรธรรมล้านนาก็ นิยมใช้ในการจารคัมภีร์ไบเบิลซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ซึ่งมีคัมภีร์ประมาณ 2000 ชื่อ นอกจากนี้ยังนิยมใช้บันทึกความรู้ ในรูปของสมุดที่ทำขึ้นจากเปลือกของ ไม้สา เรียกว่า พับสา หรือ พับหนังสือ ซึ่งเป็นเสมือนตำราหรือคู่มือของนักวิชาการพื้นบ้านล้านนาได้เป็นอย่างดี แม้อักษรธรรมล้านนาและอักษรไทยมาตรฐานจะพัฒนาขึ้นจากต้นตอเดียวกัน แต่อักษรธรรมล้านนามีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากลักษณะของอักษรไทยมาตรฐานที่เห็นได้ชัดคือ ลักษณะของอักษรธรรมล้านนาจะวาดเป็นเส้นโค้ง ซึ่งเห็นว่าสอดคล้องกับความเคลื่อนไหวของมือมนุษย์ในการเขียนอักษร โดยที่ในการเขียนอักษรแต่ละตัวนั้น ผู้เขียนจะวางมือคว่ำบ้นนิ้วชี้ที่ใช้เป็นพื้นแล้วจึงใช้นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้และนิ้วกลางประคองเครื่องเขียนและวาดอักษรเป็นเส้นโค้ง อักษรล้านนาหรือ ตัวเมือง จึงมีลักษณะโค้ง มีความอ่อนไหว และอักษรธรรมล้านนาส่วนใหญ่จะมีส่วนกว้างมากกว่าส่วนสูง (อุดม รุ่งเรืองศรี:2543)

เนื่องด้วยอักษรชนิดนี้มักใช้บันทึกคัมภีร์ไบเบิล พับสา เอกสาร โบราณ โดยเฉพาะเรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับศาสนา เช่น ตำราภาษาบาลี ชาดก หนังสือบทสวด ตลอดจนเรื่องราวการก่อกำเนิดของไทยทานแก้วดี การใช้อักษรธรรมล้านนาก็ใช้บันทึกเอกสารต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องในพุทธศาสนา ตำราโหราศาสตร์ ตำราแพทย์ บทกวีนิพนธ์ และคร่าวขอ จากหลักฐานพบว่า การใช้อักษรธรรมล้านนานั้นเป็นไปอย่างไม่สม่ำเสมอ มักจะขาดช่วงหรือซบเซาไปบ้างตามความผันผวนของเหตุการณ์บ้านเมือง แต่ก็ยังสืบทอดกันตลอดมาได้เป็นอย่างดี จนกระทั่งในปี พ.ศ.2483 เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่ 3 ว่าด้วยภาษาและหนังสือกับหน้าที่พลเมือง ห้ามการเรียนการสอนอักษรภาษาท้องถิ่น (พรหมเพ็ญเครือไทย.2545:7-9) การใช้อักษรล้านนาจึงหยุดชะงักไปเป็นเวลานาน ประกอบกับความแพร่หลายในการใช้อักษรไทยปัจจุบันในสื่อมวลชนทุกแขนง การใช้อักษรล้านนาจึงมีความเสื่อมลงตามลำดับ

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเล็งเห็นถึงปัจจัยความสำคัญที่ควรมีการอนุรักษ์ไว้ซึ่งภาษาศาสตร์และภาพลักษณ์วัฒนธรรมล้านนาอันเก่าแก่ เพื่อเกิดการต่อยอดความคิดให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวอักษรไทยและตัวอักษรล้านนา โดยความประสงค์ของผู้วิจัยที่ต้องการนำความรู้ความสามารถ ในด้านการออกแบบเรขาคณิต และความสนใจในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลทาง

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ไม่สามารถนำออกจำหน่ายหรือทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต

แม้ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติศาสตร์ล้านนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดและภาษาเขียน รวมไปถึงตัวอักษรชนิดอื่น ที่นอกเหนือจากตัวอักษรธรรมล้านนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ของตัวอักษร ในการออกแบบครั้งนี้มุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นการเกิดองค์ความรู้ ในการผสมผสานวัฒนธรรมปัจจุบันกับตัวอักษรล้านนา เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้ศึกษาและรักษาไว้ซึ่งภาพลักษณ์อันดีของล้านนา ให้ยังคงอยู่ สามารถที่จะนำเอาความรู้ประสบการณ์ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงการนำเอาตัวอักษรล้านนามาใช้ได้จริงตามยุคสมัยปัจจุบันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน

จากการศึกษาข้อมูลและลงพื้นที่ที่ผู้วิจัยยังได้สังเกตเห็นปัญหาของสื่อปัจจุบัน โดยพบว่าป้ายห้างร้านหรือสื่อสิ่งพิมพ์จากแหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือ มักนิยมใช้ตัวอักษรธรรมล้านนาในหน้าปกหัวและหัวข้อหลัก ซึ่งมีเอกลักษณ์ล้านนาเหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อสังเกตข้อมูลจากป้ายหรือสื่อที่มีข้อความยาว กลับมาใช้ตัวอักษรที่เป็นทางการแทน เช่น ชุดตัวอักษร Angsana New เพราะต้องใช้ความรวดเร็วในการอ่าน ถ้าจะสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมล้านนาอย่างชุดตัวอักษร LN Lanna ก็จะทำให้เกิดปัญหาของการอ่านยาก และเปลืองเนื้อที่ช่องไฟ เพราะต้องใช้พื้นที่ในการเขียนเป็นพิเศษ ปัญหานี้ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะพัฒนาตัวอักษร ไทยที่สื่อถึงภาพลักษณ์ล้านนาเป็นหลัก ให้เกิดการใช้น้อยช่องไฟให้น้อยลง เป็นรูปแบบลักษณะที่กึ่งทางการ และสามารถอ่านออกได้ง่ายขึ้นกว่ารูปแบบตัวอักษรล้านนาทั่วไป แต่ก็ยังคงสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมล้านนา เพื่อที่จะเป็นตัวเลือกในการใช้ตัวอักษรล้านนาให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวและสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ฉะนั้นการออกแบบตัวอักษรจากภาพลักษณ์ล้านนาของผู้วิจัยนี้ จึงเป็นการผสมผสานระหว่าง การออกแบบตัวอักษรธรรมล้านนาและตัวอักษรไทยปัจจุบัน เพื่อเป็นตัวเลือกที่เหมาะสมในการใช้ออกแบบ สื่อสิ่งพิมพ์ และป้ายข้อมูลให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา
- 1.2.2 เพื่อประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ได้ใช้กรอบแนวคิดที่จะมาทำการศึกษา 4 ส่วนไว้ดังนี้

1.3.1 ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับภาพลักษณ์ล้านนา

การศึกษาเพื่อหาสิ่งที่สามารถสะท้อน ถึงความเป็นล้านนาได้อย่างชัดเจน จากทางเลือกที่ได้มาจากการอ้างอิงถึงในเอกสารตำรา ตามแนวคิดของทิพย์สุดา นัยทรัพย์ (อ้างใน : ภาษากับวัฒนธรรม.2535: 5-9) เพื่อนำมาใช้สะท้อนภาพลักษณ์ล้านนา

1.3.2 แนวทางการออกแบบตัวอักษรไทย ในรูปแบบอักษรล้านนา

(1) ศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ศิลปะและสุนทรียศาสตร์ คือ ความเป็นมาและความงามของ รูปแบบ (Style) ที่จะนำมาใช้ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร มีความเป็นมาอย่างไร สื่อความหมายถึงอะไร จากลักษณะที่แสดงออก และให้ความรู้สึกอย่างไร

(2) ศึกษาข้อมูลด้านองค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อเลือกวิธีที่จะนำเสนอและเลือกใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อสื่อสารกับคนหมู่มากได้อย่างเหมาะสม เช่น เส้น รูปร่าง สัดส่วน พื้นผิว ความสมดุลทางความรู้สึก จุดสนใจ ความกลมกลืน และความขัดแย้ง ฯลฯ (ขาม จาตุรงค์กุล. 2545 : 74)

1.3.3 หลักการออกแบบประดิษฐ์ตัวอักษร ได้ใช้แนวความคิดของ วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2545 : 85-90) เพื่อให้แบบตัวอักษรที่จะถ่ายทอดคุณค่าเชิงสุนทรียศาสตร์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

- (1) หลักความเป็นเอกภาพ (Unity)
- (2) หลักความสมดุล หรือดุลยภาพ (Balancing)
- (3) หลักความกลมกลืนกัน (Harmony)
- (4) หลักของสัดส่วนตัวอักษร (Proportion)
- (5) หลักการสร้างจังหวะและลีลา (Rhythm)
- (6) หลักการสร้างจุดเด่น (Emphasis)

1.3.4 การประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ใช้แนวความคิดของ ปรีชญญา โรจน์อารยานนท์ (2543 : 35-36) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของอักษรไทย ในหนังสือ “แบบตัวพิมพ์ไทย” หัวข้อ “ฟอนต์ไทยที่ดีควรมีคุณสมบัติอย่างไร” ไว้ดังนี้

- (1) ได้มาตรฐาน
- (2) อ่านง่าย
- (3) ใช้สะดวก
- (4) ประหยัด
- (5) สวยงาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบสำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนาของกลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1.4.1 พื้นที่ทำการวิจัย คือ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1.4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา

ประชากร

(1) กลุ่มผู้สนใจตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 241,825 คน (รายงานสถิติจำนวนประชากร และบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2551)

(2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา 3 ท่าน

(3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านผู้ออกแบบ 3 ท่าน

กลุ่มตัวอย่าง

(1) กลุ่มผู้สนใจตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา 100 คน โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้สูตรการหาขนาดการหากลุ่มตัวอย่างของ Yamane และยอมรับความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.10

(2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา 3 ท่าน ได้แก่

1. รองศาสตราจารย์พงศ์เดช ไชยบุตร ภาควิชาภาพพิมพ์ จิตรกรรมและประติมากรรม คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. คุณสนั่น ธรรมธิ นักวิชาการ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

3. คุณพิชัย แสงบุญ นักวิชาการ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

(3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านผู้ออกแบบ 3 ท่าน ได้แก่

1. รองศาสตราจารย์วรพงศ์ วิชาติอุดมพงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะการออกแบบและเทคโนโลยี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

2. คุณปริญญา ไรจน์อารยานนท์ ครีเอทีฟไดเรกเตอร์ บริษัท ดีบี ดีไซน์ จำกัด ผู้ออกแบบตัวพิมพ์ตระกูล ดีบี

3. คุณอนุทิน วงศ์สรรคกร ผู้จัดการ บริษัท คัดสรร ดีมาก จำกัด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ผู้ให้ข้อมูลมีดังนี้

ประชากร

(1) กลุ่มนักร้องแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง

(1) กลุ่มนักร้องแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 3 บริษัท โดยกำหนดบริษัทละ 5 คน (รวมทั้งสิ้น 15 คน ซึ่งได้ทำการสุ่มจากประชากร โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.4.3 ตัวแปรที่ศึกษา

1.4.3.1 ตัวแปรต้น

รูปแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา

1.4.3.2 ตัวแปรตาม

ความพึงพอใจของกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญด้านภาพลักษณ์ล้านนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษร และนักร้องแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ศึกษาและทำการออกแบบ

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 ล้านนา หมายถึง เขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย และมีพื้นที่ครอบคลุม อยู่ในเขตของ 8 จังหวัด อันได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน ลำพูน และลำปาง

1.5.2 วัฒนธรรมภาพลักษณ์ หมายถึง ความคิดเห็นความรู้สึกรหรือการกระทำใดๆของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา, ศิลปะ, ความเชื่อ, ระเบียบประเพณี ที่ถ่ายทอด สืบเนื่องมาเป็นแบบแผนของยุคล้านนา

1.5.3 อักษรล้านนา หมายถึง อักษรที่ปรากฏจารึกและเอกสาร โบราณของชาวล้านนา ซึ่งประกอบด้วย อักษรธรรมล้านนา อักษรฝักขาม และอักษรไทยนิตศ

1.5.4 ผลิภัณฑ์ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือบทสวดมนต์

1.5.5 ภาพลักษณ์ล้านนา คือ ชุดตัวอักษรไทยที่ประกอบไปด้วย พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวเลข ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมของภาคเหนือ

1.5.6 การศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา คือการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปกรรมก่อนประวัติศาสตร์ในล้านนา ศิลปกรรมสมัยประวัติศาสตร์ในล้านนา ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านและอักษรล้านนา จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5.7 การศึกษาความพึงพอใจ คือการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการศึกษาและออกแบบแล้ว

1.5.8 ผู้สนใจผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผู้ที่สนใจด้านภาพลักษณ์ล้านนา โดยมีภูมิลำเนาอยู่ใน จังหวัดเชียงใหม่ หรือจังหวัดในภาคเหนือตอนบน

1.5.9 ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ ในด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา และด้านการออกแบบตัวอักษร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้ มาประยุกต์ในการออกแบบและพัฒนา ซึ่งทฤษฎีที่ทำการศึกษา มีดังนี้

- 2.1 การออกแบบเรขศิลป์ (Graphic Design)
- 2.2 ล้านนา (ภาคเหนือ)
- 2.3 ศิลปกรรมก่อนประวัติศาสตร์ในล้านนา
- 2.4 ศิลปกรรมสมัยประวัติศาสตร์ในล้านนา
- 2.5 ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
- 2.6 เรขศิลป์ล้านนา
- 2.7 การออกแบบตัวอักษร
- 2.8 ภาพลักษณ์วัฒนธรรม
- 2.9 การออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์
- 2.10 การพิมพ์ในระบบต่างๆ
- 2.11 ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
- 2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การออกแบบเรขศิลป์ (Graphic Design)

การออกแบบเรขศิลป์นี้เป็นองค์ความรู้ส่วนหนึ่งของวิชาชีพทางการออกแบบนิเทศศิลป์โดยใช้ คำในภาษาอังกฤษที่ว่า Visual Communication Design เป็นศาสตร์ที่มีการค้นคว้า จนเกิดทฤษฎีที่มี จุดประสงค์ในการสร้างสรรค์รูปแบบของสื่อเพื่อการสื่อสารให้ผู้รับสารเกิดความสนใจและเข้าใจถึง วัตถุประสงค์ของผู้สื่อสารได้ชัดเจนและถูกต้อง โดยมีความหมายหลากหลายดังนี้ “เรขศิลป์”

(Graphic Art) “เรข+ ศิลป์” หมายถึง ศิลปะที่มีลักษณะเป็น “รอย เขียน, ตัวอักษร หรือลวดลาย” (ราชบัณฑิตยสถาน 2493 : 812) มีลักษณะผลงานที่สำคัญออกมา เป็นลายเส้น การขีดเขียนหรืองาน พิมพ์เป็นการออกแบบที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทาง

ทัศนภาพ (Visual Communication) ที่ประกอบเป็นตัวอักษร ลวดลาย หรือรอยขีดเขียน ซึ่ง แสดงโดยใช้เส้น (ปราโมทย์ แสงพลสิทธิ์ 2540 : 37) นำเสนอข่าวสารต่อผู้ความหมายและแปล ความหมายได้ทางสายตา (ประชิด ทิณบุตร 2530 : 19) เป็นการออกแบบเพื่อให้อ่าน เช่น ออกแบบ หนังสือ นิตยสาร โฆษณา หีบห่อ ป้าย ภาพยนตร์โทรทัศน์โปสเตอร์แผ่นพับ นิตรรศการ

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(วิรุณ ตั้งเจริญ 2532 : 9) โดยแบ่งประเภทได้หลากหลายตามยุคสมัยดังนี้

เรขศิลป์สิ่งพิมพ์ (Printing Graphics) คือ ผลงานการออกแบบสิ่งพิมพ์ที่ผ่าน กระบวนการพิมพ์ลงบนสื่อต่างๆ โดยเริ่มต้นจากการออกแบบตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์ การจัดรูปเล่มหนังสือ ภาพประกอบ โฆษณา เครื่องหมายการค้า บัตร ฯลฯ

เรขศิลป์สิ่งแวดล้อม (Environmental Graphics) คือ ผลงานการออกแบบ ตัวอักษร รูปสัญลักษณ์ ที่ติดอยู่บนตัวอาคารและสถานที่ต่าง ๆ ในที่สาธารณะเพื่อสื่อสารกับ กลุ่มเป้าหมายที่สามารถมองเห็นได้ในบริเวณนั้นๆ เช่น แผ่นป้ายโฆษณาที่ติดตามอาคาร ท้องถนน เป็นต้น ส่วนใหญ่ เรขศิลป์สิ่งแวดล้อมจะสื่อสารด้วยข้อความสั้นๆและดึงดูดความสนใจของ กลุ่มเป้าหมายเพราะมีเวลาในการสื่อสารสั้น

เรขศิลป์ในภาพยนตร์โทรทัศน์และ แถบบันทึกภาพ (Film, T.V. & Video Graphics) คือ ผลงานออกแบบตัวอักษรพร้อมทั้งภาพนำเรื่อง (Title) และลงท้ายเรื่อง (มาโนช กงกะนันท์ 2538 : 202)

เรขศิลป์ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์คือ ผลงานการออกแบบที่ประกอบด้วยภาพและตัว อักษรทั้งที่เป็น ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวที่เสนอในระบบคอมพิวเตอร์เช่น เว็บไซต์เกม คอมพิวเตอร์ซีดีรอม ฯลฯ

สรุปจากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า เรขศิลป์ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ชุดตัวอักษรไทยที่ประกอบไปด้วย พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวเลข ที่ใช้ในระบบการพิมพ์

2.2 ล้านนา (Lanna)

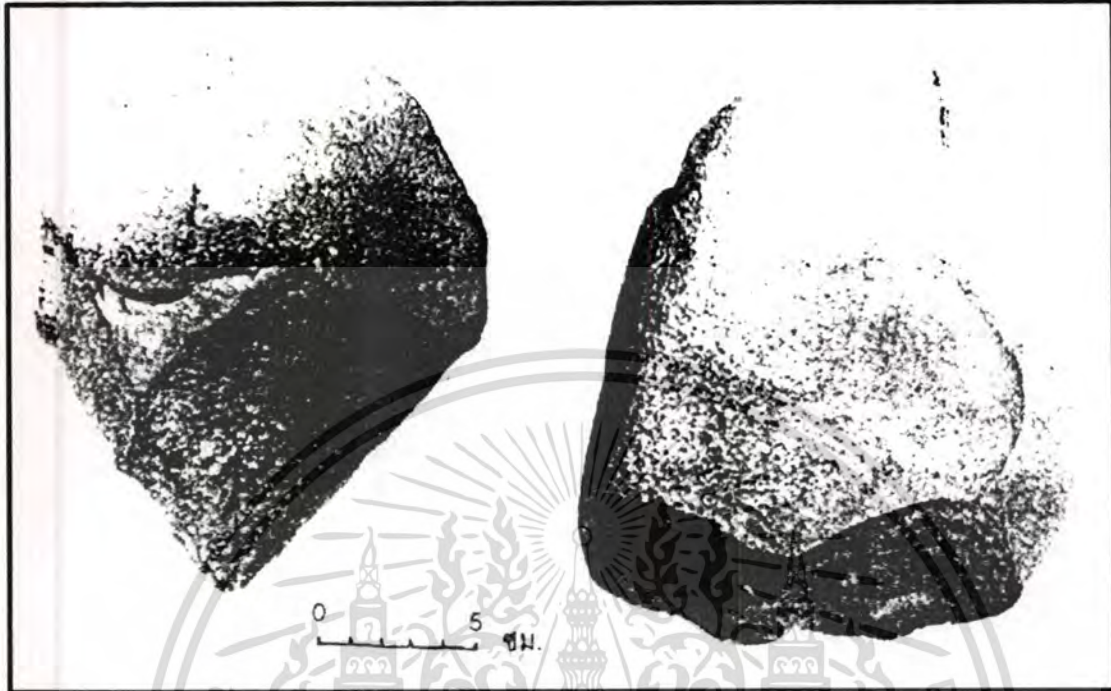
คำว่า “ล้านนา” หรือ “ล้านนาไทย” เป็นคำพื้นเมืองใช้เรียกอาณาบริเวณที่ประกอบด้วยเมืองกลุ่มหนึ่ง ซึ่งถ้าจะเทียบกับปัจจุบันก็คือ บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย คำว่า “ล้านนา” เริ่มปรากฏเมื่อ พ.ศ. 2096 ในหลักศิลาจารึกของวัดนางจันดีซึ่งอยู่ที่อำเภอ เชียงของ จังหวัดเชียงราย หมายถึง ที่นาจำนวน 1 ล้าน (สมหวัง คงประยูรและทิววิชัย ชัทตะ 2526 : 4)

ดินแดนล้านนามีที่ตั้งอยู่ในระหว่างเส้นเมริเดียน 97 องศา 20 ลิปดา กับ 101 องศา 20 ลิปดา ตะวันออก และเส้นละติจูด 17 องศา กับ 20 องศาเหนือ ซึ่งอยู่ในเขตภาคเหนือ ตอนบนของประเทศไทย และมีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในเขตของ 8 จังหวัด อันได้แก่จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่พะเยา น่าน แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง และแพร่ อาณาเขตด้านทิศตะวันตก ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และด้านทิศเหนือจรดประเทศพม่า ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออกจรดประเทศลาว ทางด้านทิศใต้จดเขตจังหวัดตาก สุโขทัย และอุตรดิตถ์ซึ่งใน อดีตเป็นส่วนหนึ่งของแคว้นสุโขทัย (สุรพล คำรังกูล 2542 : 9 - 10) ประชาชนชาวล้านนาส่วนใหญ่นั้นเป็นคนไทยเชื้อสายหนึ่ง

(Sub - Thairace) ที่เรียกว่า ไทยยวน และนิยมเรียกตนเองในปัจจุบันนี้ว่า คนเมือง รูปร่างลักษณะโดยทั่วไปจะแตกต่างไป จากคนในภาคอื่น ๆ ที่พอสังเกตได้ก็คือ มีผิวพรรณค่อนข้างขาวไปจนถึงขาวมาก รูปร่างสันทัด และมีแบบแผนทางวัฒนธรรมอันได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน ศิลปะ และประเพณีไม่ว่ากรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.1 รูปแบบเครื่องมือเครื่องใช้ก่อนประวัติศาสตร์

ภาพแสดงถึงเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกเรื่องราวในอดีต ซึ่งบันทึกในรูปแบบภาพสัญลักษณ์

ภาพที่ 2.2 เครื่องมือสับหินกรวด

ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์. 2533.60. ประวัติศาสตร์ศิลปะและ โบราณคดีในประเทศไทย.กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.

2.3.1.1 ยุคเครื่องมือหินกรวด 1,000,000 - 40,000 ปีก่อนปัจจุบัน ค้นพบหลักฐานเครื่องมือสับหินกรวดจาก อ.แม่ทะ จ.ลำปาง 950,000 - 690,000 ปีก่อนปัจจุบัน เครื่องมือเหล่านี้คงใช้ในการชำแหละเนื้อสัตว์ที่ล่ามาได้ เพราะมนุษย์ Homo Erectus นั้นยังชีพด้วยการล่าสัตว์ และเก็บพืชพันธุ์ป่าเป็นอาหาร (พิริยะ ไกรฤกษ์ 2533 : 61)

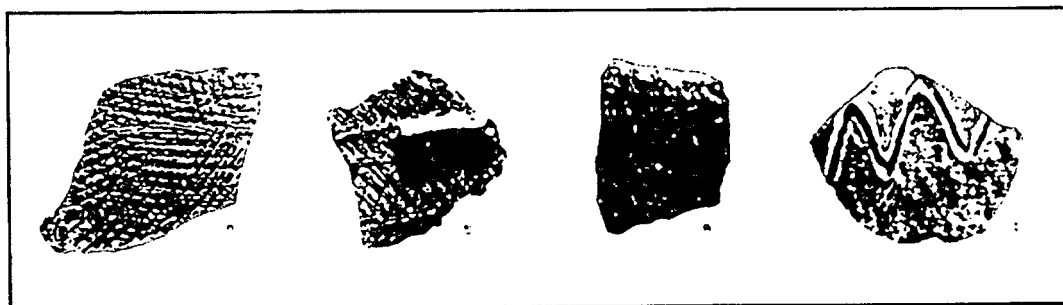

ภาพที่ 2.3 ภาพขวานหินมีรอยฝนที่ขอบ

ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์. 2533.71. ประวัติศาสตร์ศิลปะและ โบราณคดีในประเทศไทย.กรุงเทพฯ :

อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.4 เศษภาชนะดินเผา

ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์, 2533, 72.ประวัติศาสตร์ศิลปะและ โบราณคดีในประเทศไทย.กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุป.

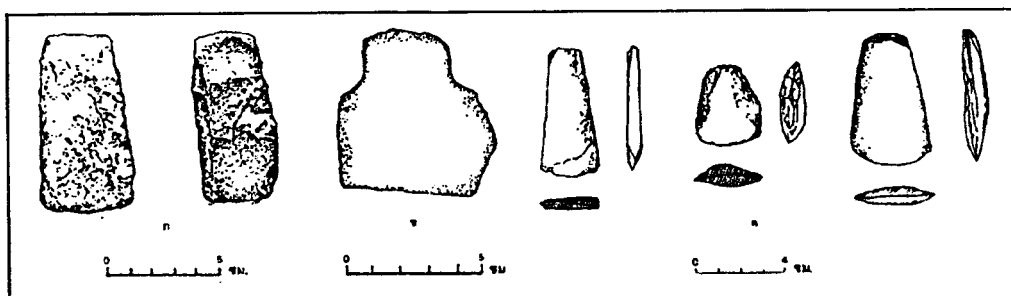
2.3.1.2 ยุคเครื่องมือแบบฮั้วบิเนียน 10,000 - 4,000 ปีก่อนคริสตกาล ได้พบขวานหินที่มีการขัดฝนขอบใช้เป็นเลื่อยและขวานที่ถ้ำสี จังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนั้นแล้วยังพบเศษภาชนะ ดินเผาประเภทต่างๆ เช่น ลายเชือกทาบ และลายขูดขีดบนผิวขัดมัน เป็นต้น

ภาพที่ 2.5 ภาพเครื่องมือขวานกระเทาะพบในภาคเหนือ

ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์, 2533, 77.ประวัติศาสตร์ศิลปะและ โบราณคดีในประเทศไทย.กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุป.

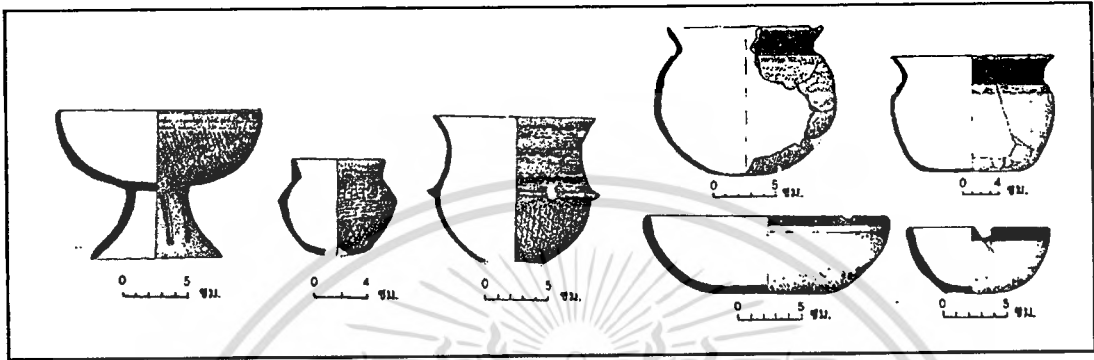
2.3.1.3 ยุคเครื่องมือขวานกระเทาะ 4,000 - 3,000 ปีก่อนคริสตกาล พบหลักฐานตามไหล่เขา ใกล้กับลำน้ำในหุบแม่ฮ่องสอน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แอ่งเมื่อน่านและคอยฝั่งคู้ จังหวัดอุตรดิตถ์ เครื่องมือเหล่านี้ทำจากหินทัฟฟ์ (Tuff) และหินทรายที่กระเทาะสองด้านเป็น ประเภทขวานที่มีขอบคมตอนล่างและคมด้านข้างใช้แล่หรือเฉือนคล้ายใบมีด

ภาพที่ 2.6 ภาพเครื่องมือขวานหินขัดที่พบในภาคเหนือ

ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์, 2533, 71. ประวัติศาสตร์ศิลปะและ โบราณคดีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.

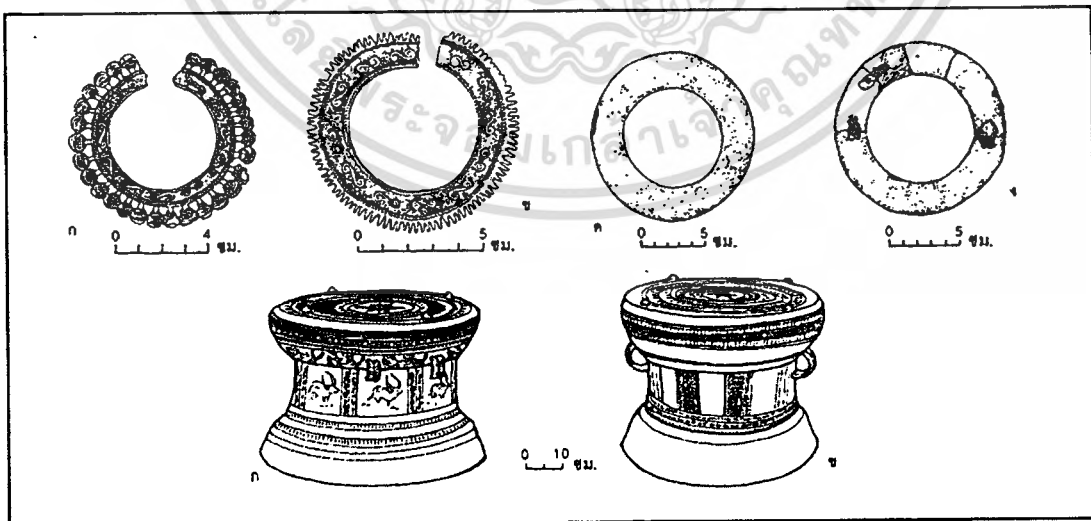
2.3.1.4 ยุคเครื่องมือขวานหินขัด 3,000 - 2,000 ปีก่อนคริสตกาล พบหลักฐานที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และถ้ำคอยผาซี จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 2.7 ภาชนะดินเผาที่พบในภาคเหนือ

ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์, 2533, 120. ประวัติศาสตร์ศิลปะและ โบราณคดีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.

2.3.1.5 ยุคเครื่องมือเหล็ก 500 ปีก่อนคริสตกาลถึงคริสต์ศักราช 100 พบหลักฐานเป็นกำไลสัมฤทธิ์ กำไลเปลือกหอย ลูกปัดเปลือกหอยและลูกปัดหินคาร์เนเลียน นอกจากนี้ยังพบภาชนะดินเผา ทรงกลม ปากผาย ลักษณะพื้นผิวมีรอยขีดขีบนพื้นผิวมัน และพื้นผิวเรียบมีรอยเขียนสีที่ปากภาชนะที่เพิงผาช้าง วนอุทยานออบหลวง จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 2.8 ภาพกำไลสัมฤทธิ์ กำไลหิน กลองมโหระทึกสัมฤทธิ์

ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์, 2533, 127. ประวัติศาสตร์ศิลปะและ โบราณคดีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ :

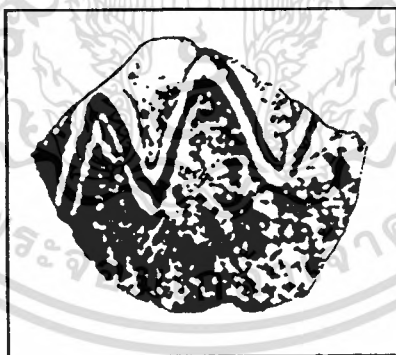
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อการเรียนการสอน ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พบกำไลสัมฤทธิ์ เครื่องมือเหล็ก ลูกปัดหิน ลูกปัดแก้วสีต่างๆ รวมทั้งภาชนะดินเผาที่บ้านวังไฮ อ.เมือง จ.ลำพูน กำไลสัมฤทธิ์ กำไลหิน ภาชนะดินเผาเขียนสีแดงที่ปาก และกลองมโหระทึกสัมฤทธิ์แบบวัฒนธรรมเตียน ลักษณะโดยรวมของเครื่องมือเครื่องใช้ตั้งแต่ยุคเครื่องมือสับหินกรวด จนถึงยุคขวานหินขัด เป็นการออกแบบที่เน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก รูปทรงและการประดิษฐ์ลวดลายยังมีไม่มากนัก เน้นรูปทรงที่อิสระตามธรรมชาติ เรียบง่าย ออกแบบเพื่อความสะดวกใช้งานเป็นหลัก ต่อมายุคเครื่องมือเหล็ก นอกจากเครื่องมือเครื่องใช้ ถูกออกแบบไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวันแล้ว ยังนำไปใช้ในพิธีกรรมในการฝังศพด้วย จึงมีการประดิษฐ์รูปทรงและลวดลายที่มีรายละเอียดมากขึ้น อีกทั้งการติดต่อกับชุมชนข้างเคียง ทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรม ที่เห็นเด่นชัดคือ ลายรูปอักษร S ประดับกำไลสัมฤทธิ์และลายพื้นเลื้อยของกลองมโหระทึกสัมฤทธิ์ที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมเตียน (Dian) ในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน

2.3.2 ลวดลายบนภาชนะเครื่องปั้นดินเผา (Ornamental of Pottery) หลักฐานเกี่ยวกับลวดลายบนภาชนะเครื่องปั้นดินเผาในภาคเหนือ ที่มีการค้นพบมีดังนี้

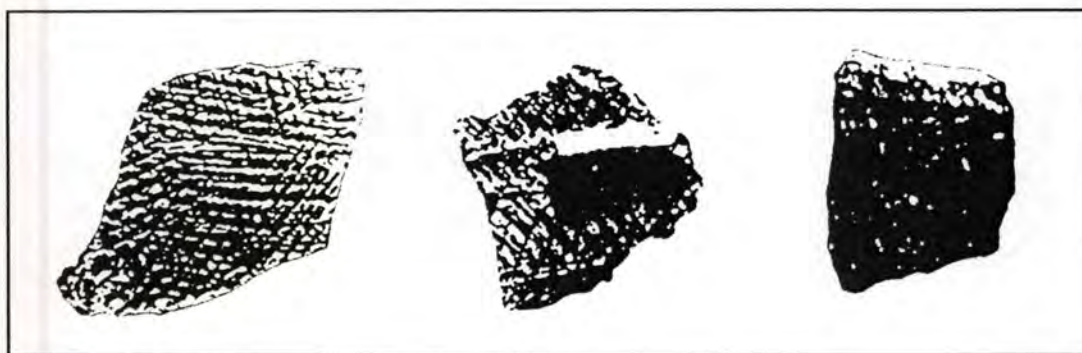
2.3.2.1 ลายเชือกทาบ ทำขึ้นโดยใช้ใยพืช ฟันพันกับไม้ ใช้ดบให้เป็นลายเพื่อ สะดวกในการจับถือ

2.3.2.2 ลายขูดขีดบนผิวขัดมัน ทำขึ้นโดยใช้ของแข็งปลายแหลมขูดขีดลงบน ผิวผิวที่ขัดมัน มักจะพบเป็นลายคลื่นน้ำ และลายตาราง

ภาพที่ 2.9 ภาพภาชนะดินเผาลายเชือกทาบ

ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์, 2533, 72. ประวัติศาสตร์ศิลปะและ โบราณคดีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป.

ภาพที่ 2.10 ภาพหินผาหลายชุดขีดบนผิวขี้ดมัน

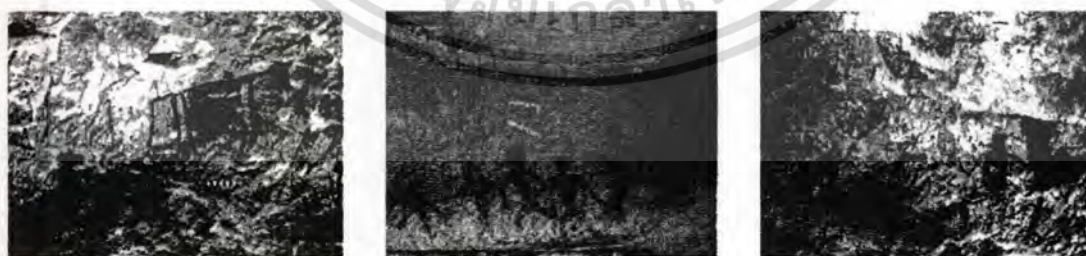
ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์, 2533.120.ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย.กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป.

2.3.3 ศิลปะถ้ำ(Cave Art/Rock Art) ถ้ำหมายถึง ช่องหรือโพรงที่ลึกเข้าไปในหน้าผา (Cliff) หรือ ภูเขา (Hills) มีผนังอย่างน้อย 3 ด้าน เป็นด้านข้าง 2 ด้าน และด้านหลัง 1 ด้านผนังข้างบนเรียก เพดานถ้ำและทางเข้าเรียก ปากถ้ำ ต่างกับเพิงผา ซึ่งมีแต่เพดานและผนังด้านหลังแต่ไม่มีผนังด้าน ข้าง ทั้ง 2 ด้าน (พิสิฐ เจริญวงศ์ 2531:10)

2.3.3.1 รูปแบบศิลปะถ้ำ ศิลปะถ้ำ(Cave Art) คือ การจารเป็นรูปลงบนหิน ตามถ้ำและเพิงผาต่างๆ ในสมัยโบราณ เป็นรูปแบบและสื่อความเข้าใจของมนุษย์ ซึ่งทางวิชาการเรียกอีกอย่างหนึ่ง ว่าศิลปะบนหิน(Rock Art) ซึ่งมี 2 เทคนิคใหญ่ๆ ดังนี้

- การลงสี (Pictograph) หรือการสร้างภาพด้วยสีตามวิธีต่างๆกัน เช่น การวาดด้วยสี แห่งการเขียนหรือระบายเป็นรูป การพ่นสี การสับสีและการทาหรือประทับ

- การทำรูปรอยลงในหิน(Petroglyph) การสร้างภาพโดยการฝน (Abrading) การจาร(Engraving) การขีดขีด(Scratching) และ การแกะหรือตอก (พิสิฐ เจริญวงศ์ 2531:12)

ภาพที่ 2.11 ศิลปะถ้ำในภาคเหนือ

ที่มา : สุทัศน์ ปาละมะ.2549

ในภาคเหนือค้นพบศิลปะถ้ำที่แหล่งโบราณคดีออบหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

เป็นภาพเขียนสีบนผนังหินรูปคน สัตว์ เขียนด้วยสีแดงและสีขาว อายุไม่ต่ำกว่า 2,500 ปี

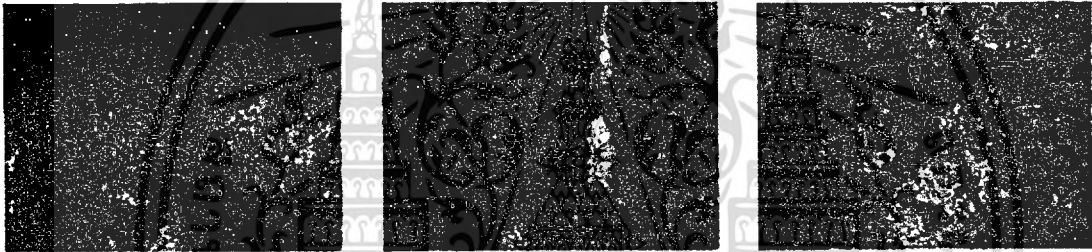
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่ควรเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากสำนักพิมพ์ (กรมศิลปากร 2542 : 19) ลักษณะของภาพเป็นภาพระบายสีที่มีทั้งแบบเน้น สดส่วน ไหลกว้าง

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

น้องโต สักส่วนใกล้เคียงกับหลักกายวิภาคและแบบไม่เน้นสักส่วนให้เหมือนคนนัก

นอกจากนี้ยังพบภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่แหล่งค่ายประดูผา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง สถานที่ที่พบมีลักษณะคล้ายเพิงผาเป็นหน้าผาชันสูงประมาณ 50 เมตร ขาวตลอดแนวของเขาพื้นดินมีลักษณะเป็นดินฝุ่นสีน้ำตาลแดงเข้ม มีขนาดกว้างบ้าง แคบบ้าง บนเพิงผาปรากฏภาพเขียนด้วยสีแดง รูปคน สัตว์ รูปมือและลายเรขาคณิต ภาพเขียนสีตั้งแต่ผาที่ 1 ถึงผาที่ 8 มีความยาวภาพรวมประมาณ 130 เมตร จัดได้ว่าเป็นแหล่งภาพเขียนสีที่ยาว ที่สุดและมีภาพมากที่สุด ในเขตภาคเหนือตอนบน ภาพที่พบสามารถจำแนกตามลักษณะของการเขียนภาพได้ 2 แบบคือ

- 1) ภาพเขียนลายเส้น โครงนอก พบบนผาที่ 3 เป็นรูปคนยืนอยู่ด้านหน้าวัว ซึ่งภาพวัวนี้แสดงสักส่วน ทั้งขา หาง ขา และลำตัวอย่างชัดเจน สักส่วนใกล้เคียงกับหลักกายวิภาค
- 2) ภาพเขียนระบายสีทึบ ส่วนมากจะพบเป็นภาพมือแดง ภาพคนสวมชุดคล้ายกระโปรง ภาพเขียนเหล่านี้กำหนดอายุไว้ประมาณ 2,500 - 3,000 ปีมาแล้ว (กรมศิลปากร 2542 : 77)

ภาพที่ 2.12 ศิลปะถ้ำในภาคเหนือ

ที่มา : สุทัศน์ ปาละมะ.2549

2.3.3.2 ลักษณะภาพที่ปรากฏและวัตถุประสงค์ในการสร้างภาพ

2.3.3.2.1 ภาพที่เป็นธรรมชาติ แสดงอากัปกริยาอย่างหนึ่งอย่างใด ชัดเจนจนใคร ๆ ก็สามารรถเข้าใจได้

2.3.3.2.2 ภาพคตินิยม ซึ่งจะนำไปตามธรรมชาติและอาจเป็นเครื่องหมายที่ไม่สามารถอธิบายความหมายได้ลักษณะของภาพตามวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์แบ่งศิลปะถ้ำตามวัตถุประสงค์ของการผลิตเป็น 2 อย่าง คือ

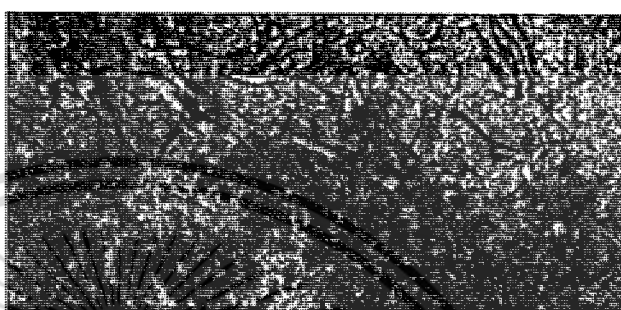
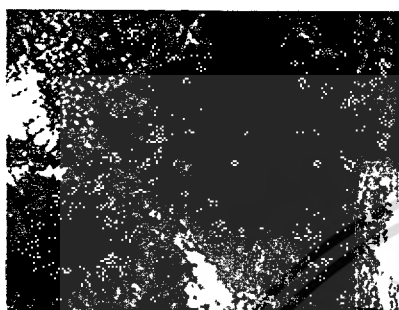
1) ศิลปะเพื่อพิธีการ (Ritualistic หรือ Ceremonial Art) คือ ศิลปะที่ทำขึ้นเนื่องในความเชื่อทางศาสนา ขนบประเพณีซึ่งมี แบบบังคับ บางประการ บางทีอาจทำลายได้ บางทีลวดลายรูปบางรูป เพราะมีกฎหรือธรรมเนียมประเพณีเคร่งครัดให้ทำ ลวดลายบางลายได้ บางลายไม่ได้

2) ศิลปะทั่วไป (Secular Art หมายถึงศิลปะที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา) เป็นศิลปะนอกแบบหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า หลายแบบ ที่ศิลปินทำอะไร ตามใจชอบไม่ว่าจะเป็นลวดลาย หรือรูปแบบหรือเทคนิควิธีการในการผลิต มักทำเรื่องเล่าเหตุการณ์ในสมัย เช่น คนยิงธนู ถ่าสัตว์ เลี้ยงสัตว์ (พิสิฐ เจริญวงศ์ 2531 : 32)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.3.3 ประเภทของภาพชนิดต่างๆ ภาพในงานศิลปะถ้าของภาคเหนือเท่าที่ค้นพบตามแหล่งโบราณคดีต่างๆ ดังนี้

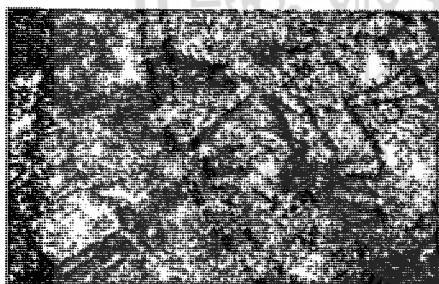
2.3.3.3.1 ภาพคน มีทั้งที่เขียนรูปร่างได้สัดส่วน(Simplified forms) ระบายสีที่บนกระเบื้องตัดทอนส่วน หรือเขียนเฉพาะเส้นโครง(Out line) ลักษณะไม่บ่งบอกเพศชัดเจน บางรูปมีอาวุธประกอบแสดงเครื่องนุ่งห่มลักษณะคล้ายกระโปรง

ภาพที่ 2.13 ภาพคน แหล่งค้าประดูคา ลำปาง

ที่มา : สุทัศน์ ปาละมะ.2549

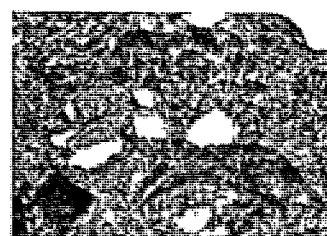
2.3.3.3.2 ภาพมือคน เป็นภาพที่เขียนแสดงไว้เฉพาะส่วนมือโดยวิธีทาสีที่มือและทาบบนหิน

ภาพที่ 2.14 ภาพมือ

ที่มา : สุทัศน์ ปาละมะ.2549

2.3.3.3.3 ภาพสัตว์ ส่วนมากเขียนให้เห็นด้านข้างเพราะมีพื้นที่ให้รายละเอียดได้มากกว่าด้านหน้าตรง

ภาพที่ 2.15 ภาพสัตว์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ที่มา : สุทัศน์ ปาละมะ.2549

2.3.3.3.4 ภาพรูปสัญลักษณ์ เครื่องหมาย ได้แก่ภาพลวดลายต่างๆ นำมา ผสมปนเป จน หารูปร่างที่แน่นอนไม่ได้ ยากที่จะทราบความหมายที่แท้จริง (เพยาวี เข็มขนาด 2539 : 212) อาจเป็น สัญลักษณ์สื่อความเฉพาะกลุ่ม เช่นภาพลายเส้นกากบาทในกรอบ สีเหลี่ยมภาพลายเส้นแบบฟัน ปลา ภาพลายเส้นแบบเครื่องหมายมากกว่า (>) และน้อยกว่า(<) ในกรอบสี่เหลี่ยม

ภาพที่ 2.16 ภาพรูปสัญลักษณ์ต่างๆ

ที่มา : สุทัศน์ ปาละมะ.2549

สรุปจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยจึงกล่าวได้ว่ารูปแบบเครื่องมือในการแสดงออกถึง ภาษาในการสื่อความหมาย ในอดีตนั้น ใช้เครื่องมือที่มีอยู่ตามธรรมชาติในการจารึกเรื่องราว ซึ่ง แสดงออกในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ ในการสื่อความหมาย

2.4 ศิลปกรรมสมัยประวัติศาสตร์ในล้านนา

กลุ่มชนดั้งเดิมในสมัยก่อนประวัติศาสตร์บริเวณภาคเหนือของประเทศไทยมีมาก่อนการ รวมตัวกันเป็นบ้านเมือง นักโบราณคดีได้พบเครื่องมือหินเครื่องประดับทำด้วยหินสี แก้ว โลหะ พบ รวมอยู่กับโครงกระดูก บ่งถึงประเพณีฝังศพเช่นเดียวกับที่พบตามแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ แหล่งอื่นเช่นทางภาคกลาง จึงแสดงว่ามีการติดต่อกันของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์กลุ่มต่างๆ ก่อนที่ จะรับนับถือศาสนา มีตัวอักษรใช้ และมีการจัดระเบียบทางสังคมเมื่อพัฒนาเป็นบ้านเมืองแคว้น แคว้น ในยุคประวัติศาสตร์

กลุ่มชนต่างเหล่าเผ่าพันธุ์ที่อยู่มาก่อน และที่เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในภายหลัง คงมีการ ปะปนผสมผสานกันมากแล้วเมื่อพุทธศาสนาแพร่หลายเข้ามา จึงมี ประเพณีศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน ความสัมพันธ์กับเมืองข้างเคียงกับทั้งเมืองที่อยู่ห่างไกล ในภูมิภาค คือเครือข่ายวัฒนธรรม และในที่สุด เมืองหริภุญชัยหรือลำพูน ก็เจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางทางภาคเหนือที่รับนับถือพุทธศาสนาเมื่อพุทธ ศตวรรษที่ 14 หรือก่อนหน้านั้น จนถึง พ.ศ. 1836 จึงตกอยู่ใต้อำนาจของพระเจ้ามังราย (สันติ เล็กสุขุม 2538 : 23)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระเจ้ามังรายทรงรวบรวมเมืองเล็กเมืองน้อย รวมทั้งเมืองสำคัญคือ ลำพูนและเสด็จมาร้างเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจ อันเป็นช่วงเวลาแรกและแคว้นล้านนา โดยเมืองสำคัญคือ เชียงราย ลำพูน เชียงใหม่ ลำปาง ส่วนเมืองพะเยา แพร่ น่าน ถูกรวมอยู่ในแคว้นภายหลังรัชกาลของพระองค์

ศิลปวัฒนธรรมของแคว้นล้านนา มีความสัมพันธ์กับแคว้นแคว้นใกล้เคียง ทั้งที่เจริญขึ้นก่อนและที่เติบโตร่วมสมัยกันมา ทางตะวันตกคือหริภุญชัย มอญ พม่า ทางเหนือคือจีนตอนใต้ แคว้นล้านนาคือสุโขทัย ส่วนล้านช้างอยู่ทางตะวันออก การรับอิทธิพลทางด้านศิลปกรรมล้านนาในระยะแรก เกี่ยวข้องกับเมืองที่เจริญขึ้นก่อนทางทิศตะวันตกเป็นสำคัญ โดยมีการเปลี่ยนแปลงสังสรรค์กันในระยะต่อมา กับศิลปะสุโขทัย ซึ่งมีความต่อเนื่องมาจนถึงยุคทองของศิลปกรรมล้านนาในต้นพุทธศตวรรษที่ 21 ขอบข่ายของศิลปกรรมล้านนาได้แพร่หลายไปทางตะวันออกถึงแคว้นล้านช้าง ลงไปทางใต้สู่อาณาจักรอยุธยา ครั้นเมื่อเมืองเชียงใหม่ตกอยู่ใต้อำนาจปกครองของพม่าในต้นพุทธศตวรรษที่ 22 และเรื่อยมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ 24 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ บทบาททางด้านทำนุบำรุงพระศาสนาและศิลปกรรมจึงเปลี่ยนจากกษัตริย์หรือราชสำนัก มาอยู่ที่เจ้านายผู้ปกครอง และพ่อค้าไม้ผู้มั่งคั่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพม่างานสร้างปฏิสังขรณ์วัดวาอารามจึงลักษณะของศิลปกรรมพม่ารุ่นหลัง รวมทั้งอิทธิพลของศิลปกรรมจากกรุงเทพฯ ที่เริ่มขึ้นมาปะปนอยู่ด้วย ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาเพื่อรวบรวมรูปแบบอันจะเป็นแนวทางการออกแบบผลงาน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ยุค สมัยด้วยกันคือ

2.4.1 ศิลปะแบบหริภุญชัย หริภุญชัยนับเป็นรัฐที่ก่อตั้งขึ้นเป็นรัฐแรกเมื่อเริ่มต้นสมัยประวัติศาสตร์ในภาคเหนือ โดยกลุ่มชนสังคมเมือง (กลุ่มพระนางจามเทวี ราชธิดาพระเจ้ากรุงละโว้) ซึ่งอพยพขึ้นไปจากภาคกลางพร้อมทั้งได้นำเอาพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และความเจริญทั้งหลายภายใต้อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียเข้าไปเผยแพร่ยังล้านนา หริภุญชัยถือเป็นแคว้นที่มีการวางรากฐานพุทธศาสนานิกายเถรวาทในดินแดนแอ่งที่ราบเชียงใหม่ – ลำพูน โดยเฉพาะ พ.ศ. 1700 – 1835 ถือเป็นยุครุ่งเรืองของพุทธศาสนาในหริภุญชัย ถึงแม้จะผนวกกับแคว้นโยนกในปี พ.ศ. 1835 หริภุญชัยก็ยังเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาอาณาจักรล้านนา ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏมีมรดกทางศิลปวัฒนธรรมเนื่องในพระพุทธศาสนาเหลืออยู่เป็นหลักฐานจำนวนมากตลอดระยะเวลาหลายร้อยปีแห่งความเจริญรุ่งเรืองของแคว้นหริภุญชัย ได้ทำให้มรดกวัฒนธรรมเหล่านั้นมีพัฒนาการไปตามลำดับ จนมีแบบแผนเป็นของตนเองเรียกว่าศิลปะหริภุญชัย จากลักษณะและแบบแผนที่ปรากฏในงานศิลปะในแต่ละช่วงเวลาเหล่านี้เองที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของเมืองหริภุญชัยกับบ้านเมืองอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งแบบแผนของงานศิลปะแบบหริภุญชัยดังกล่าวนี้เองที่จะเป็นรากฐานอันสำคัญให้แก่งานศิลปะของล้านนาในเวลาต่อมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4.1.1 ด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งแบ่งตามลักษณะรูปทรงออกได้เป็น 4 แบบคือ

2.4.1.1.1 เจดีย์ทรงปราสาทหรือเจดีย์เหลี่ยม ซึ่งคำว่าปราสาทหมายถึงเรือนที่ซ้อนชั้นขึ้นไปหลายชั้นเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์หรือที่อยู่ของเศรษฐี เจดีย์ในกลุ่มนี้มีจำนวน 2 องค์ ได้แก่ สุวรรณจังโกฏเจดีย์หรือเจดีย์กู่กุด วัดจามเทวี และสุวรรณเจดีย์หรือปฐมวดีเจดีย์ วัดพระธาตุหริภุญชัย มีอายุอยู่ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 16 หรือต้นพุทธศตวรรษที่ 17

2.4.1.1.2 เจดีย์แปดเหลี่ยม เจดีย์ประเภทนี้พบมีอยู่เพียงแห่งเดียว คือ รัตนเจดีย์ ที่วัดจามเทวีเป็นเจดีย์แปดเหลี่ยมก่อด้วยอิฐ มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16

2.4.1.1.3 เจดีย์ทรงกลมห้ายอด เจดีย์ประเภทนี้พบเพียงแห่งเดียว คือเจดีย์เชียงยัน หรือ เจดีย์เชียงยืน วัดพระธาตุหริภุญชัย เชื่อว่าเป็นเจดีย์แบบหนึ่งที่นิยมสร้างช่วงพุทธศตวรรษที่ 16

2.4.1.1.4 เจดีย์ทรงกรวยหรือทรงกลมพาง เจดีย์ทรงนี้พบมีเพียงแห่งเดียว คือ กู่ช้าง มีลักษณะทรงกรวยยอดคั่น เห็นลักษณะของเจดีย์พม่าในเมืองพุกามช่วงพุทธศตวรรษที่ 17-18 และอาจเก่าถึงพุทธศตวรรษที่ 15-16

2.4.1.2 ด้านศิลปกรรม เมืองหริภุญชัยในระยะเริ่มแรกจะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มบ้านเมืองในแถบที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากพระนางจามเทวีปฐมกษัตริย์ของหริภุญชัย ได้เสด็จมาและนำเอาศิลปะวิทยาการต่างๆ รวมทั้งพระพุทธศาสนาจากกรุงละโว้เข้ามาสู่บริเวณภาคเหนือตอนบน ดังนั้นจึงได้พบร่องรอยของงานศิลปกรรมที่แสดงอิทธิพลของศิลปะ ทราวดีในงานประติมากรรมพระพุทธรูปสลักหินทรายและพระพุทธรูปดินเผา รวมทั้งพระพิมพ์ดินเผาอีกจำนวนหนึ่งที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 13-16 ต่อมาช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 พบว่ามีอิทธิพลของศิลปะพุกามที่เกี่ยวข้องกับศิลปะอินเดียแบบปาละ ปรากฏในพระพุทธรูปบางองค์ของเมืองหริภุญชัย และพระพิมพ์ที่ในท้องถิ่นเรียกว่า พระละโว้จะมีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 15-16 ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 17-18 เมืองหริภุญชัยมีความเจริญรุ่งเรืองและงานศิลปะของหริภุญชัยมีความเจริญสูงสุด เนื่องจากได้มีการพัฒนาการขึ้นมาจนมีลักษณะเป็นแบบเฉพาะของตนหรือแสดงลักษณะพื้นเมืองอย่างเด่นชัด งานประติมากรรมในช่วงนี้อาจจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มคือ

2.4.1.2.1 กลุ่มแรก ลักษณะพื้นเมืองอย่างชัดเจนกล่าวคือ พระพักตร์ค่อนข้างยาว พระนลาฏกว้างมีโหนก พระขนงเป็นรูปปีกกาต่อเชื่อมกัน พระเนตรโปน พระโอษฐ์กว้าง ริมพระโอษฐ์หนา มีไรพระมัสสุ เม็ดพระศกแหลม มีขอบไรพระเกศา มีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 พระพุทธรูปในกลุ่มนี้มักจะเข้าใจผิดว่าเป็นเศียรยักษ์ เพราะสีหน้าดูดุร้าย คิ้วคิ้วนี้เพราะมีวิวัฒนาการสืบเนื่องมาจากพระพุทธรูปที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะมอญ หรือทราวดี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พิริยะ ไกรฤกษ์ 2522 :2)

2.4.1.2.2 กลุ่มที่สอง ประติมากรรมในช่วงครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ 17 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 18 ลักษณะของพระพุทธรูปโดยทั่วไปมีพระพักตร์ค่อนข้างเหลี่ยม มีขอบเกศ เม็ดพระศก เป็นขมวดแหลม รูปพระเศียรแบนและบานออก พระนลาฏกว้าง พระขนงเป็นรูปปีกกาต่อกัน พระโอษฐ์

เนตรเหลือบลงต่ำ พระนาสิกแบนใหญ่ พระโอษฐ์หนา และพระมัสสุเป็นเส้นอยู่เหนือขอบพระโอษฐ์บน ได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบเขมรในภาคกลางของประเทศไทยซึ่งในขณะนั้นตกอยู่ภายใต้อำนาจของเขมร โดยมีละโว้เป็นศูนย์กลาง

2.4.1.2.3 กลุ่มที่สาม มีลักษณะพระพักตร์สั้น พระศกเป็นเม็ดเล็กๆ พระขนงเป็นรูปปีกกาติดต่อกัน พระเนตรเหลือบต่ำลง พระนาสิกเล็ก และพระโอษฐ์บาง ไม่มีไรพระมัสสุ ส่วนประกอบของพระพักตร์ไม่หนาเทอะทะ ทำให้พระพักตร์ดูบาง และสี่พระพักตร์ดูอ่อนนุ่มกว่ากลุ่มอื่นๆ คงได้รับอิทธิพลจากศิลปะเขมรสมัยบาเยน ซึ่งร่วมสมัยกัน

2.4.2 ศิลปะแบบล้านนา ศิลปะล้านนาแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของชาวไทยยวน และผู้คนซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนล้านนา ศิลปกรรมล้านนามีพัฒนาการและความเจริญ รุ่งเรืองขึ้นพร้อมกับราชอาณาจักรล้านนาภายหลังจากที่พญามังรายทรงปราบปรามแคว้นหริภุญชัยและสถาปนาเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานี ในปีพุทธศักราช 1839 พระองค์ทรงรับเอาวัฒนธรรมความเชื่อทางพุทธศาสนาสืบต่อมาจากแคว้นหริภุญชัย ซึ่งมีความเจริญและเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนามาก่อน พระพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างงานศิลปกรรมต่างๆ ในดินแดนล้านนา ซึ่งมีทั้งงานประติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม และหัตถกรรม เพื่อแสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวเหนือ

2.4.2.1 ศิลปกรรมล้านนามีพัฒนาการต่อเนื่องมาโดยลำดับเป็นระยะเวลาประมาณ 600 ปีเศษ และสามารถแบ่งพัฒนาการออกเป็นยุคต่างๆ ตามลำดับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้ดังนี้

2.4.2.1.1 ยุคสถาปนาอาณาจักรล้านนา พุทธศตวรรษที่ 19 รัชสมัยพญามังราย ถึงพญาผายู (พ.ศ. 1983-1998) เป็นระยะเวลาเริ่มต้นการสร้างงานศิลปกรรมภายหลังจากที่พญามังรายได้สถาปนาอาณาจักรล้านนาขึ้น โดยยึดครองแคว้นหริภุญชัยซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาในดินแดนภาคเหนือมาก่อน พระองค์ทรงสร้างนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ขึ้นเป็นราชธานีในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 19 รูปแบบทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมในยุคต้นของอาณาจักรล้านนาจึงปรากฏอิทธิพลของศิลปะหริภุญชัย งานสถาปัตยกรรมที่ชัดเจน คือเจดีย์ทรงปราสาท เช่นกู่คำ วัดเจดีย์เหลี่ยมเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ สร้างในสมัยพญามังราย แม้ว่าจะมีการบูรณะซ่อมแซมในยุคหลังแต่ก็ยังคงแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลด้านรูปแบบจากสุวรรณัง โกฎิเจดีย์หรือกู่กุด วัดจามเทวี จังหวัดลำพูน อีกทั้งเจดีย์แปดเหลี่ยมและเจดีย์ทรงปราสาทที่ถูกสร้างครอบที่วัดสะดือเมือง กลางเวียงเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เจดีย์วัดป่าสัก เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลศิลปะหริภุญชัย ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 ทั้งสิ้น นอกจากนั้นศิลปะล้านนาตอนต้น ยังปรากฏอิทธิพลของศิลปะพม่าแบบพุกามดังปรากฏในตำนานว่าปีพุทธศักราช 1833 พญามังรายได้ทรงยกทัพไปยังพุกามประเทศและได้ทรงขอช่างฝีมือด้านต่างๆ จากพุกามไปเพื่อฝึกหัดช่างล้านนา ดังนั้นลักษณะปูนปั้นประดับซุ้มจะนำ จึงปรากฏรูปแบบของไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาณาจักรพุกาม รวมไปถึงศิลปะอินเดียแบบปาละที่ผ่านมา ทางศิลปะแบบพุกามเข้ามามีอิทธิพลต่องานประติมากรรมของล้านนา ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 ดังที่ปรากฏในพระพุทธรูปแบบเชียงแสนตอนต้น หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “สิงห์หนึ่ง”

2.4.2.1.2 ยุคตื่นตัวทางศาสนา ปลายพุทธศตวรรษที่ 19 – ปลายพุทธศตวรรษที่ 20 รัชสมัยพญาเกือนา ถึงพญาสามฝั่งแกน อาณาจักรล้านนาเริ่มเป็นปีกแผ่นมั่งคั่งปีพุทธศักราช 1910 พญา เกือนาทรงย้ายเมืองที่ประทับจากเมืองเชียงแสนมาประทับในนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางราชอาณาจักรอย่างแท้จริง ในระยะแรกคติทางพุทธศาสนาและศิลปกรรมในเมืองเชียงใหม่เป็นส่วนที่ตกทอดมาจากทริภุญชัย จนถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 20 (พุทธศักราช 1912) พญาเกือนาทรงอาณา ธินาพระสุมนเถระจากสุโขทัยและได้นำพระพุทธรูปตามลัทธิคตินี้ พร้อมทั้งอัญเชิญพระบรม สารีริศาตมาขังเมืองเชียงใหม่ ทรงสร้างวัดสวนดอกถวาย เป็นที่พำนัก สถาปิตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การเผยแพร่พุทธศาสนาครั้งนี้คือ เจดีย์ทรงดอกบัวตูม หรือพุ่มข้าวบิณฑ์ ซึ่งเป็นเจดีย์แบบสุโขทัยที่วัด สวนดอก (ได้รับการเปลี่ยนรูปทรง) อิทธิพลศิลปกรรมสุโขทัยยังคงปรากฏในเจดีย์ อีกแบบหนึ่ง คือ เจดีย์ทรงระฆังที่มีฐานช้างล้อมซึ่งปรากฏเด่นชัดขึ้นในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 20 รูปแบบของศิลปะ สุโขทัยได้เริ่มมีอิทธิพลต่องานศิลปกรรมล้านนา เช่นงานประติมากรรมดังปรากฏว่าพระพุทธรูป ล้านนาในช่วงนี้มีลักษณะผสมผสานระหว่างพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนตอนต้น กับสมัยสุโขทัย กล่าวคือ พระรัศมีเป็นรูปดอกบัวตูมที่สูงขึ้นหรือเป็นรูปเปลวไฟ ขมวดพระเศวตเล็ก พระพักตร์มัก เป็นรูปไข่ ชายจีวรยาวจรดพระนาภี และประทับนั่งขัดสมาธิราบเห็นฝ่าพระบาทเพียงข้างเดียว บางครั้งฐานเรียบไม่มีลวดลายประกอบ แบบที่เรียกกันว่า พระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นสอง หรือ สิงห์สอง นอกจากนี้อิทธิพลสุโขทัยยังปรากฏในรูปแบบตัวอักษรด้วยซึ่งอักษรสุโขทัย(ลายสือไทย) เข้ามาอยู่ในอักษรล้านนา(อักษรฝักขาม) ตามหลักฐานที่ปรากฏตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20

2.4.2.1.3 ยุคแห่งความรุ่งเรืองของอาณาจักรล้านนา ปลายพุทธศตวรรษที่ 20 – 21 รัช สมัยพญาติโลกราช ถึง พระเมืองแก้ว ราชอาณาจักรล้านนามีความเจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านศาสนาและศิลปกรรมที่จัดเป็นยุคทองพญาติโลกราชทรงอาราธนาพระสงฆ์คณะสังฆล นิกายจากสุโขทัยเข้ามาเผยแพร่พระพุทธศาสนา โปรดให้มีการทำอัฐฐะสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นที่ วัดมหาโพธาราม(วัดเจ็ดยอด จังหวัดเชียงใหม่) ในปีพุทธศักราช 2020 นับแต่พุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา รูปแบบของศิลปะสุโขทัยและลัทธิคตินี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในศิลปะล้านนา พระพุทธรูปมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด มีการสร้างวัด และศิลปวัตถุขึ้นเป็นจำนวนมาก งาน ประติมากรรมนั้นยังปรากฏอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยที่สืบทอดต่อเนื่องมา และอิทธิพลศิลปะอยุธยา หรืออู่ทอง รัชสมัยของพญาแก้ว ได้เกิดวรรณกรรมพระพุทธศาสนาที่สำคัญของล้านนาเช่น จามเทวี วงศ์ ชินกาลมาลีปกรณ์ และมีการทำนุบำรุงบูรณะวัดวาอารามต่างๆ มากมายโบราณสถานของ อาณาจักรล้านนาได้ประสมกลมกลืนเอาอิทธิพลของศิลปกรรมจากที่ต่างๆ เข้ากับลักษณะดั้งเดิม ของตนเองจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของอาณาจักร ด้านสถาปัตยกรรม เจดีย์ทรงระฆังแบบพื้นเมืองล้านนา ไม่สามารถมีได้ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เช่น พระธาตุทริภุญชัย จังหวัดลำพูน เจดีย์ทรงปราสาท เช่น เจดีย์วัดโลกโมฬี จังหวัดเชียงใหม่ เจดีย์ที่มีรูปทรงระหว่างทรงปราสาทกับแบบช้างล้อม เช่น เจดีย์วัดเจดีย์หลวงราชกุฎ จังหวัดเชียงใหม่ และเจดีย์แบบพิเศษที่เป็นชั้นเรือนธาตุกลมมีซุ้มพระซ้อนกันเป็นชั้นๆ เช่น วัดเจดีย์ปล่อง จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงสถาปัตยกรรม ซึ่งเรียนแบบวิหารมหาโพธิคยา ที่วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) อีกด้วย ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงความหลากหลายในงานสถาปัตยกรรมที่เข้ามาสู่อาณาจักรล้านนา จนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะของยุคทองงานศิลปกรรมที่เกิดจากการหล่อหลอมอิทธิพลจากแหล่งต่างๆ เกิดขึ้นเป็นงานสกุลช่างพื้นเมือง มีปรากฏขึ้นมากมายดังเช่น สกุลช่างพะเยา สกุลช่างน่าน สกุลช่างฝาง เป็นต้น งานจิตรกรรมฝาผนังล้านนาส่วนใหญ่จะนิยมเขียนขึ้นภายในวิหาร สันนิษฐานว่าคงเป็นเพราะวิหารล้านนาเป็นอาคารหลักของวัดและเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ทุกคนสามารถเข้าไปใช้ได้ ดังนั้นการเขียนจิตรกรรมขึ้นภายในวิหารนั้นนอกจากจะเป็นการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ให้กับอาคารและมีการประดับตกแต่งเพื่อเป็นพุทธบูชาแล้ว ยังแฝงวัตถุประสงค์หลักในแง่ของการสอน(สิ่งที่ดีงาม) การปลูกฝัง (ค่านิยมและทัศนคติ) หรือการขัดเกลาบุคคลผ่านการดูรูปภาพซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับรู้และซึมซับได้ง่าย ในแง่จิตรกรรมฝาผนังจึงมีอยู่เพื่อมุ่งสื่อความกับคนหมู่มากหรือชาวบ้าน โดยตรงถือเป็นหน้าที่ทางสังคมของงานจิตรกรรมฝาผนัง (ภาณุพงษ์ เลาสสม 2541 :10-11) ช่วงพุทธศตวรรษที่ 20-21 เป็นช่วงที่มีงานจิตรกรรมฝาผนังเหลืออยู่น้อยที่สุด แต่ทว่าก็เป็นงานที่มีความสำคัญอย่างมาก ในฐานะตัวอย่างของงานสมัยอาณาจักรล้านนา รุ่งเรือง งานจิตรกรรมในยุคนี้ปรากฏบนภาพจิตรกรรมทางพุทธศาสนาที่เรียกว่า ฝาพระบฏ ซึ่งมีการใช้สีหลายสีหรือ พุทลุงค์

2.4.2.1.4 ยุคเสื่อมของอาณาจักรล้านนา ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 – 24 ในรัชสมัยพระเมืองเกษเกล้า ถึงล้านนาได้การปกครองของพม่า ยุคแห่งความเสื่อมของอาณาจักรล้านนา ในช่วงแรกศิลปกรรมที่เคยรุ่งเรืองเพราะการสนับสนุนจากราชสำนักต้องเสื่อมถอยลง การสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ในศิลปกรรมไม่ปรากฏ แต่จะเกิดงานศิลปกรรมแบบท้องถิ่นเข้ามาแทนที่ การสร้างพระพุทธรูปด้วยสำริดลดลงหันมาสร้างพระพุทธรูปไม้เป็นส่วนใหญ่ งานศิลปกรรมมักขาดความประณีต และดูกระด้าง ขาดชีวิตจิตใจ บางครั้งมีการสร้างเลียนแบบของเดิม ศิลปะแพะ จะหยุดนิ่งและเสื่อมสลายเมื่อบ้านเมืองต่างๆ ในดินแดนล้านนาโดยเฉพาะเมืองเชียงใหม่ได้กลายเป็นเมืองร้าง จิตรกรรมฝาผนังในช่วงนี้ก็มีอยู่น้อยเช่นกัน สาเหตุส่วนหนึ่งคงเนื่องมาจากการ ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่ายาวนาน ทำให้ขาดชนชั้นปกครอง ซึ่งโดยปกติจะเป็นสถาบันหลักที่ให้การอุปถัมภ์งานช่าง จิตรกรรมฝาผนังที่เหลืออยู่ช่วงนี้ทั้งหมด พบในเขตลำปาง ซึ่งจะมีทั้งงานจิตรกรรมแบบพื้นเมืองลำปาง และขณะเดียวกันก็มีตัวอย่างงานที่รับอิทธิพลศิลปะพม่าอยู่ด้วยอย่างชัดเจน

2.4.2.1.5 ยุคฟื้นฟูอาณาจักรล้านนา ปลายพุทธศตวรรษที่ 24 – 25 สมัยของพระเจ้ากาวิละ ถึงเจ้าแก้วนารัฐ ระยะเวลาที่บ้านเมืองกลับเป็นปกติสุขอีกครั้ง หลังจากพระยาภาวดีละกอบกู้เอกราชจากพม่า และดินแดนล้านนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย มีการฟื้นฟูทำนุบำรุงบ้านเมืองและพระพุทธศาสนา ก่อสร้างและซ่อมแซมบูรณะ ศาสนสถานเป็นจำนวนมาก แม้ว่างานศิลปะได้รับ

การฟื้นฟูอีกครั้งหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่กลับกลายเป็นการลอกเลียนแบบของเดิม และมีอิทธิพล พื้นเมือง จากกลุ่มชนที่อพยพมาจากที่อื่นๆ สืบเนื่องมาจากการกวาดต้อนผู้คนจากหัวเมืองต่างๆ มายังเมือง เชียงใหม่ดังที่เรียกยุคนี้ว่า เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง งานศิลปกรรมพม่าก็ปรากฏมากในยุคนี้ เนื่องจากบรรดาหบดี ชาวพม่าที่เข้ามาทำการค้า เช่น ทำป่าไม้ นิยมสร้างหรือบูรณะ ศาสนสถานให้เป็นแบบตามอย่างศิลปกรรมของพม่า เช่นการบูรณะวัดเจดีย์เหลี่ยม เวียงกุมกาม

วัดป่าเป้า จังหวัดเชียงใหม่ ศิลปะไทยภาคกลางยุครัตนโกสินทร์ มีอิทธิพลด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งมีแผนผังแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ไม่ย่อเก็จ ตามลักษณะทรงอาคารภาคกลางเข้ามาแทนที่ งานจิตรกรรมในสมัยนี้ เป็นงานฝีมือช่างชาวไทยใหญ่ ฉายสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และราชสำนักในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ช่วงนี้เป็นช่วงที่สืบเนื่องจากการฟื้นฟูบ้านเมืองขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยมีสถานะเป็นเมืองประเทศราชของกรุงเทพฯ ภายใต้การปกครองของตระกูลเจ้าเจ็ดตน ในระยะแรกได้อาศัยการกวาดต้อนและรวบรวมผู้คนจากหัวเมืองตอนเหนือขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วยคนไทยกลุ่มต่างๆ ระยะต่อมาก็มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม ระหว่างดินแดนล้านนากับพม่าและไทยภาคกลาง เป็นผลให้หัวเมืองหลักๆ อาทิ เชียงใหม่ ลำปาง มีความหลากหลายของกลุ่มชนวัฒนธรรมอย่างมาก ซึ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัดในรูปแบบงานศิลปกรรมต่างๆ ทั้งแบบภายนอกแท้ๆ และแบบที่ได้ผสมผสานขึ้นใหม่ในท้องถิ่นอันแตกต่างกัน ไปในแต่ละพื้นที่ จิตรกรรมฝาผนังล้านนายุคหลังก็สามารถเป็นตัวแทนสภาพดังกล่าวนี้ได้เป็นอย่างดี ศิลปะตะวันตกเข้ามามีอิทธิพล เนื่องจากการเปิดประเทศทางการค้า โดยเฉพาะทางการทำ อุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งรัฐบาลกลางได้อนุญาตให้คนในบังคับอังกฤษเข้ามาทำไม้จำหน่าย การทำป่าไม้ได้สร้างปัญหาเวลาต่อมา เพราะไม่มีระเบียบแน่นอนในการเก็บค่าตอไม้ ประกอบกับกิจการป่าไม้ขยายตัวรวดเร็ว รัฐบาลอังกฤษจึงต้องการให้รัฐบาลไทยรักษาความสงบในหัวเมืองเพื่อความปลอดภัยของคนในบังคับอังกฤษ จากการติดต่อค้าขายกับชาวตะวันตก ที่เริ่มเข้ามาในดินแดนล้านนา ทำให้งานสถาปัตยกรรมมีรูปแบบอย่างตะวันตก เช่น อาหารต่างๆ รวมทั้งบ้านเรือนแบบขนมปังจิง หรือ บ้านเรือนทรงปั้นหยา (กรมศิลปากร 2544 : 114)

2.4.2.2 ลักษณะรูปแบบของวิหารล้านนา วิหารแบบล้านนา จะมีลักษณะเป็นอาคารเครื่องไม้เกือบทั้งหมด ส่วนฐานก่ออิฐยกพื้นสูงชัน รูปทรงของวิหารค่อนข้างลาดเตี้ยและมีโครงสร้างของเครื่องบนเป็นแบบเหลี่ยมชั้นซ้อนกันจากใหญ่ไปหาเล็ก เป็นลักษณะเฉพาะตน มีชื่อเรียกเฉพาะว่า “ซ้อไม้ต่างไหม” คลังคามักซ้อนชั้นกันหลายชั้น ทางล้านนาจะเรียกการลดชั้นของหลังคาแบบนี้ว่า “ซด” และเรียกการซ้อนชั้นของฝืนหลังคาด้านข้างว่า “ดับ” แผนผังของวิหารมักเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าทอดวางตามแนวยาว ส่วนฐานจะย่อเก็จทางด้านหลังหนึ่งชั้นหรือสองชั้นและนิยมทำเป็นห้องและก่อแท่นประดิษฐานพระพุทธรูปประธานของวิหารด้านหน้าจะนิยมย่อเก็จสามชั้น มีบันไดและราวบันไดเป็นรูปตัวหงา แต่เดิมวิหารล้านนามักนิยมสร้างแบบทรงเปิดหรือวิหารโถง เช่น วัดพระสิงห์ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สามารถซ่อมแซมบ้านได้ตามต้องการจากวัสดุธรรมชาติรอบตัว รูปแบบของบ้านพื้นถิ่นในภาคเหนือ แบ่งตามลักษณะกรรมวิธีการปลูกสร้างออกได้ 3 ลักษณะคือ

2.5.1.1 เรือนเครื่องผูก หรือเรือนไม้บัว (ไม้บัว หมายถึง ไม้ไผ่) เรือนชนิดนี้ ส่วนหลังคา ตงพื้นใช้ไม้ไผ่ ส่วนคานและเสานิยมใช้ไม้เนื้อแข็ง ฝาเป็นฝาไม้ไผ่ ใบตองตึง ส่วนหลังมุงแฝงหรือใบตองตึง ใต้คอกหรือหواขเป็นตัวยึดส่วนต่างๆ ของเรือน

2.5.1.2 เรือนไม้จริงหรือเรือนเครื่องสับหรือเรือนกาแล เป็นเรือนของผู้มีอันจะกิน สร้างขึ้นด้วยไม้จริง หลังคามุงกระเบื้องยกได้สูง ส่วนบันลมหหลังคามีปลายยอดไขว้กันเรียกว่า กาแล ส่วนฝาเรือนเป็นฝาสำเร็จรูปเช่นเดียวกับฝาเรือน เครื่องสับในภาคกลาง แต่ประกอบกับตัวเรือนในลักษณะผายออก (ต่างจากเรือนเครื่องสับในภาคกลางที่ฝาเรือนสอบเข้า)

2.5.2 จิตรกรรมฝาผนังพื้นบ้าน จิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้านล้านนาเป็นงานที่มีอายุอยู่ในช่วงกลางถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 25 เท่าที่มีการสำรวจมาจะพบอยู่ในเขตชนบทของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปางส่วนใหญ่ โดยที่งานแบบพื้นบ้านจะแสดงให้เห็นถึงวิถีคิดและงานศิลปะอย่างง่ายๆ ตรงไปตรงมา ไม่สลับซับซ้อนแต่จะแฝงเสน่ห์ไว้ในความเรียบง่ายและความบริสุทธิ์ในบางกรณีจิตรกรรมพื้นบ้านก็จะมีหน้าที่การใช้งานเฉพาะกิจในเทศกาลหรือพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ จากการสำรวจพบว่างานจิตรกรรมพื้นบ้านมักเขียนลงบนวัสดุ 2 ชนิดใหญ่ คือ

2.5.2.1 จิตรกรรมบนผืนผ้า พบที่วัดทุ่งคา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เนื้อเรื่องเวสสันดรชาดก ใช้แขวนรอบพระวิหารด้านนอก ในงานประเพณีตั้งธรรมหลวงในเดือนยี่เป็ง หรือลอยกระทง ซึ่งจะมีการเทศน์มหาชาติหรือเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ตลอดทั้งวัน เมื่อเสร็จพิธีผ้าเหล่านี้จะถูกม้วนเก็บ จะไม่นำมาดูหรือติดประดับในที่ใดๆ ทั้งสิ้น งานจิตรกรรมเหล่านี้จึงนับเป็นอุปกรณ์อันเนื่องในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง (กาญจพงษ์ เลาหสม 2541 : 156-157)

2.5.2.2 จิตรกรรมบนฝาผนัง หมายถึง ภาพเขียนที่เกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในวิหาร ส่วนมากจะเขียนภาพภายในวิหารทั้งสี่ด้าน ผนังด้านหลังพระประธานเขียนเรื่องพุทธประวัติ มีภาพเหตุการณ์สำคัญเรียงกันอยู่ตั้งแต่ประสูติจนกระทั่งปรินิพพานและถวายพระเพลิง ผนังด้านหน้าสันนิษฐานว่าเป็นเรื่องพระมาลัย เป็นฉากแสดงสภาพชีวิตในนรกขนาดใหญ่เต็มผนัง ส่วนผนังด้านทิศเหนือเขียนเรื่องเวสสันดรชาดกยาวตลอดแนว เช่นเดียวกับผนังด้านทิศใต้ที่เขียนเรื่องพรหมจักรหรือรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นล้านนา จิตรกรรมพื้นบ้านล้านนามีลักษณะเด่นคือ ไม่ว่าจะเป็นการเขียนภาพคน สถาปัตยกรรม ฉากธรรมชาติ การถ่ายทอดมุขตลกพร้อมๆ กับแง่มุมรายละเอียดต่างๆ ของชีวิตชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคนิคการวาด ที่นิยมเขียนเส้นและสีเฉพาะตัวภาพเท่านั้น ขณะที่พื้นภาพจะปล่อยว่าง พื้นหลังทั้งหมดจึงเป็นสีขาวเดิมของผนัง ภาพทั้งหมดจะอยู่ภายใต้การตัดเส้นที่มีชีวิตชีวาและจัดเจนบนพื้นขาวของผนัง สีสดจำนวนมาก อาทิ สีแดง เหลือง และคราม จะถูกแต่งแต้มบนตัวภาพเพื่อเพิ่มสีสันที่ดึงดูดความสนใจของผู้ดู รายละเอียดของบรรดาคัวภาพต่างๆ แผงอารมณ์สนุกสนาน ขบขัน รวมถึงภาพที่ดูซื่อๆ น่ารักและจริงใจแบบงานพื้นบ้านทั่วไป อาทิ

ลักษณะขบวนทัพหรือการเขียนต้นไม้ที่มีระยะและขนาดเท่ากันเหมือนเข้าแถว ขณะที่ภาพข้างและม้านั้นดูเหมือนว่าช่างจะเขียนได้อย่างชำนาญ สมจริง และมีชีวิตด้วยความช่างสังเกตและชื่นชอบเป็นพิเศษของตัวช่างเอง (ภาณุพงษ์ เลหาสม 2541 : 162) จากการศึกษาจิตรกรรมพื้นบ้านล้านนา ได้รับอิทธิพลทั้งศิลปะแบบล้านนาดั้งเดิม ศิลปะพม่ารวมทั้งศิลปะในภาคกลาง นำมาผสมผสานสร้างสรรค์กับศิลปะของช่างพื้นบ้าน จนมีลักษณะเฉพาะตัวขึ้น เรื่องราวที่ปรากฏในจิตรกรรมพื้นบ้านสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

2.5.2.2.1 เรื่องทางศาสนา ได้แก่ พุทธประวัติ พระเวสสันดร

2.5.2.2.2 วรรณกรรมหรือเหตุการณ์สำคัญในท้องถิ่น ได้แก่ รามเกียรติ์ ฉบับท้องถิ่น ล้านนาหรือพรหมจักร หงส์หิน ภาพที่แสดงของตัวประกอบที่มีชีวิตร่วมสมัยกับการเขียนภาพ ได้แก่ ภาพพระสงฆ์ ตำรวจและผู้หญิง เป็นต้น

การวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบของจิตรกรรมพื้นบ้านล้านนา สามารถวิเคราะห์ได้ตามลักษณะของการออกแบบรูปทรง การใช้สี เส้น ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ตารางการวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบของจิตรกรรมพื้นบ้านล้านนา สามารถวิเคราะห์ได้ตามลักษณะของการออกแบบรูปทรง การใช้สี เส้น

ลักษณะรูปทรง	ลักษณะของเส้น	ลักษณะของสี
ตัดทอนจากลักษณะเหมือนจริง ใบหน้ามีทั้งด้านหน้าและด้านซ้าย ลักษณะอาคารบางหลังพยายามเขียนให้เป็น 3 มิติ ภาพคนมีอากัปภิกิริยาแตกต่างกันไป คู่มือการเคลื่อนไหว ไม่นั้นรายละเอียด	ใช้เส้น โค้งตามลักษณะธรรมชาติไม่เกินจริงมาก ตัดเส้นโดยมีน้ำหนักเท่ากัน	นิยมใช้สีสด เช่น สีแดง เหลือง เขียว และคราม บางแห่งมีการใช้น้ำตาลร่วมด้วย มักใช้สีขาวนวลเป็นพื้นหลัง ตัดเส้นด้วยสีดำ

ที่มา : สุทัศน์ ปาละมะ. 2549.

2.5.3 หัตถกรรมพื้นบ้านล้านนา การสร้างงานหัตถกรรมพื้นบ้านล้านนานั้นเพื่อวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ งานหัตถกรรมที่ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน และงานหัตถกรรมที่ทำขึ้นเพื่อใช้สอยตามขนบประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรมของกลุ่มชุมชน (วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2540.) ซึ่งวิบูลย์ ลีสุวรรณได้แบ่งประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านล้านนาไว้ 7 ประเภทดังนี้คือ เครื่องจักรสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเงิน เครื่องไม้แกะสลัก หัตถกรรมถักทอ หัตถกรรมโลหะ หัตถกรรมร่ม กระดาษ

เอกสารนี้เป็ 2.5.3.1 เครื่องจักรสานพื้นบ้านล้านนา เครื่องจักรสานเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านชนิดหนึ่งรคำ
ของภาคเหนือมี ลักษณะการใช้วัสดุและรูปแบบที่เป็นของตนเองที่น่าสนใจ การทำเครื่องจักรสาน

ส่วนใหญ่ของภาคเหนือใช้ไม้ไผ่ กก แห้ง หวาย ใบลาน ใบตวน เป็นต้น ส่วนประเภทของเครื่องจักรสานก็มีหลายประเภทซึ่งแบ่งออกกว้างๆ คือ

- เครื่องจักรสานที่ใช้ในการอุปโภค บริโภค เช่น ก่องข้าว แอ็บข้าว แอ็บยา แอ็บหมาก ตะกร้า ก้วย ช้ำ ต่าง เป็นต้น
- เครื่องจักรสานที่ใช้ในการจับดักสัตว์ เช่น ลอบ ไช เอ้อ แชะ หลีบ เป็นต้น
- เครื่องจักรสานที่ใช้เกี่ยวกับประเพณีความเชื่อและศาสนา เช่น ก้วยน้อย ก้วยหลวง ตานสลาก เป็นต้น (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2524 : 35-36)

2.5.3.2 เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านล้านนา เครื่องปั้นดินเผาที่ทำขึ้นในภาคเหนือเกี่ยวข้องกับ การดำรงชีวิตและความเชื่อถือต่างๆ ของชาวเหนือมากมายหลายอย่าง ตั้งแต่ใช้ในการอุปโภคบริโภค ตลอดจนจนถึงใช้เป็นองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เช่น กระเบื้องมุงหลังคา กระเบื้องประดับผนัง เป็นต้น เครื่องปั้นดินเผาของภาคเหนือในปัจจุบันนี้มีทำกันหลายชนิด เช่น หม้อน้ำ หม้อข้าวสาร หม้อปากกว้าง หม้อแกง กระโถน ถังประทีป เป็นต้น เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริง กรรมวิธีการผลิตยังเป็นแบบดั้งเดิม จากบรรพบุรุษซึ่งสืบเชื้อสายมาจากชาวลัวะที่ถูกกวาดต้อนมา และถ่ายทอดวิธีการปั้นหม้อแบบดั้งเดิมมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ผลิตมักจะเป็นผู้มีวัยคุณปู่ คุณยายเพราะใช้เวลาว่างจากการทำไร่นาให้เป็นประโยชน์ การตกแต่งส่วนมากมี 2 แบบคือ แบบแต่งลายโดยใช้เครื่องแกะสลักต่างๆ มักแกะลวดลายกลีบบัวและลายเรขาคณิต และแบบขัดเงาซึ่งไม่นิยมตกแต่งลายลงไป

2.5.3.3 เครื่องเงิน แต่เดิมชาวล้านนาเรียกว่า ครั้วรักครั้วหาง มีสถานภาพเป็นทั้งสิ่งของเครื่องใช้ในครั้วเรือน เป็นเครื่องใช้ในพิธีกรรม เป็นรูปเคารพ และเป็นงานศิลปะ เครื่องเงินมีโครงสร้างทำจากไม้ และที่นิยมมากคือ โครงสร้างจากไม้ไผ่สานซึ่งเป็นวัสดุที่มีมากและหาได้ง่ายในท้องถิ่น โครงสร้างที่ทำจากไม้ไผ่นี้ช่วยให้ของใช้นั้นมีน้ำหนักเบาและยืดหยุ่นได้ไม่แตกหักง่าย หลักการของเครื่องเงินคือการนำเครื่องจักสานมาเคลือบด้วยยางไม้ชนิดหนึ่งที่มีสีดำ เรียกว่า ยางรัก ได้จากต้นรัก (The Black-Vanish Tree) การเคลือบยางรักทำให้มีความคงทน กันน้ำและความชื้นและทำให้พื้นผิวเงางาม นอกจากนี้ยางรักยังช่วยเคลือบผิวเนื้อไม้ป้องกันไม่ให้แสงแดดเผา เนื้อไม้ วิธีการทางยังรักมักทาหลายๆ ชั้น ชั้นแรกๆ จะทำหน้าที่ยึดโครงสร้างให้เกิดความมั่นคง ชั้นต่อไปเป็นการตกแต่งผิวภาชนะให้เรียบ ชั้นสุดท้ายเป็นการตกแต่งให้สวยงาม เช่น การเขียนลวดลาย การปิดทอง การชุบผิวให้เป็นร่องลึกแล้วฝังรักสีต่างๆ นิยมใช้รักสีดำ และสีแดงตกแต่ง มีการปั้น กด หรือพิมพ์ให้เป็นลวดลาย

2.5.3.5 หัตถกรรมถักทอพื้นบ้านล้านนา ล้านนาเป็นดินแดนที่พบมีสิ่งทอหรือผ้าทอแบบพื้นถิ่นเมืองอยู่ค่อนข้างมากและมีความหลากหลายแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องด้วยมีกลุ่มชนหลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่ในดินแดนแห่งนี้ ทั้งที่อยู่อาศัยมาแต่โบราณกาล และเพิ่งอพยพเข้ามา โดยมีพื้นที่อาศัยอยู่ทั้งพื้นที่ราบและในเขตภูเขา อาทิ ไทญวน(คนเมือง) ไทลื้อ ลาว ไทใหญ่ หรือเงี้ยว กะเหรี่ยง มอญ ลัวะ ไม้วาร์ณโคกฯลฯ อีกรวมมีให้คิดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตลอดจนชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ เช่น ม้ง เข่า อีโก้ ลีซอ มูเซอ เป็นต้น ดังนั้น ผ้าทอพื้นถิ่นพื้นเมืองที่พบในดินแดนล้านนาจึงมีรูปแบบ เทคนิค ลวดลายที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นและลักษณะชาติพันธุ์ของกลุ่มชนเหล่านั้น ซึ่งผ้าทอเหล่านั้นล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ ภูมิปัญญา และลักษณะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ (สุรพล คำวิหัทธ 2545 : 233) ผ้าพื้นเมืองในล้านนา การทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวล้านนาเป็นอย่างมาก เป็นงานที่ผู้หญิงแทบทุกคนจะต้องทำได้ เพราะความจำเป็นในการใช้สอยในครอบครัว ในอดีตการทอผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองของล้านนานั้น จะทอขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลัก ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็นสองประเภทกว้างๆ คือ

2.5.3.5.1 เป็นผ้าที่ทอขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน ผ้าประเภทนี้ไม่ให้ความสำคัญกับความประณีตงดงามนัก เช่น ผ้าชิ้นที่ชาวบ้านใช้นุ่งทำงานหรืออยู่กับบ้านมักทอเป็นผ้าผ้าสี่เรียบๆ มีลวดลายง่ายๆ มักมีสีพื้นเป็นหลัก เช่น สีพื้นนำหรือสีกรมท่า สลับด้วยลายขวางเป็นแถบสีแดงหรือสีส้ม หรือถ้าจะทอเป็น ผ้าสำหรับตัดเสื้อที่ใช้ในงานประจำวันอย่างเสื้อหม้อห้อมก็จะเป็นผ้าเนื้อหยาบๆ เพื่อความทนทาน แล้วย้อมสีด้วยใบต้นคราม หรือต้นห้อม เป็นต้น นอกจากเครื่องนุ่งห่มแล้ว ผ้าที่ใช้สอยอย่างอื่น เป็นต้นว่า ผ้าขาวม้า ขำม ผ้าห่ม ก็มักทอขึ้นอย่างเรียบๆ แต่บางท้องถิ่นก็จะทำให้มีสีสันสดใสน่าใช้ก็มี

2.5.3.5.2 เป็นผ้าที่ทอไว้ใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น ผ้าสำหรับนุ่งห่มหรือใช้ในงานทำบุญ งานนักขัตฤกษ์ งานเทศกาล และพิธีการสำคัญๆ ในโอกาสพิเศษเหล่านี้ผู้หญิงมักจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งอาจจะเป็นชิ้นตีนจก ที่มีเชิงหรือตีนทอเป็นลวดลาย และสีสันที่งดงามเป็นพิเศษ นอกจากการทอผ้าเพื่อใช้สอยโดยตรงแล้วชาวล้านนายังใช้ผ้าและวัสดุที่ใช้ ทอผ้า คือ เส้นด้าย มาเกี่ยวข้องกับสองความเชื่อและงานประเพณีพื้นบ้านของตนด้วย เช่น การใช้ด้ายและผ้ามาประดิษฐ์เป็นตุ๊กหรือธงใช้ในประเพณีทานตุ๊ก หรือแม้ในงานพิธีศพก็ใช้ผ้าดิบสีขาวมาทำเป็นตุ๊กสามหางถือหน้าศพ เพื่อที่จะช่วยนำวิญญาณของผู้ตาย ไปสู่สุคติ

ประเภทของผ้าทอแบบพื้นเมืองของชาวล้านนาซึ่งเป็นผ้าที่มีอยู่ในพื้นถิ่นที่สืบทอดมาแต่โบราณ และยังปรากฏมีการทอและใช้อยู่ในดินแดนล้านนาในทุกวันนี้ ซึ่งอาจจำแนกไปตามกรรมวิธีการผลิตและวัสดุที่ใช้ได้ดังต่อไปนี้

ผ้าจิด คือ ผ้าที่ใช้เทคนิคการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยเพิ่มด้านเส้นพุ่งพิเศษโดยจะพุ่งด้วยกระสวยจากกริมผ้าด้านหนึ่งสู่ริมผ้าหนึ่ง ทำให้เกิดลวดลายตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า เมื่อทอเสร็จแล้วจะมีลายขนูนยกขึ้นจากพื้นผ้า พบมากในผ้าทอของกลุ่มไทลื้อ ซึ่งจะนิยมทอผ้าฝ้ายด้วยเทคนิค จิด แต่ชาวไทลื้อจะเรียกเทคนิคการทอแบบนี้ว่า มุก ซึ่งไม่ได้หมายถึงลวดลายมากกว่า ผ้าลายขกดอก การทอผ้าจิดของล้านนา จะนิยมทอด้วยฝ้าย ผ้าจิดจึงมีเนื้อหนาเหมาะสำหรับใช้ในการตากแห้ง และใช้สอยในครัวเรือน เช่น ทำหมอน ผ้าปูโต๊ะ ผ้าหลบ (ผ้าปูที่นอน) ผ้าหลบ(ผ้าปูนั่งหรือนอน) ผ้าล้อมหัวช้าง ผ้าเช็ด (ผ้าพาดบ่า) ผ้าห่ม ผ้าห่อคัมภีร์หรือนำมาประยุกต์ตัดเป็นเสื้อคลุม เสื้อกันหนาว หรือผ้าคลุมใน

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัจจุบันลวดลายชนิดที่เป็นที่รู้จักกันดี เช่น ลายงูลอย ลายหน่วยเรือ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่ ลายขอชะ
แจ้ ลายกาบ ลายดอกจัน ลายนาค ลายนกหรือหงส์ ลายช้าง ลายม้า ลายคน เป็นต้น

ผ้ามัดหมี่ เป็นผ้าที่ใช้กรรมวิธีการมัดด้วยเชือกให้เกิดเป็นลวดลายก่อนที่นำไปย้อม แล้วนำไป
ทอด้วยเทคนิคขัดสานธรรมดาแต่ลวดลายบนผ้าจะเกิดการมัด จึงเรียกว่าผ้ามัดหมี่ ซึ่งภาษาถิ่นเมือง
น่านจะเรียกว่า มัดก่าน หรือคาคก่าน แต่เดิมจะนิยมมัดเฉพาะด้ายเส้นพุ่ง แต่ปัจจุบันได้มีการ
พัฒนาขึ้นโดยมีการมัดหมี่ด้ายเส้นยืนด้วย ผ้าชิ้นของชาวไทยลื้อ เมืองน่านที่ทอด้วยเทคนิคและ
ลวดลายมัดหมี่นี้จะเรียกว่า ชินก่าน

ผ้าลายน้ำไหล เป็นผ้าที่ทอด้วยเทคนิค เกาะ หรือ ล้วง คือเทคนิคที่ทำให้เกิดลวดลายโดยใช้
เส้นพุ่งธรรมดาหลายสีพุ่งย้อนกลับไปมาเป็นช่วงๆ และทอด้วยเทคนิคขัดสานธรรมดาแต่มีการเกาะ
เกี่ยวและผู้เป็นห่วงรอบด้านเส้นยืน เพื่อยึดเส้นพุ่งแต่ละช่วงไว้ ชาวไทลื้อในอำเภอเชียงคำ จังหวัด
พะเยา และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เรียกเทคนิคนี้ว่า เกาะแต่ชาวเมืองน่านเรียกว่า ล้วง การทอ
แบบนี้ทำให้เกิดลายที่มีลักษณะคล้ายสายน้ำไหล จึงเรียกว่า ผ้าลายน้ำไหล ซึ่งเป็นผ้าที่มีชื่อเสียงและถือได้
ว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดน่าน ผ้าลายน้ำไหลนิยมทอสำหรับผ้าชิ้น และสำหรับประยุกต์ตัดเป็น
เสื้อผ้าและเครื่องใช้ต่างๆ นอกจากนี้ยังพบลวดลายน้ำไหลในผ้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและชาวลัวะ
อีกด้วย

ผ้ามุก เป็นผ้าที่ใช้เทคนิคการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยเพิ่มเส้นด้ายเส้นยืนพิเศษไม่ใช่เส้นพุ่ง
ดังเช่นตัวผ้าชิ้นของชาวไทยวนที่ทอด้วยลายมุกในเส้นยืน แล้วต่อเชิงด้วยตีนจกที่วิจิตรงดงาม ซึ่งใน
ปัจจุบันชาวไทยวนที่ตำบลหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย และที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ยังคงทอ
ผ้าชิ้นด้วยเทคนิค มุกอยู่ และยังมีกลุ่มชนไทแดงอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังมีการทอประเภทนี้อยู่

ผ้าจก เป็นผ้าที่ทอด้วยเทคนิคที่ทำให้ผ้าทอเกิดลวดลายโดยเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษทำโดยใช้ชน
ม่น ไม้ หรือนิ้วแม่มือลงหรือสอดนับคายเส้นยกขึ้นสอดใส่ด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปซึ่งการสอดหรือ
การล้วงนี้ ในภาษาพื้นถิ่นเรียกว่า จก เทคนิคดังกล่าวทำให้เกิดลวดลายเฉพาะจุดหรือเป็นช่วงๆ และ
ทำให้สามารถสลักลวดลายได้หลายสี ผ้าจกนิยมทอกันมากในกลุ่มเชื้อสายไทลาว ไทยวน และไท
โยนก นิยมทอหน้าแคบ เพื่อนำไปต่อเชิงผ้าชิ้นหรือตีนจก ดังนั้น ชินที่ต่อด้วยผ้าจกจึงเรียกว่า ชินตีน
จก ผ้าจกนี้มีกระบวนการทอยุ่งยากกว่าจิด เพราะเป็นผ้าที่มุงก่อให้เกิดความวิจิตรงดงามทั้งทางด้าน
ลักษณะรูปแบบลวดลาย และสีสันทัน เพื่อใช้ในโอกาสพิเศษ ผ้าจกมีทั้งชนิดที่ทอด้วยฝ้ายและทำด้วย
ไหม บางแห่งก็ทอทั้งฝ้ายและไหมผสมกัน เช่นใช้ด้ายเส้นยืนเป็นฝ้ายแล้วใช้เส้นพุ่งเป็นไหม และใน
แต่ละแถวจะใช้ฝ้ายหรือไหมต่างสีมาจากแทนสีพื้น เพื่อให้เกิดลวดลายสีสันทัน ดอกดวงต่างๆ ตามที่
กำหนดไว้ในลาย

ผ้ายกดอก การทอด้วยผ้ายกดอก หมายถึง การยกเส้นยืนเพื่อที่จะสอดเส้นพุ่ง เพื่อทำให้เกิด
ลวดลาย นิยมทอทั้งผ้าฝ้ายยก และผ้าไหมยก เส้นพุ่งนั้นอาจเป็นฝ้ายหรือไหมสีอื่น เพื่อทำลวดลาย
เกิดขึ้นหรืออาจใช้ด้ายเงินด้ายทองก็ได้ การทอผ้ายกมีขั้นตอนตั้งแต่การคัดเลือกเส้นใย การย้อมสี การ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขึ้นหูก ขึ้นก่ การร้อยด้วยเข้าพิม การเก็บตะกอกทำเส้นด้วย การเก็บตะกอกทำลวดลาย จากนั้นทำขั้นตอนของการทอ ซึ่งขึ้นอยู่กับความชำนาญ และความคุ้นเคยกับลายที่ทอ ลวดลายการยกดอกนิยมในกลุ่มตระกูลไทญวน ซึ่งใช้ในการทอผ้าห่ม เพราะทำให้เนื้อผ้าที่ทอหนาขึ้น เช่นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทอด้วยกานชกดอกสี จะทอลายขนมเปียกปูน หรือลายดอกหกตะกอกที่เรียกว่า ผ้าห่มตาแสง หรือผ้าห่มตะกั้ง ซึ่งใช้ฝ้ายสีแดง ดำ และขาว ทอทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง ทำให้เป็นลายตาราง

2.5.3.6 หัตถกรรมโลหะ ส่วนมากจะผลิตเป็นเครื่องใช้ไม้สอยและเครื่องประดับ มีทั้งการทำเครื่องเงิน เครื่องทอง และเครื่องทองเหลือง ภาชนะเครื่องใช้ที่ทำด้วยเงินนั้นเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่ชาวล้านนานิยมใช้กันมาก ทำไว้ใช้ในโอกาสต่างๆ เพื่อแสดงออกถึงความมีฐานะและหน้าตาทางสังคม สิ่งของเครื่องใช้ที่ทำด้วยเงินมักจะได้แก่ ขันหรือตะลั่ง พาน หรือขันดอก ตลับเครื่องเขียนหีบหมาก และเครื่องประดับต่างๆ ในอดีตที่ผ่านมาการทำเครื่องเงินจะมีอยู่ในแทบทุกเมืองในแคว้นล้านนา ดังปรากฏหลักฐานในบันทึกของชาวตะวันตกที่เดินทางมาสู่ดินแดนล้านนาในช่วงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ กล่าวถึงการผลิตเครื่องเงินไว้ว่า ทุกตำบลในหัวเมืองนี้จะต้องมีช่างทำเครื่องเงินคนหนึ่ง หรือมากกว่านั้นซึ่งพวกเจ้าหรือพวกคนมีเงินจ้างไว้เป็นช่างประจำของที่มีคนมาสั่งกันมากก็คือหีบหมาก ซึ่งเรียกกันตามภาษาพื้นเมืองว่า “ฮับ” ขัน ตุ่มหู กำไล สายสร้อย ปิ่น ฯลฯ (สุรพล คำวิหกุล 2545 :272) แหล่งที่มีชื่อเสียงอยู่ที่ตำบลวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ คงเป็นเพราะว่าเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่ขุดทองคำ การผลิตเครื่องเงินจึงเป็นสินค้าที่ระลึกที่สามารถจำหน่ายสร้างรายได้เป็นอย่างดีให้แก่ช่างเครื่องเงินที่เหลือนอยู่ การผลิตเครื่องเงินในระยะหลังๆ จึงเป็นการผลิตสินค้าที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว มากกว่าที่ผลิตเป็นสิ่งของเครื่องใช้ให้ชาวเมือง (สุรพล คำวิหกุล 2545 :273)

2.5.3.7 หัตถกรรมกระดาษ คือการทำกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษสาที่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ บ้านท่าล้อ บ้านท่าข้าว ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ส่วนมากผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าที่ใช้ประดับตกแต่งบ้านและของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ร่มหรือซองกระดาษสา โคมไฟ สมุดโน้ต กรอบรูป กระเป๋าและกระดาษห่อของขวัญ เป็นต้น

2.6 เรขศิลป์ล้านนา

เป็นการศึกษาประวัติความเป็นมาของศิลปะที่วาดด้วยการสื่อสารข้อมูลข่าวสารในยุคต่างๆ ของดินแดนแถบนี้ จำแนกข้อมูลได้ดังนี้

2.6.1 อักษรโบราณล้านนา

2.6.2 เรขศิลป์พื้นบ้านล้านนา

2.6.3 เรขศิลป์ล้านนาร่วมสมัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.6.1 อักษรโบราณล้านนา ในล้านนามีตัวอักษรใช้ 3 แบบคือ อักษรธรรมล้านนา อักษรฝักขาม และอักษรไทยนิเทศหรืออักษรขอมเมือง อักษรทั้งสามชนิดเป็นอักษรโบราณในอดีตเคยใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่ด้วยเหตุผลทางการเมือง อักษรไทยโบราณของท้องถิ่นถูก ลบบทบาทจนในที่สุดก็ตายไป ปัจจุบันอักษรโบราณล้านนาจึงใช้อยู่ในแวดวงวิชาการเท่านั้น (ศรีสวัสดิ์ อ่องสกุล 2539 : 15-17)

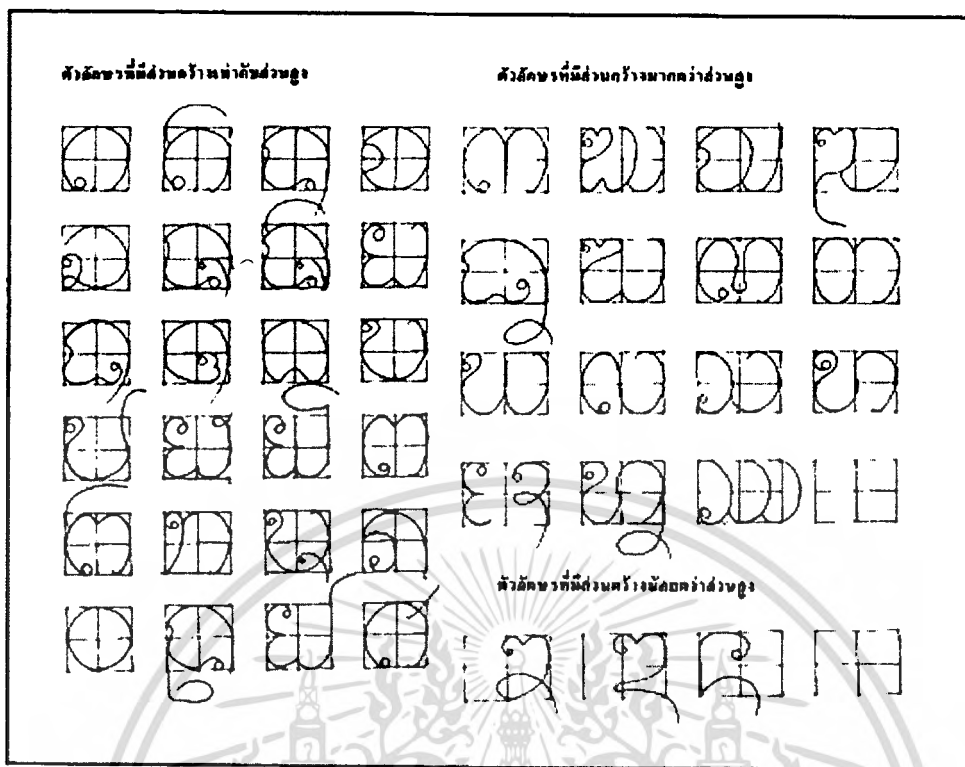
2.6.1.1 อักษรธรรมล้านนา พบในจารึกลานทองในพุทธศตวรรษที่ 19 จากหลักฐานพบว่าการใช้อักษรธรรมล้านนานั้น มักจะขาดช่วงหรือชะงักตามความผันผวนของเหตุการณ์บ้านเมือง แต่ยังมีสืบทอดกันตลอดมาจนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2483 เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 ว่าด้วยภาษาและหนังสือกับหน้าที่พลเมืองห้ามการเรียนการสอนอักษรภาษาท้องถิ่น (พรหมเพ็ญ เครือไทย 2545 : 7-8) อักษรธรรมล้านนาหรือตัวเมืองเป็นอักษรที่สำคัญและแพร่หลายในล้านนามาก อักษรธรรมล้านนามีกำเนิดมาจากอักษรมอญ โดยศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ ผู้เชี่ยวชาญด้านอักษรไทยโบราณ ได้เขียนหนังสือชื่อ “ตำนานอักษรไทย” เสนอว่าอักษรธรรมล้านนามาจากอักษรมอญ ข้อเสนอนี้ได้รับการยอมรับกันทั่วไป อักษรมอญยังเป็นต้นแบบของอักษรในภูมิภาคนี้ด้วย เช่น อักษรพม่า อักษรไทใหญ่ อักษรไทอาหม อักษรไทลื้อ อักษรไทเขิน และอักษรธรรมอีสาน การกำเนิดอักษรธรรมล้านนาก็คล้ายกับการกำเนิดอักษรทั้งหลายคือ ใช้วิธีการปรับปรุงจากอักษรที่มีอยู่เป็นระบบมาแล้ว คืออักษรมอญ อักษรธรรมล้านนามักใช้บันทึกคัมภีร์ ไบลาณ พับสา เอกสารโบราณ โดยเฉพาะเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับศาสนา ตำราโหราศาสตร์ ตำราแพทย์ บทกวีนิพนธ์ และคร่าวๆ

ภาพที่ 2.17 ตัวอักษรธรรมล้านนา

ที่มา : พรหมเพ็ญ เครือไทย. 2545.7. อักษรไทยนิเทศ. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.18 ตัวอักษรธรรมล้านนา

ที่มา : พรรณเพ็ญ เครือไทย. 2545,7. อักษรไทยนิเทศ.เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์

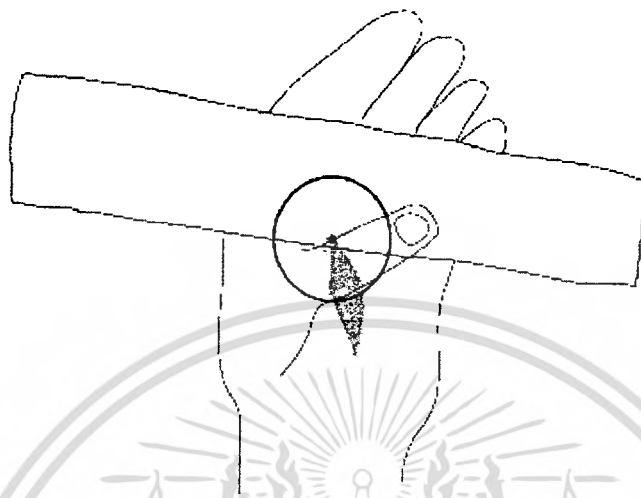

ภาพที่ 2.19 สัดส่วนอักษรธรรมล้านนาและตัวเขียนอักษรธรรมล้านนา

ที่มา : พรรณเพ็ญ เครือไทย. 2545,7. อักษรไทยนิเทศ.เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อักษรธรรมล้านนา ลักษณะการเขียน ต้องใช้ 2 มือ โดยมือข้างซ้าย ใช้จับใบลานไว้ และมี
ฐานนิ้วโป้งเป็นฐานของเหล็กจารในการหมุนเพื่อเขียนตัวอักษร และมือขวา ใช้จับเหล็กจาร

ภาพที่ 2.20 การจับใบลาน

ที่มา : พรรณเพ็ญ เครือไทย. 2545,8. อักษรไทยนิเทศ.เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์

เนื่องจากการใช้เหล็กแหลมในการจาร ทำให้ตัวอักษรมีรูปลักษณะที่ค่อนข้างเป็นวงกลม จึง
ทำให้ตัวอักษรมีลักษณะเส้นที่เล็ก และส่วนปลายอักษรจะมีลักษณะแหลม ส่วนจะแหลมมาก หรือ
แหลมน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับการควัดเหล็กจาร

ภาพที่ 2.21 ลักษณะตัวอักษร

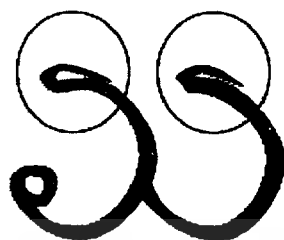
ในรูปตัวอักษร ข บ ป ฝ ผ พ ฟ น ฉ จะมีการควัดเส้นมาด้านหน้าก่อนเล็กน้อย ซึ่งต่างจากตัว
อักษรไทย ที่ลากเป็นเส้นตรงลงมาเลย

ดมดมดม

ภาพที่ 2.22 ลักษณะการควัดเส้นมาด้านหน้าก่อนเล็กน้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อเขียนแต่ละตัวอักษรจนถึงปลายอักษร จะมีการตัวคั่น และลงเป็นจะงอยเล็กน้อย เรียกว่า ปีกตอ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เด่นอย่างหนึ่งของตัวอักษรที่จารลงไป

ภาพที่ 2.23 ลักษณะการตัวคั่นขึ้น ลงเป็นจะงอยเล็กน้อย

2.6.1.2 อักษรฝักขาม พบศิลาจารึกล้านนาระหว่างพุทธศตวรรษ 21-24 เป็นการนำอักษรวิธีบางประการของอักษรธรรมล้านนามาผสมเข้ากับอักษรสุโขทัย ทำให้เกิดอักษรชนิดใหม่เรียกว่า อักษรฝักขาม (กรรณิการ์ วัฒนเกษม 2524 : 24-44) นิยมใช้อักษรฝักขามสำหรับเขียนศิลาจารึก ศิลาจารึกที่เขียนด้วยอักษรฝักขามมีจำนวนน้อยกว่าหลัก หลักที่เขียนเป็นอักษรฝักขามเก่าที่สุดคือ ศิลาจารึก ลพ.9 เขียน พ.ศ.1954 และหลักใหม่สุดเขียน พ.ศ.2370 รวมเวลาที่ใช้เขียนอักษรฝักขามประมาณ 416 ปี ต่อจากนั้นพบเพียงเล็กน้อย ในพุทธศตวรรษที่ 23 ไม่พบจารึกอักษรฝักขาม กลับมาพบในพุทธศตวรรษที่ 24 อีก 4 หลักแล้ว ไม่พบอีกเลย ที่มาของอักษรฝักขาม เมื่อพิจารณารูปลักษณะแล้วคล้ายกับอักษรสุโขทัยหลังพ่อขุนรามคำแหงมาก สันนิษฐาน ศิลาจารึกวัดพระยืนเป็นต้นแบบอักษรฝักขาม เพราะศิลาจารึกวัดพระยืน(หลักที่ 62) พ.ศ. 1913 เป็นอักษรสุโขทัยที่เก่าแก่มากในภาคเหนือ อักษรสุโขทัยเข้ามาเผยแพร่ในล้านนาพร้อมกับพุทธศาสนานิกายรามัญ โดยมีพระสุมนเถระเป็นจุดเริ่มต้น อักษรฝักขามในล้านนา มีหน้าที่ใช้เขียนงานประเภทศิลาจารึกเพราะมักพบในศิลาจารึก อักษรฝักขามใช้อยู่ช่วงเวลาหนึ่งก็เลิกใช้ ทั้งนี้เพราะอักษรธรรมล้านนาได้รับความนิยมมากกว่า อักษรฝักขามอักษรฝักขามจึงค่อยๆ หายไปก่อนโดยอักษรธรรมยังอยู่ต่อมา คนทั่วไปจึงคุ้นเคยกับตัวเมือง

อักษรฝักขามลักษณะเด่นที่สุดของอักษรฝักขามคือ การตอกด้วยเหล็กกลมลงบนหลักศิลา และฐานพระพุทธรูป รูปอักษรจึงมีลักษณะเส้นที่เท่ากันตลอดตั้งแต่ต้นจรดปลาย ส่วนเริ่มตัวอักษร และส่วนจบตัวอักษร ปลายจะมนกลม ไม่แหลม (เว้นแต่ตอกด้วยเหล็กแหลมเช่นฐานพระพุทธรูป)

ภาพที่ 2.26 ลักษณะรูปอักษร

เนื่องด้วยการเขียนนั้น ทำโดยการตอกลงบนวัสดุของแข็ง ทำให้ตอกได้ลำบาก ส่งผลให้รูปอักษรมีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นเส้นตรง แม้แต่ตัว อ หรือ จ ก็มีลักษณะที่เป็นเส้นตรง มากกว่าเส้นโค้ง

ภาพที่ 2.27 รูปอักษรมีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นเส้นตรง

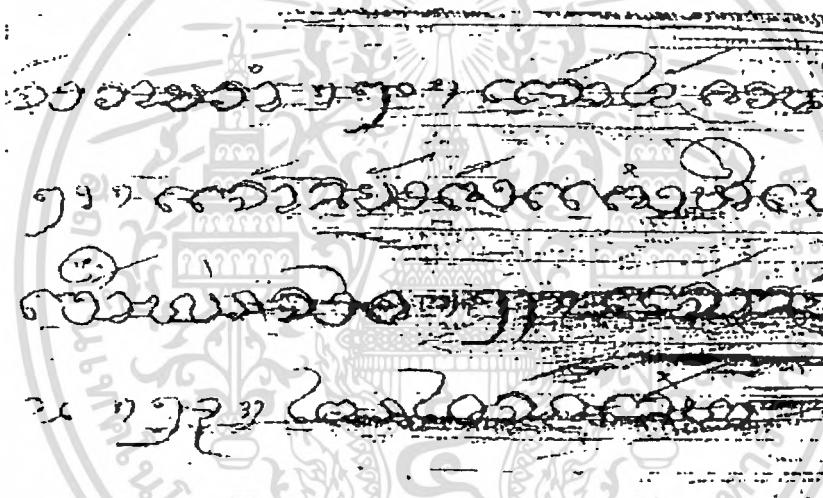
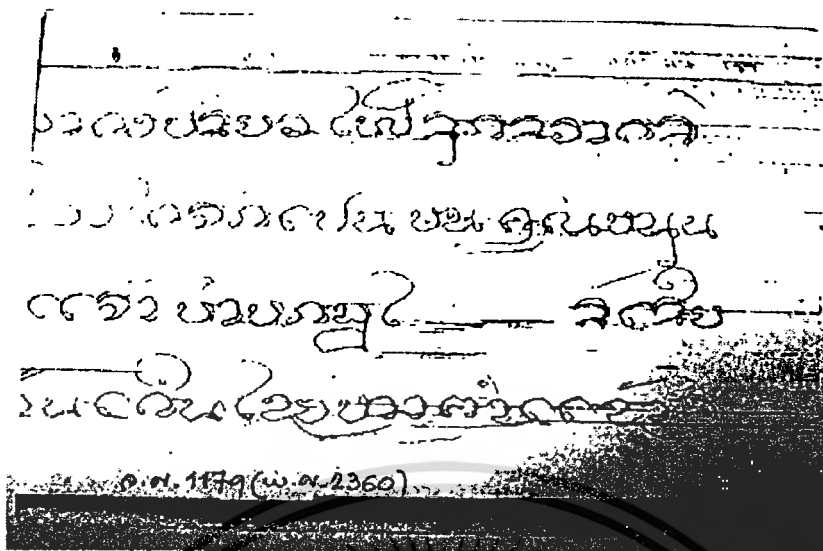
ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่ง คือ การมีหยักตรงกลางตัวอักษร

ภาพที่ 2.28 ลักษณะการมีหยักตรงกลางตัวอักษร

2.6.1.3 อักษรไทยนิเทศ หรืออักษรขอมเมือง เป็นอักษรผสมระหว่างอักษรธรรมล้านนา กับอักษรฝักขาม อักษรไทยนิเทศยังสรุปไม่ได้ชัดเจนว่ามีเมื่อใด เดิมเข้าใจกันว่าเกิดขึ้นในสมัยพระเจ้ากาวิละ แต่ภายหลังเริ่มพบหลักฐานว่ามีมาก่อนหน้านั้นแล้ว อักษรไทยนิเทศใช้เขียนกวีนิพนธ์ต่างๆ ที่เป็นเรื่องทางโลก เช่น นิราศทริภุญชัย โคลงมังทรารบเชียงใหม่ โครงพรหมทัต (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2545 : 4)

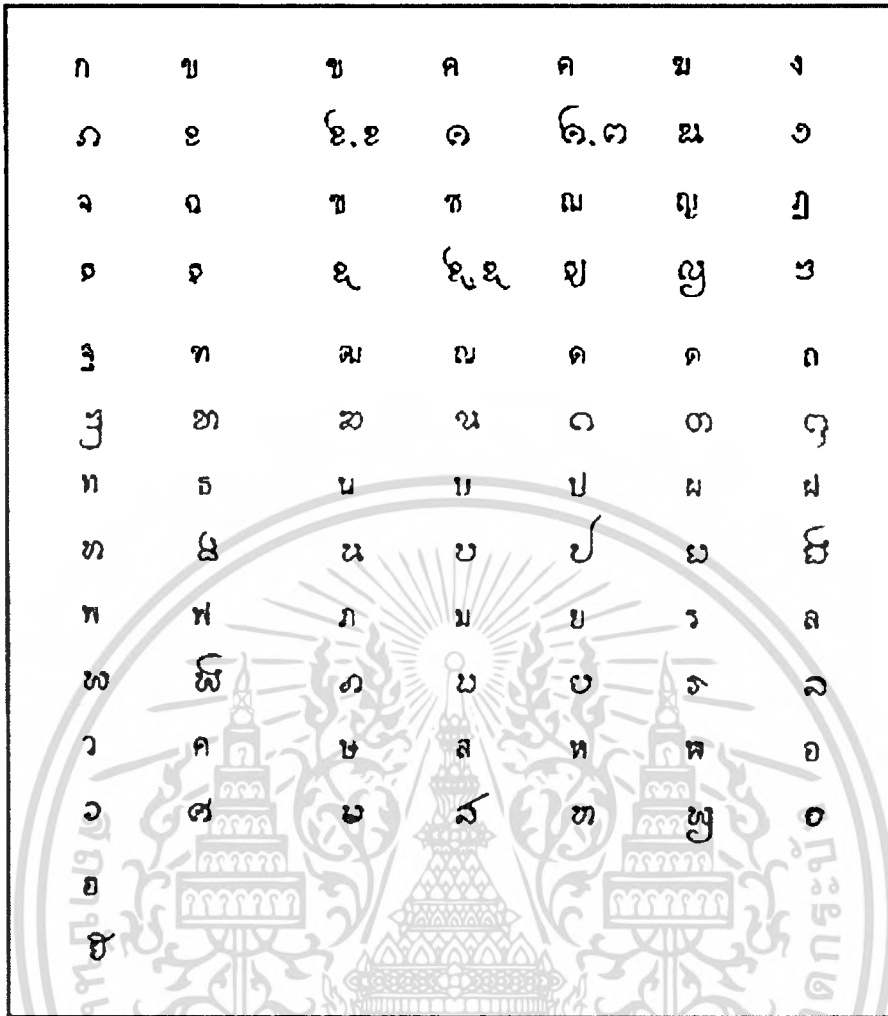
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.29 ตัวอย่างอักษรไทยนิเทศจากต้นฉบับโบราณ

ที่มา : พรรณเพ็ญ เครือไทย. 2545. อักษรไทยนิเทศ.เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

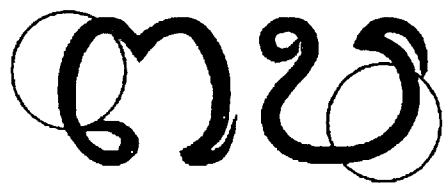

ภาพที่ 2.30 อักษรไทยนิเทศ

ที่มา : พรรณเพ็ญ เครือไทย. 2545,18. อักษรไทยนิเทศ.เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์

อักษรไทยนิเทศในแง่ประวัติศาสตร์ความเป็นมา พื้นฐานของตัวอักษรไทยนิเทศ มาจากการผสมตัวอักษรธรรมล้านนาเข้ากับ ตัวอักษรไทย คือ ใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงวิธีในการจารแบบอักษรธรรมล้านนา แต่ รูปอักษรนั้นเป็นอักษรไทย

เนื่องด้วยใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงวิธีในการจารแบบ อักษรธรรมล้านนา ทำให้รูปอักษรมีลักษณะกลมป้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับภาพที่ 2.31 รูปอักษรมีลักษณะกลมป้อม อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อีกทั้งยังมีการวัดปอกคือที่ปลายตัวอักษรเช่นเดียวกันกับ อักษรธรรมล้านนา

ภาพที่ 2.32 การวัดปอกคือที่ปลายตัวอักษร

ในรูปตัวอักษร ข บ ป ฟ ผ พ น ฉ ม ท ฉ จะมีการวัดเส้นมาด้านหน้าก่อนเล็กน้อย

ภาพที่ 2.33 การวัดเส้นมาด้านหน้าก่อนเล็กน้อย

2.6.2 เรขศิลป์พื้นบ้านล้านนา คำจำกัดความของเรขศิลป์พื้นบ้านล้านนาในที่นี้หมายถึง ตัวอักษรและ ภาพที่ปรากฏอยู่ในศิลปวัตถุที่เน้นการสื่อสารข้อมูลความหมายต่างๆ จากคนในอดีตส่งมอบให้คนรุ่นถัดมาแสดงออกถึงภูมิปัญญาในการนำเสนอซึ่งมีรูปแบบดังนี้

2.6.2.1 หนังสือโบราณ เป็นหนังสือที่ใช้โบราณมาตัดเป็นแผ่น เขียนโดยวิธีการคือใช้ปลายเหล็กแหลมคล้ายเข็มเขียนตัวอักษรลงไปแล้วเอาเขม่าไฟผสมน้ำมันยางทาทั่วแผ่นก็จะปรากฏอักษรขึ้นอย่างชัดเจนและทนทาน

2.6.2.2 ปี่สาม พับสามทำจากกระดาษนำมาพับไปพับมา แล้วใช้หมึกหรือปากกาเขียน ปี่สามมีอายุการใช้งานน้อยกว่าคัมภีร์โบราณ เรื่องราวที่บันทึกลงในปี่สามมักเป็นเรื่องราวทางโลก บางฉบับมีการวาดภาพประกอบด้วย มีลักษณะคล้ายจิตรกรรมบนผืนผ้าและจิตรกรรมฝาผนัง

2.6.2.3 เสื้อเกราะและผ้ายันต์ เป็นการเขียนอักษรและยันต์ลงบนเสื้อเพื่อสร้างความเชื่อมั่นก่อนออกศึกสงคราม

ภาพที่ 2.34 ภาพทึบพระคัมภีร์, ปี่มสา, เสื้อเกราะและผ้ายันต์

ที่มา : Ping amranand and William Warren, 2001, 106-207, Art & Design of Northern Thailand

Lanna Style กรุงเทพฯ : Asia Book

2.6.3 เลขศิลป์ล้านนาร่วมสมัย ร่วมสมัยในที่นี้หมายถึง งานเรขศิลป์ (Graphic) ลักษณะงานศิลปะหรืองานออกแบบที่ใช้เพื่อสื่อสารเป็นหลัก มีการสร้างสรรค์ขึ้นมาในอดีตและยังใช้งานอยู่ในปัจจุบัน จากการศึกษาภาคเอกสาร ยังไม่พบการบันทึกเรื่องราวของงานเรขศิลป์ล้านนาอย่างเป็นทางการ ข้อมูลจึงได้จากการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์จากผลงานออกแบบเท่าที่ปรากฏในปัจจุบัน ได้แก่ สื่อต่างๆ ที่สามารถหาข้อมูลได้ในปัจจุบันเช่นได้ดังนี้

2.6.3.1 เรขศิลป์สิ่งพิมพ์ล้านนา โดยรูปแบบคอนต้นจะเป็นการพิมพ์แบบไทยประเพณีนิยมคือใช้ลายไทยประกอบตกแต่งงานพิมพ์ ตัวอักษรยังใช้ตามแบบส่วนกลางอยู่ใช้สีเพียง 1-2 สี เนื่องจากประสิทธิภาพของเครื่องพิมพ์ในช่วงแรกยังไม่มีคุณภาพและใช้ระบบการพิมพ์แบบเรียงตัวพิมพ์อยู่ แต่ในระยะต่อมาเริ่มมีการประดิษฐ์ตัวอักษรและลวดลายที่แสดงถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นใช้เอง โดยลักษณะการเขียนแบบ handmade ไม่ได้ใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ในการออกแบบ ส่วนภาพที่นำมาตกแต่งนั้นส่วนมากจะเป็นภาพถ่ายมีการใช้ภาพถ่ายเส้นและลวดลายประกอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.35 ภาพงานเรขศิลป์สิ่งพิมพ์ล้านนาชุดปัจจุบัน

ที่มา : สุทัศน์ ปาละมะ.2549

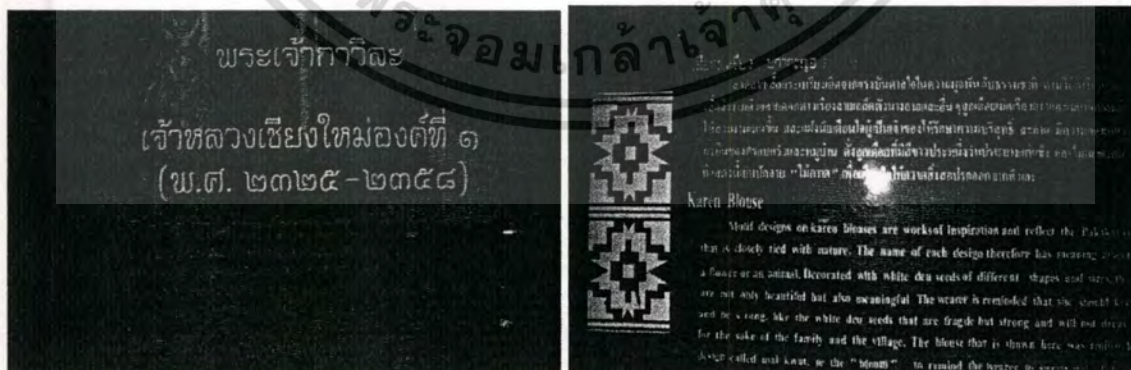
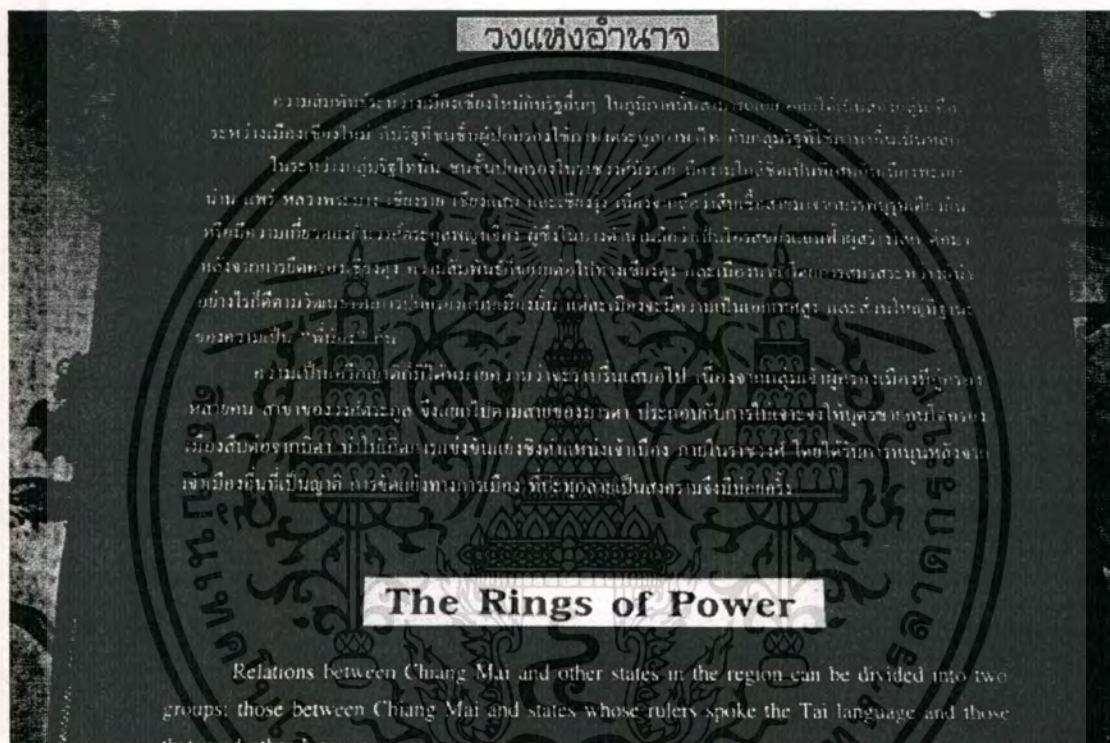
2.6.3.2 เรขศิลป์สิ่งแวดลอมล้านนา จากการสังเกตสื่อเรขศิลป์สิ่งแวดลอมต่างๆ ที่โดดเด่นคือ ป้าย ป้ายสัญลักษณ์ ป้ายโฆษณา ส่วนใหญ่มีรูปแบบมาจากส่วนกลางเป็นสากล ไม่ว่าจะเป็นลักษณะรูปแบบของตัวอักษรและรูปแบบภาพประกอบ, ลวดลายมีลักษณะเป็นสากล มีบางส่วนที่ออกแบบตัวอักษรที่มีลักษณะความเป็นท้องถิ่น ใช้การเขียนแบบ handmade ไม่ได้ใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ในการออกแบบ

ภาพที่ 2.36 ภาพงานเรขศิลป์สิ่งแวดลอมล้านนาในชุดปัจจุบัน

ที่มา : สุทัศน์ ปาละมะ.2549

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.38 ภาพตัวอย่างการใช้ตัวอักษรบนป้ายข้อมูลในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ที่มา : หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2551

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.7 การออกแบบตัวอักษร

การศึกษาเรื่องราวต่างๆ เพื่อการออกแบบตัวอักษรภาพสำเร็จรูปเพื่อการออกแบบสื่อทางศิลปวัฒนธรรมล้านนาต้องอาศัยความรู้ด้านการออกแบบตัวอักษรและการออกแบบภาพสำเร็จรูปดังนี้

2.7.1 การออกแบบตัวอักษร (Font Design) การออกแบบทุกชนิดต้องใช้ตัวหนังสือเป็นองค์ประกอบในภาพที่จัดวางได้อย่างลงตัว ตัวหนังสือมีอิทธิพลต่อความสวยงามมาก งานบางชิ้นอาศัยรูปสวยๆ เพียงรูปเดียวแล้วเพิ่มตัวอักษรเข้าไปก็จะทำให้งานออกมาดูดีได้ เราสามารถแบ่งชนิดของลักษณะตัวอักษรได้ดังต่อไปนี้

2.7.1.1 ตัวอักษรแบบมีเชิง (Serif) เป็นตัวอักษรที่มีเส้นยื่นของฐานและปลายตัวอักษรในทางราบที่เรียกว่า Serif ลักษณะของตัวอักษรจะมีเส้นตัวอักษรเป็นแบบหนา บาง ไม่เท่ากัน เหมือนการเขียนประดิษฐ์ด้วยขนนก หรือปากกาแบน มีหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตัวอักษรแบบนี้ ให้ความรู้สึกถึงความเก่า ความขลัง จึงมักใช้กับงานที่เป็นทางการ กิ่งไปทางพิธีรีตอง หรือเรื่องราวในเชิงอนุรักษ์นิยม ถ้าเป็นงานพิมพ์ ก็จะใช้เป็นตัวพาดหัวเรื่องมากกว่าที่เป็นเนื้อหาให้อ่าน ตัวอย่างตัวอักษรแบบมีเชิง (ใช้ Font Times News Roman)

ABCDEFGHIJKLM
NOPQRSTUVWXYZ

ภาพที่ 2.39 ภาพตัวอักษรแบบมีเชิง

2.7.1.2 ตัวอักษรแบบไม่มีเชิง (Sans Serif) เป็นลักษณะของตัวอักษรที่มีรูปแบบเรียบง่าย ต่างจากแบบแรก คือ ไม่มีเชิง หมายถึงไม่มีเส้นยื่นออกมาจากฐานและปลายของตัวอักษรในทางราบ เป็นตัวอักษรที่นิยมเป็นอย่างมาก เพราะดูเรียบง่าย ทันสมัย เหมาะกับการนำไปใช้ออกแบบหลายชนิด ในหนังสือมักจะนำไปใช้วางเป็นเนื้อหาให้อ่าน เพราะมีรูปร่างที่อ่านง่าย โดยทั่วไปนิยมใช้ในงานพิมพ์ทั่วไป และงานประชาสัมพันธ์ ตัวอย่างตัวอักษรแบบไม่มีเชิง (ใช้ Font Impact, MS Outlook)

ABCDEFGHIJKLMN
OPQRSTUVWXYZ

ภาพที่ 2.40 ภาพตัวอักษรแบบไม่มีเชิง

2.7.1.3 ตัวอักษรแบบตัวเขียน (Script) การออกแบบจะเน้นให้ตัวอักษรมีลักษณะคล้ายกับการเขียนด้วยลายมือ ซึ่งหาโยงต่อเนื่องกันไประหว่างตัวอักษร มีขนาดเส้นหนาบาง แตกต่างกัน นิยมทำเอกสารบันเทิงคดี หนังสือพิมพ์ การ์ตูน หรือใช้ในงานออกแบบสื่อที่เน้นความสวยงามเป็นพิเศษ ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้เอียงเล็กน้อย ตัวอักษรชนิดนี้ให้ความรู้สึกไม่เป็นทางการอิสระ เส้นสายของตัวอักษรให้ความสนุกสนานไร้กฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว จึงมีงานไม่น้อยเลยที่ใช้อักษรแบบนี้กับวัยรุ่น และที่สำคัญในการทำงานสิ่งพิมพ์ เราจะไม่ใช่ตัวอักษรแบบนี้เป็นเนื้อหาให้อ่าน เพราะทำให้อ่านลำบากเมื่อมีจำนวนมาก ยกเว้นจะใช้เป็นหัวเรื่อง ตัวอย่างตัวอักษรแบบตัวเขียน (ใช้ Font Script)

*A B C D E F G H I J K L M
N O P Q R S T U V W X Y Z*

ภาพที่ 2.41 ภาพตัวอักษรแบบไม่มีเชิง

2.7.1.4 ตัวอักษรแบบตัวอาลักษณ์ (Text Letter) ตัวอักษร โรมันแบบตัวเขียนอีกลักษณะหนึ่ง มีลักษณะเป็นแบบประดิษฐ์มีเส้นตั้งค้ำหนา ภายในตัวอักษรมีเส้นหน้าบางคล้ายกับการเขียนด้วยพู่กันหรือปากกาปลายตัด นิยมใช้ในการจารึกในเอกสารตำราสมัยโบราณ ตัวอย่างอักษรแบบตัวอาลักษณ์

A B C D E F G H I J K L M
N O P Q R S T U V W X Y Z

ภาพที่ 2.42 ภาพตัวอักษรแบบตัวอาลักษณ์

2.7.1.5 ตัวอักษรแบบประดิษฐ์ (Display Type) เป็นตัวอักษรที่ดัดแปลงเพื่อให้เข้ากับงานต่างๆ ที่จะออกแบบ มีลักษณะเด่นคือ การออกแบบตกแต่งตัวอักษรให้สวยงามเพื่อดึงดูดสายตา มีขนาดความหนาของเส้นอักษรที่หนากว่าแบบอื่นๆ จึงนิยมใช้เป็นหัวเรื่อง ประกาศนียบัตร ตัวอย่างตัวอักษรแบบประดิษฐ์

A B C D E F G H I J K L M
N O P Q R S T U V W X Y Z

ภาพที่ 2.43 ตัวอักษรแบบประดิษฐ์

2.7.1.6 ตัวอักษรแบบสมัยใหม่ (Modern Type) เป็นตัวอักษรที่ประดิษฐ์ขึ้น มีลักษณะเรียบง่าย ใช้ในงานประชาสัมพันธ์ ตัวอย่างเช่น (ใช้ Font Modern No.20)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

ภาพที่ 2.44 ภาพตัวอักษรแบบสมัยใหม่

2.7.1.7 ขนาดตัวอักษร ขนาดของตัวอักษรมีหน่วยที่ใช้กันคือ Point ซึ่ง 72 Points มีขนาดตัวอักษรเท่ากับ 1 นิ้ว ในการใช้ตัวอักษรกับงานหนังสือ ที่ให้คนอ่านโดยทั่วไปจะมีขนาด 14 Points ซึ่งทำให้อ่านสบายสายตาพอดี ส่วนถ้าต้องการจะให้เล็กหรือใหญ่ก็ บวกลบ 2 Point ก็ได้ แล้วแต่การออกแบบ ต้องลองปรับขนาดและลองจัดวางในงานดู บอกเป็นขนาดเจาะจงไปเลยไม่ได้ ให้มองเสมือนหนึ่งว่า ตัวอักษรก็เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของภาพ แล้วใช้หลักการจัดองค์ประกอบของภาพเข้ามาช่วย (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2549:18)

2.7.2 การออกแบบตัวเนื้อความ (Body Type) ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้เน้นที่การออกแบบตัวเนื้อ (Body Text) ตัวอักษรไทยที่เหมาะสมสำหรับใช้กับตัวเนื้อความที่ต้องอ่านกันยาวๆ เลขต้องอ่านได้ง่าย ภาษานักออกแบบสิ่งพิมพ์จะเรียกว่า “ตัวเนื้อ”

2.7.2.1 แนวทางในการออกแบบตัวเนื้อความ

2.7.2.1.1 การออกแบบตัวอักษรต้องมีความชัดเจนในด้านวัตถุประสงค์ของการออกแบบว่า จะสร้างตัวพิมพ์เพื่อสื่อถึงเนื้อหาแบบใด และสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับสื่อชนิดต่างๆ ที่ต้องการแสดงออก

2.7.2.1.2 ต้องมีประโยชน์ใช้สอยด้านการอ่าน สามารถอ่านได้ (Readability) หรือไม่ถึงขั้นที่สามารถอ่านได้ง่าย (Legibility) โดยมีการยึดหยุ่นในการออกแบบพอสมควร คือไม่เคร่งครัดตามมาตรฐานอักขระวิธีนัก เพื่อรักษารูปแบบ (Style) ของตัวอักษรด้านนาไว้

2.7.2.1.3 การออกแบบควรมีการสร้างสรรครูปแบบมีความแตกต่างกับตัวอักษรในท้องตลาด

2.8 ภาพลักษณ์วัฒนธรรม

ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งมนุษย์ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อความคิด ความต้องการ และอารมณ์ต่างๆ ภาษาอยู่ทุกแห่งหนในสังคมมนุษย์ ซึ่งมีการติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดชีวิต มนุษย์สามารถธำรงวัฒนธรรมไว้ได้

มนุษย์ใช้ภาษาพูดในการติดต่อสื่อสาร แสดงความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และใช้ภาษาเขียนบันทึกเหตุการณ์ เรื่องราว ความคิดความเชื่อต่างๆ ของสังคมไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้เรื่อง และสืบต่อไปยังคนรุ่นใหม่ไม่ขาดสาย ดังนั้นภาษาจึง

เป็นเครื่องจรรโลงวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นผู้เจริญกว่าสัตว์เพราะมีภาษาที่ใช้ ดังนั้นมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันใน สังคมและรวมกันเป็นประเทศชาติ ย่อมมีภาษาประจำชาติของตนเพื่อสื่อสารทำความเข้าใจกัน และเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ทำให้รู้ว่าเป็นชาติเดียวกัน

ทุกชาติย่อมมีภาษาพูดและภาษาเขียนคน แต่บางประเทศต้องสูญเสียเอกราชตกไปอยู่ในอำนาจของชาติอื่น จำต้องยอมรับเอาภาษาพูดและภาษาเขียนของชนชาติที่เป็นผู้ครอบครองมาใช้ ความเป็นชาติจึงคงอยู่ไม่ได้เพราะคนในชาติไม่ได้ใช้ภาษาเดิมของตน ดังนั้นภาษาจึงเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่แสดงความเป็นชาติและความมีเอกราช ภาษาไทยที่เราใช้พูดและใช้อ่านเขียนกันอยู่ทุกวันนี้เป็นมรดกตกทอดมาแต่บรรพบุรุษที่เราควรช่วยกันรักษา โดยพยายามเขียน อ่านให้ถูกต้อง ไม่พูดภาษาไทยปนต่างประเทศ ตลอดจนตั้งชื่อสถานที่ บริษัท ห้างร้าน โรงแรม โรงภาพยนตร์ และอื่นๆ เป็นภาษาไทยเพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางภาษาไว้

ภาษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่เป็นศาสตร์เพราะเป็นเรื่องที่ศึกษาและพิสูจน์ ได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ ที่เป็นศิลป์เพราะเป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้เกิดประโยชน์ในการสื่อความหมาย ทำความเข้าใจซึ่งกันและกันจนได้ชื่อว่าเป็นผู้ใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.8.1 วัฒนธรรมคืออะไร

คำว่า วัฒนธรรม เป็นคำซึ่งบัญญัติขึ้นจากคำว่า Culture ในภาษาอังกฤษมีใช้เป็นหลักฐานทางราชการครั้งแรก ในพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้นิยามคำว่า วัฒนธรรมดังนี้

วัฒนธรรม น. สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ , วิถีชีวิตของหมู่คณะ ,

ในพระราชบัญญัติพุทธศักราช 2485 หมายถึงลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน , ทางวิชาการหมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่คณะสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้ อยู่ในหมู่ของตน

เสฐียร โกเศศ ให้คำนิยามของคำว่า วัฒนธรรมดังนี้

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม

วัฒนธรรม คือ วิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เรียงกันได้ เอาอย่างกันได้

วัฒนธรรม คือ สิ่งอันเป็นผลผลิตอันเป็นของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้จากคนแต่ก่อนสืบกัน เป็นประเพณีกันมา

วัฒนธรรม คือ ความคิดเห็นความรู้สึกรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ที่ส่วนรวมลงรูปเห็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา, ศิลปะ, ความเชื่อถือระเบียบประเพณีเป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 เออร์โกวิทส์ กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรจง ชูตระกูลชาติ ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้
 ในด้านสังคมวิทยา วัฒนธรรม หมายถึงพฤติกรรมอันดีงามที่บุคคลและสังคมถือปฏิบัติ
 สืบเนื่องกันมา

ในด้านสังคมศาสตร์ วัฒนธรรม หมายถึงพฤติกรรมทุกประการของมนุษย์ที่วิวัฒนาการมา
 และวิวัฒนาการไปในแนวแห่งการดำเนินชีวิต

ในแง่ภาษาศาสตร์ วัฒนธรรม เป็นคำสมาส วัฒน + ธรรม วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญความ
 งอกงาม ธรรม หมายถึง ธรรมดา ธรรมชาติ ความดี

ความชั่ว ความไม่ดีไม่ชั่ว วัฒนธรรม ตามความหมายทางภาษาศาสตร์ จึงหมายถึงธรรมกา
 ธรรมชาติของความเจริญ และความงอกงามแห่งชีวิต ความเป็นอยู่และความเป็นไปของสังคม

ความเห็นเรื่องความหมายของวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น เป็นไปในทำนองเดียวกันสรุปได้ว่า
 วัฒนธรรมหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเป็นสมาชิกในสังคม และ
 ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาอย่างมีแบบแผนเป็นมรดกของสังคม

2.8.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีลักษณะดังนี้

1. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน เนื่องจาก
 มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ เพราะพฤติกรรมส่วนใหญ่ของสัตว์เกิดจากสัญชาตญาณ ส่วนมนุษย์มีสมองที่
 มีคุณภาพ รู้จักคิด สามารถถ่ายทอดและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะจากกลุ่มบุคคลนั้น
 เป็นสมาชิกอยู่ เพราะฉะนั้นการเรียนรู้จึงเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรม

2. เป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการเรียนรู้และการถ่ายทอดของมนุษย์โดยใช้
 ภาษานี้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นหลัง ๆ ดำเนินกันต่อมาไม่ขาดสาย ภาษีนี
 เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรม ถ้าปราศจากภาษา วัฒนธรรมจะไม่มี การถ่ายทอดหรือ
 เพิ่มพูนขึ้นและคนก็จะไม่มีสภาพแตกต่างจากสัตว์ เพราะภาษาทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์

3. เป็นวิถีของชีวิตมนุษย์หรือเป็นแบบของการดำเนินชีวิต การที่คนไทย คนอเมริกัน คน
 ญี่ปุ่น หรือชาติอื่น ๆ มีความแตกต่างกัน และมีลักษณะเฉพาะของตนเอง ทำให้เราสามารถจำแนก
 วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งออกจากอีกสังคมหนึ่ง โดยไม่ถือว่าวัฒนธรรมของใคร สูงต่ำล้ำหลัง หรือ
 ป่าเถื่อนกว่าของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง เพราะวัฒนธรรมของแต่ละสังคมได้ดำเนินสืบเนื่องกันมา และมี
 การแสดงออกให้เห็นแจ่มชัด แยกต่างกันไป

3. เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่คงที่ จะเปลี่ยนช้าหรือเปลี่ยนเร็ว
 ขึ้นอยู่กับกาลเวลา และการยอมรับของสังคม เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น วัฒนธรรมก็เปลี่ยนไปตาม
 ความต้องการของมนุษย์ที่คิดจะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวัฒนธรรมของตนให้เจริญก้าวหน้าขึ้น

ด้วยเหตุที่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คนสร้างขึ้น มิใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมี
 ลักษณะเช่นเดียวกับคนที่เป็นเจ้าของ “วัฒนธรรมจึงเป็นมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่
 ไม่อาจรั้งไว้ได้ทั้งหมด อีกทั้งยังมีเหตุเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ โดยแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมของตนเอง เพราะมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ในแต่ละกลุ่มสังคม”

2.8.3 ประเภทของวัฒนธรรม

นักวิชาการด้านวัฒนธรรม แบ่งวัฒนธรรมในสังคมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่
 - ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค
 - เครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ช้อน ส้อม ตะเกียบ จอบ เสียม ขวาน มีดฯ
 - สิ่งก่อสร้าง เช่น บ้านเรือน ประสาทราชวัง ตึก โบสถ์ วิหาร ศาล สะพาน ถนนหนทาง ฯลฯ
 - ยานพาหนะ เช่น เรือ รถ เครื่องบิน ดาวเทียม โทรศัพท์ ฯลฯ
 - งานศิลปะ เช่น ภาพวาด รูปปั้น คนตรี วรรณคดี ละคร ภาพยนตร์ ฯลฯ
 และภาษา เครื่องแต่งกาย โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น
 2. วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม(จิตใจ) เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม หรือเห็นหลักในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การปฏิบัติทางศาสนา การปฏิบัติตามกฎหมายหรือขนบธรรมเนียม ประเพณีความเชื่อถือ โขลกและเครื่องรางของขลังต่าง เป็นต้น
- วัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภทเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องในวิถีชีวิตแยกจากกันไม่ได้ บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ วัฒนธรรมทางวัตถุและจิตใจไว้ และสืบต่อกันมา เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ดังนี้
- ศิริ รอดบาง กล่าวว่า “ สิ่งที่บอกความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ทำให้คนไทยเรียกตัวเองว่าคนไทย และคนไทยมีความภาคภูมิใจในสมบัติล้ำค่าของตน ซึ่งไม่ด้อยกว่าสมบัติของอื่นใดทั้งสิ้นคือวัฒนธรรม”
- สังคมใดมีความเจริญทางวัตถุ (รูปธรรม) มากเกินไป แต่ความเจริญทางจิตใจ (นามธรรม) ด้อยไปก็เป็นความเสื่อม ถ้าหากเจริญในทางจิตใจมากเกินไป แต่วัตถุไม่เจริญตาม สังคมนั้นก็จะกลายเป็นชีวิตแบบนักบวช ซึ่งจะต้องตัดขาดไปจากสังคม หมู่ชนใดที่มีความเจริญทางวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป หมู่ชนนั้นก็จะมีความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข

2.8.4 สาขาของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น แบ่งออกได้เป็น 5 สาขา คือ

1. สาขาศิลปกรรม ประกอบด้วยสาขาวรรณกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และดนตรี เป็นต้น
2. สาขามนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ศิลธรรม ปรัชญา คุณธรรม มารยาทในสังคม การปกครอง และกฎหมาย เป็นต้น
3. สาขาหัตถกรรม ประกอบด้วย การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องเงิน เป็นต้น
4. สาขากีฬาและการนันทนาการ ประกอบด้วย การละเล่น มวยไทย กระบี่กระบอง การพักผ่อน

เอกสาร ห้วยอนใจ เป็นต้น

วนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. สาขาศิลปะ ประกอบด้วยความรู้เรื่องอาหาร การดูแลบ้านที่อยู่อาศัย เสื้อผ้าการแต่งกาย การอบรมดูแลเด็ก ความรู้เรื่องยา การใช้ยา เป็นต้น

ปราชญ์บางท่านแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 สาขา คือ

1. คติธรรม (ธรรมที่เป็นแบบอย่าง) หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจ ซึ่งใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตและได้มาจากศาสนา
2. เนติธรรม (หลักกฎหมาย) หมายถึง วัฒนธรรม ทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่มีความสำคัญเท่ากับกฎหมาย ซึ่งบางอย่างกฎหมายไม่ได้ห้ามไว้ แต่ถ้าใครทำเข้าก็จะเป็นสิ่งที่สังคมรังเกียจ เช่น การแต่งงานกันระหว่างชายหญิงพี่น้องร่วมสายโลหิต เป็นต้น
3. วัฒนธรรม หมายถึง วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกินคืออยู่ดี การก่อสร้างปูชนียสถาน ที่อยู่อาศัย และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ
4. สหธรรม (ความเชื่อถืออย่างเดียวกัน) หมายถึง วัฒนธรรมทางด้านสังคม คุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก รวมทั้งมารยาทที่บุคคลจะต้องติดต่อเกี่ยวข้องกับในสังคม เช่น มารยาทในโต๊ะอาหาร มารยาทในการพูด มารยาทในการเข้าสังคม เป็นต้น

2.8.5 วัฒนธรรมหลักประจำชาติ

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมอันดีงามสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมของคนไทยที่สำคัญและเป็นวัฒนธรรมประจำชาติไทย มีดังนี้

1. ภาษา คนไทยมีภาษาและอักษรไทย ซึ่งพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ขึ้นเมื่อปี พ. ศ.
2. 1826 ภาษาไทยจึงเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงทุกวันนี้ ถ้าเราไม่มีตัวอักษรไทยและภาษาไทยใช้เราก็จะรวมเป็นชาติไม่ได้ เพราะภาษาบอกให้รู้ว่าเป็นชาติเดียวกัน ภาษาไทยจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่สำคัญที่สุดที่แสดงถึงความเป็นไทยที่คนไทยควรภาคภูมิใจ เพราะในโลกนี้ชาติที่มีภาษาเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของตนมีน้อยมาก
3. ศาสนา คนไทยนับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ศาสนาเป็นเครื่องยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น คนในสังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย รู้จักเคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมอันดีงาม เช่น ประเพณีทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ประเพณีทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น
4. พระมหากษัตริย์ ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ปกครองประเทศมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และระบอบประชาธิปไตย พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน เพราะองค์พระมหากษัตริย์ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยทศกัณฐกรรม ประชาชนยกย่องเทิดทูนและจงรักภักดี จึงได้มีการแสดงออกทางวัฒนธรรมเพื่อถวายความเคารพต่อพระองค์ เช่น พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีราชาภิเษก (พระราชพิธีที่พระเจ้า

แผ่นดินทรงครองราชย์ครบ 25 ปี) และพระราชพิธีราชมังคลาภิเษก (พระราชพิธีที่กระทำขึ้นในการที่พระมหากษัตริย์เสด็จดำรงสิริราชสมบัติยืนนานกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์) และพระราชพิธีทางศาสนาที่พระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เป็นต้น

5. ประเพณี เป็นเครื่องแสดงถึงวิถีคนไทยที่เคยได้กระทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน สืบทอดกันมาจนถึงชั้นลูกหลาน บางคนเรียกว่า ขนบประเพณี หรือขนบธรรมเนียมก็ได้ เช่น ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต เช่น ประเพณีโกนจุก ประเพณีบวช ประเพณีแต่งงาน และประเพณีเผาศพ ประเพณีในการสร้างบ้านปลูกเรือน ประเพณีทำบุญบ้านใหม่ ทำบุญวันเกิด
- นอกจากนี้ยังมีประเพณีเกี่ยวกับงานต่าง ๆ เช่น ครุฑ สงกรานต์ สารท ลอยกระทง เป็นต้น
- ปัจจุบันมีคำว่า ฟุตบอลประเพณี ก็คือ การแข่งขันกีฬาตามประเพณีที่เคยทำกันมา
6. ศิลปกรรม เป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความรู้สึกของชนในชาติ ศิลปะบางชนิดแสดงเอกลักษณ์ที่เป็นแบบอย่างเฉพาะตัว มีลักษณะอ่อนช้อยงดงาม ศิลปะส่วนใหญ่ที่มาจากศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมคติ ศิลปินแต่ละคนย่อมแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของตนเองเฉพาะตัว และย่อมแสดงออกตามวัฒนธรรมของชาติตน ซึ่งมีอิทธิพลต่อความรักชาติ ความสามัคคี ความมีคุณธรรมให้เกิดแก่คนในชาติศิลปกรรมแบ่งออกได้ดังนี้
 - 6.1 สถาปัตยกรรม ได้แก่ ประสาท ราชวัง โบสถ์ วิหาร ฯลฯ
 - 6.2 จิตรกรรม ได้แก่ ภาพที่ใช้เส้นอ่อนหวานมีชีวิตชีวา
 - 6.3 ประติมากรรม ได้แก่ การปั้น หินแกะสลักพระพุทธรูป ไม้ หินอ่อน โลหะ
 - 6.4 ดนตรี ได้แก่ เพลงไทยเดิม เพลงไทยสากล เพลงชาวบ้าน ฯลฯ
 - 6.5 วรรณคดี ทั้งร้อยแก้วร้อยกรอง ใช้ถ้อยคำไพเราะสละสลวยแฝงความหมายที่ลึกซึ้งกินใจ ถ่ายทอดความคิดอารมณ์และความรู้สึกให้เป็นที่เข้าใจโดยใช้ภาษาเป็นสื่อ
 - 6.6 นาฏศิลป์ ได้แก่ ศิลปะเกี่ยวกับการฟ้อนรำ ขับร้อง ศิลปะการต่อสู้ (วิชากระบี่กระบองมวยไทย) เป็นต้น

2.8.6 กิริยามารยาทของไทย มีลักษณะสุภาพ อ่อนน้อม ละมุนละไม และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี เช่น รู้จักอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อม รู้จักกราบและเคารพสิ่งที่บูชาและบุคคลต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการทำความเคารพพระมหากษัตริย์ พระบรมราชินีนาถ เป็นต้น

วัฒนธรรมไทยเป็นมรดกซึ่งบรรพชนได้ช่วยกันสร้างสมและสืบทอดต่อกันมา ทำให้เราได้ชื่อว่า เป็นชาติที่มีวัฒนธรรมมาแต่โบราณอันเป็นสิ่งที่แสดงว่าชาติไทยเป็นชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตกาล

2.8.7 เอกลักษณ์ของชาติไทย

คำว่าเอกลักษณ์ หมายถึงลักษณะที่เหมือนหรือร่วมกัน เอกลักษณ์ของคนไทยถ้าไม่นับสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น ธงชาติ เพลงชาติ พระพุทธรูป ฯลฯ เรามีเอกลักษณ์ทางจิตใจ (นามธรรม) ซึ่งศึกษาจากประวัติศาสตร์และสังคมของชาติ พบว่าคนไทยมีลักษณะดังนี้

1. ไม่หวงแหนสิทธิ ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย เราได้รับคนที่มีบรรพบุรุษต่างจากรามาเป็นส่วนหนึ่งของชนชาติเราอย่างสนิท เราไม่หวงแหนตำแหน่งสำคัญ ๆ ในบ้านเมืองไว้เฉพาะคนที่สืบสายเลือดไทยมาแต่ดั้งเดิม เราไม่กีดกันต่างชาติ ต่างศาสนา เช่น เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ซึ่งเป็นฝรั่งชาติกรีกพระยาเอกะหมัดซึ่งเป็นชาวเปอร์เซีย พระยาโชฎ๊กราชเป็นชาวจีน เป็นต้น
2. มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก และทรงให้เสรีภาพแก่ประชาชน ใครจะนับถือศาสนาใดก็ได้ เช่น ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์พระมหาราชเคยกษัตริย์ที่คืนให้คณะเผยแพร่ศาสนา ใช้เป็นศาสนสถาน และใช้ทำการเผยแพร่ศาสนาที่แปลกไปจากประชาชนส่วนใหญ่ นับถือด้วย
3. รักความสงบ ในประวัติศาสตร์ของไทยเราสามารถดำรงความเป็นเอกราชของชาติได้ เราไม่ไปรุกรานชาติอื่น เรามักรบเพื่อป้องกันอธิปไตยของตน
4. ความพอใจในการประนีประนอม เรานิยมการเจรจาประนีประนอม
5. การไม่แบ่งชั้นวรรณะ ไม่มีการกดขี่คนคณะใด กลุ่มศาสนาหรือเชื้อชาติใด และไม่กดขี่กักกันสตรีเพศ เป็นต้น

คนไทยมีวัฒนธรรมทางจิตใจดีงามตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้คนไทยจะไม่เคร่งครัดเรื่องระเบียบวินัยและประเพณีมากนักจนมีคำกล่าวที่ว่า ทำอะไรตามใจคือไทยแท้ ก็ตามแต่คนไทยก็มีเอกลักษณ์ของความเป็นผู้มีน้ำใจ มีเมตตากรุณาต่อบุคคลอื่น ๆ โดยไม่เลือกชนชาติชั้นวรรณะดังกล่าวข้างต้น

2.8.8 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม

ในสังคมที่รวมกันเป็นประเทศย่อมมีภาษาใช้ร่วมกัน มีวัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิตร่วมกันทำให้ภาษาพัฒนาไปตามลักษณะค่านิยมของชนหมู่นั้น ๆ เพราะ “ ภาษาเป็นผลิตผลของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และสามารถดัดแปลงแก้ไขให้เข้ากับสภาพแวดล้อม มนุษย์ต้องใช้ภาษาในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และเป็นสื่อที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างคนในกลุ่มสังคมเดียวกัน “ เราจึงเห็นภาพสะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มชนได้จากการศึกษาถ้อยคำสำนวนในภาษา ดังนั้น ภาษากับวัฒนธรรมจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แบ่งออกได้ดังนี้

1. ภาษาช่วยถ่ายทอดวัฒนธรรมไว้ไม่ให้สูญหาย ถ้าเราไม่มีภาษาเราคงไม่รู้จักและไม่เข้าใจอดีตวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในจดหมายเหตุ ตำนาน พงศาวดาร

และวรรณคดีต่าง ๆ ทำให้เราทราบถึงประเพณีที่มีมาแต่โบราณ เช่น ประเพณีทำบุญตักบาตร สงกรานต์ สารท ประเพณีบวช แต่งงาน เผาศพ เทศน์มหาชาติ ลอยกระทง เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้ยังสืบทอดและถือปฏิบัติกันมาจนทุกวันนี้

2.9 การออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์

สิ่งพิมพ์งาน โฆษณานั้นมีหลายประเภท มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการตลาดและการส่งเสริมการขายของธุรกิจ งานกราฟฟิกจึงมีอิทธิพลอย่างมากในการสร้างความน่าสนใจและดึงดูดกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น สื่อโฆษณามีหลายประเภท แต่ที่ใช้มาก ได้แก่ โปสเตอร์หรือใบปิดโฆษณา , แผ่นพับ , หรือสิ่งพิมพ์ชนิด ไคเร็กซ์ เมล์ , แผ่นใบปลิว , บัตรต่างๆ

สิ่งพิมพ์เป็นการเผยแพร่สื่อสารข้อมูล จากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลหนึ่งหรือหลายๆ บุคคลได้อีกด้วย การออกแบบสิ่งพิมพ์ที่ดีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยแนวทางออกแบบ ดังนี้ (ประชิด ทิณบุตร. 2531.การออกแบบบรรจุภัณฑ์)

1. วัตถุประสงค์
2. ทำไปทำไม
3. ใครคือกลุ่มเป้าหมาย
4. ประเภทของเนื้อหาอะไรบ้างที่จะต้องบรรจุอยู่ในสิ่งพิมพ์
5. ภาพพจน์อะไรที่ต้องการแสดงออกในสิ่งพิมพ์
6. เข้ากับสิ่งพิมพ์อื่นขององค์กรเดียวกันหรือไม่
7. รูปแบบโดยรวมเป็นลักษณะใด
8. เลือกใช้ภาพประกอบชนิดใดและมีราคาเท่าไร
9. วัสดุและข้อมูลบ่งชี้ทางการพิมพ์มีอะไรบ้าง
10. มีการใช้อะไรเพื่อเตรียมงานก่อนพิมพ์
11. มีการผลิตด้วยวิธีใด
12. มีการวางแผนงานจำหน่ายอย่างไร
13. มีการจำหน่ายเมื่อไหร่
14. มีงบประมาณเท่าไร

2.9.1 ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์แบ่งตามวัตถุประสงค์การนำไปใช้งาน

สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการจูงใจ

- โฆษณา
- บัตรเชิญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ สงวนลิขสิทธิ์ การใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- Press Release
- Sales Brochures

สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการชี้แจงหรือแสดงภาพลักษณ์

- นามบัตร
- ประกาศนียบัตร
- จดลากสินค้า
- Stationary

สิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการให้ข้อมูล

- โบรชัวร์
- เอกสารเผยแพร่
- Curriculum Listings
- Fact Sheets
- แผนการตลาด
- Products Lists
- Programs
- Specification Sheets

สิ่งพิมพ์ที่เป็นการแจ้งข้อมูลรายวัน , รายสัปดาห์ , รายปี , รายเดือน หรือ รายปี

- นิตยสาร
- จดหมายข่าว
- หนังสือพิมพ์
- รายงานประจำปี

สิ่งพิมพ์ที่ต้องการการตอบรับ

- Applications
- Order Forms
- Surveys

สิ่งพิมพ์ที่ให้แหล่งข้อมูลอ้างอิง

- Calendars
- Directories
- Lists
- Schedules
- Timetables

เอกสารนี้เป็นเอกสารสิ่งพิมพ์สำหรับบอกวิธีการเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- Instruction Manuals
- Training Guides

การออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นขั้นตอนที่สำคัญและขั้นตอนต้นๆของการเตรียมการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ ที่จำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ทางด้านศิลปะมาเป็นหลักการที่สำคัญ สามารถทำให้สิ่งพิมพ์นั้นเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ความคิดไปสู่ผู้อ่านอย่างมีประสิทธิภาพ

2.9.2 ความหมายการออกแบบ

คำว่า "การออกแบบ" (Design) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า "Designare" ในประเทศอิตาลี คำว่า การออกแบบ ตรงกับภาษาอิตาลีว่า "ดิเสกโน" (Desegno) ใช้แทนคำว่า "ศิลปะ" จนถึงปัจจุบัน

กู๊ด (Good : 1973) ได้ให้คำจำกัดความของการออกแบบว่า เป็นการวางแผน หรือกำหนดรูปแบบ รวมทั้งการตกแต่งในโครงสร้าง รูปทรง ของงานศิลปกรรมด้วยตัวกลางต่างๆ ในการแสดงออกทางทัศนศิลป์ คนตรี ตลอดจนวรรณกรรม

โกฟ (Gove : 1965) กล่าวว่า การออกแบบเป็นการจัดแต่งองค์ประกอบ มูลฐานในการสร้างสรรค์งานศิลปกรรม เครื่องจักร หรือประดิษฐ์กรรมของมนุษย์

วัฒน์ ฐะวิภาต (2527 : 10) ได้แสดงทัศนะต่อการออกแบบไว้ว่า การออกแบบจะเกี่ยวข้องกับการควบคุมและความรู้ในหน้าที่ของเครื่องมือต่างๆ ซึ่งใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน แต่ที่มากกว่านั้น คือการออกแบบเป็นสิ่งที่ เจริญ เต็มโตได้ สร้างความหวัง ความฝัน ความต้องการ และแรงบันดาลใจให้กับมนุษย์

ศิริพงศ์ พยอมเข็ม (2537 : 21) กล่าวว่า "การออกแบบ หมายถึง การกำหนดออกมา การกะหรือขีดเขียนไว้ เป้าหมายที่ได้แสดงออกมา การออกแบบจึงหมายถึง การแสดงออกของสิ่งที่อยู่ในความรู้สึก ความคิดอาจเป็น โครงการ รูปแบบ หรือแผนผัง ซึ่งผู้ออกแบบได้กำหนดขึ้นด้วยการ จัดทำทางด้อยค่า เส้น สี แสง รูปร่าง โครงสร้าง ลักษณะพื้นผิวตามเกณฑ์"

การออกแบบทางการพิมพ์จึงเป็นการนำข้อความหรือภาพมาจัดวางเพื่อประกอบเข้าด้วยกันภายในกรอบพื้นที่พิมพ์ให้มีความสวยงามทางศิลปะ เหมาะสม น่าสนใจและเกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารอย่างมีลักษณะของการสร้างสรรค์ หรือที่เรียกว่าการจัดองค์ประกอบ (Composition)

2.9.3 หลักการออกแบบสิ่งพิมพ์

สิ่งพิมพ์ที่พบเห็น โดยทั่วไปประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายอย่าง ได้แก่ ตัวอักษรหรือข้อความ ภาพประกอบ เนื้อที่ว่าง และส่วนประกอบอื่น การออกแบบสิ่งพิมพ์ต้องคำนึงถึงการจัดวางองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวเข้าด้วยกัน โดยใช้หลักการดังนี้

2.9.3.1 ทิศทางการและการเคลื่อนไหว (Direction & Movement)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อผู้รับสารมองดูสิ่งพิมพ์ การรับรู้เกิดขึ้นเป็นลำดับตามการมองเห็น กล่าวคือเกิดขึ้นตามการกวาดสายตาจาก องค์ประกอบหนึ่งไปยังอีกองค์ประกอบหนึ่ง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการดำเนินการวางแผน กำหนดและชักจูงสายตาของผู้รับสารให้เคลื่อนไหวไปในทิศทางที่ถูกต้องตามลำดับ ขององค์ประกอบที่ต้องการให้รับรู้ก่อนหลัง โดยทั่วไปหากไม่มีการสร้างจุดเด่นขึ้นมา สายตาของผู้รับสารจะมองดูหน้ากระดาษที่เป็นสื่อพิมพ์ในทิศทางของตัวอักษรซี (Z) ในภาษาอังกฤษ คือ จะเริ่มมองที่มุมบนด้านขวา แล้วไล่ลงมายังมุมล่างด้านซ้าย ไปจบที่มุมล่างด้านขวาตามลำดับ การจัดองค์ประกอบที่สอดคล้องกับธรรมชาติของการมองเห็น เป็นส่วนช่วยให้เกิดการรับรู้ตามลำดับที่ต้องการ

2.93.2 เอกภาพและความกลมกลืน (Unity & Harmony)

เอกภาพคือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งในการจัดทำเลย์เอาต์หมายถึงการนำเอาองค์ประกอบที่แตกต่างกันมาวางไว้ใน พื้นที่หน้า กระดาษเดียวกันได้อย่างกลมกลืน ทำหน้าที่สอดคล้องและส่งเสริมกันและกันในการสื่อสารความคิดรวบยอดและบุคลิกภาพของสื่อสิ่งพิมพ์นั้น ๆ การสร้างเอกภาพนี้สามารถทำได้หลายวิธี เช่น

1. การเลือกใช้องค์ประกอบอย่างสม่ำเสมอ เช่น การเลือกใช้แบบตัวอักษรเดียวกัน การเลือกใช้ภาพขาวดำทั้งหมด เป็นต้น
 2. การสร้างความต่อเนื่องกันให้องค์ประกอบ องค์ประกอบ เช่น การจัดให้พาดหัววางทับลงบนภาพ การใช้ตัวอักษรที่เป็นข้อความ ล้อมตามทรวดทรง ของภาพ เป็นต้น
 3. การเว้นพื้นที่ว่างรอบองค์ประกอบทั้งหมด
- ซึ่งจะทำให้พื้นที่ว่างนั้นทำหน้าที่เหมือนกรอบสีขาวล้อมรอบองค์ประกอบทั้งหมดไว้ภายในช่วยให้องค์ประกอบทั้งหมดดูเหมือนว่าอยู่กันอย่างเป็นกลุ่มเป็นก้อน

2.93.3 ความสมดุล (Balance)

หลักการเรื่องความสมดุลนี้เป็นการตอบสนองธรรมชาติของผู้รับสารในเรื่องของแรงโน้มถ่วง โดยการจัดวางองค์ประกอบทั้งหมดในพื้นที่หน้ากระดาษ จะต้องไม่ขัดกับความรู้สึกนี้ คือจะต้องไม่ดูเอนเอียงหรือหนักไปด้านใดด้านหนึ่ง โดยไม่มีองค์ประกอบมาถ่วงในอีกด้าน การจัดองค์ประกอบให้เกิดความสมดุลแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. สมดุลแบบสมมาตร (Symmetrical Balance) เป็นการจัดวางองค์ประกอบโดยให้องค์ประกอบในด้านซ้ายและด้านขวาของพื้นที่หน้ากระดาษมีลักษณะเหมือนกันทั้งสองข้าง ซึ่งองค์ประกอบ ที่เหมือนกันใน แต่ละด้านนี้จะถ่วงน้ำหนักกันและกันให้เกิดความรู้สึกสมดุล
2. สมดุลแบบอสมมาตร (Asymmetrical Balance) เป็นการจัดวางองค์ประกอบโดยให้องค์ประกอบในด้านซ้ายและด้านขวาของพื้นที่หน้ากระดาษมีลักษณะไม่เหมือนกันทั้งสองข้าง แม้องค์ประกอบจะไม่เหมือนกันในแต่ละด้าน แต่ก็ถ่วงน้ำหนักกันและกันให้เกิดความสมดุล
3. สมดุลแบบรัศมี (Radial Balance) เป็นการจัดวางองค์ประกอบโดยให้องค์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกอบแผ่ไปทุกทิศทุกทางจากจุดศูนย์กลาง

2.93.4 สัดส่วน (Proportion)

การกำหนดสัดส่วนนี้เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ในเรื่องของขนาด ซึ่งมีความสำคัญ โดยเฉพาะในหน้ากระดาษของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ต้องการให้มีจุดเด่น เช่น หน้าปกหนังสือ เป็นต้น เพราะองค์ประกอบที่มีสัดส่วนแตกต่างกันจะดึงดูดสายตาได้ดีกว่าการใช้องค์ประกอบทั้งหมดในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ในการกำหนดสัดส่วนจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้งหมดในพื้นที่หน้า กระดาษไปพร้อม ๆ กัน ว่าควรเพิ่มหรือลดองค์ประกอบใด ไม่ใช่อ้อย ๆ ทำไปที่ละองค์ประกอบ

2.93.5 ความแตกต่าง (Contrast)

เป็นวิธีการที่ง่ายที่สุด โดยการเน้นให้องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเด่นขึ้นมาด้วยการเพิ่มขนาดให้ใหญ่กว่าองค์ประกอบอื่น ๆ โดยรอบ เช่น พาดหัวขนาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วผู้ดูจะเลือกมององค์ประกอบที่ใหญ่กว่าก่อน

1. ความแตกต่างโดยขนาด

เป็นวิธีการที่ง่ายที่สุด โดยการเน้นให้องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง เด่นขึ้นมาด้วย การเพิ่มขนาดให้ใหญ่กว่าองค์ประกอบอื่น ๆ โดยรอบ เช่น พาดหัวขนาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วผู้ดูจะเลือกมององค์ประกอบที่ใหญ่กว่าก่อน

2. ความแตกต่างโดยรูปร่าง

เป็นวิธีที่เน้นให้องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเด่นขึ้นมาด้วยการใช้รูปร่างที่แตกต่างออกไปจากองค์ประกอบอื่นในหน้ากระดาษ เช่น การไต่คัทภาพคนตามรูปร่างของร่างกายแล้วนำไปวางในหน้ากระดาษที่มีภาพแทรกเล็กๆ ที่อยู่ในกรอบสี่เหลี่ยม เป็นต้น

3. ความแตกต่างโดยความเข้ม

เป็นวิธีการที่เน้นให้องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเด่นขึ้นมาด้วยการใช้เพิ่มหรือลดความเข้มหรือน้ำหนักขององค์ประกอบนั้นให้เข้มหรืออ่อนกว่าองค์ประกอบอื่นที่อยู่ร่วมกันในหน้ากระดาษ เช่น การใช้ตัวอักษรที่เป็นตัวหนาในย่อหน้าที่ต้องการเน้นเพียงย่อหน้าเดียวในหน้ากระดาษ เป็นต้น

4. ความแตกต่างโดยทิศทาง

ทิศทาง เป็นวิธีการที่เน้นให้องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเด่นขึ้นมาด้วยการวางองค์ประกอบที่ ต้องการจะเน้นนั้นให้อยู่ในทิศทางที่แตกต่างจากองค์ประกอบอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกันในหน้ากระดาษเช่น การวางภาพเอียง 45 องศา ในหน้ากระดาษที่เต็มไปด้วยตัวอักษรที่เรียง เป็นแนวนอน เป็นต้น

2.93.6 จังหวะ ลีลา และการซ้ำ (Rhythm & Repetition)

การจัดวางองค์ประกอบหลาย ๆ ชิ้นโดยกำหนดตำแหน่งให้เกิดมีช่องว่างเป็นช่วง ๆ ตอน ๆ อย่างมีการวางแผนล่วงหน้าจะทำให้เกิดจังหวะและลีลาขึ้น และหากว่าองค์ประกอบหลาย ๆ ไม่วางกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จีนั้นมีลักษณะซ้ำกันหรือใกล้เคียงกัน ก็จะยังเป็นการเน้นให้เกิดจังหวะและลีลา ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ลักษณะตรงกันข้ามกับแบบแรก จังหวะและลีลาลักษณะนี้จะก่อให้เกิดความรู้สึก ที่ตื่นเต้น เคลื่อนไหวและมีพลัง

2.10 การพิมพ์ในระบบต่างๆ

จำแนกตามกรรมวิธีการพิมพ์ได้ดังนี้ คือ

1. การพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์นูน (Letter Press Printing) ลักษณะเฉพาะของการพิมพ์แบบนี้ คือ แม่พิมพ์ส่วนที่จะใช้เป็นตัวพิมพ์นูนสูงขึ้น เมื่อเอาหมึกพิมพ์ทาแม่พิมพ์ หมึกจะเกาะติดเฉพาะส่วนที่นูนสูงขึ้นเท่านั้น เมื่อกดกระดาษให้ติดกับแม่พิมพ์ หรือกดแม่พิมพ์ให้ติดกับกระดาษ หมึกจากส่วนที่นูนจะเกาะติดกระดาษ เช่น การพิมพ์ตราขาย การพิมพ์ในโรงพิมพ์ขนาดเล็ก นิยมใช้พิมพ์การ์ด หนังสือที่ไม่มีภาพสีประกอบ จำนวนพิมพ์ไม่มากนัก
2. การพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์ร่องลึก (Gravure Printing) ลักษณะของแม่พิมพ์แบบนี้ คือ ส่วนที่ต้องการจะพิมพ์เป็นร่องลึกลงไป เมื่อหมึกพิมพ์ทาลงบนแม่พิมพ์ หมึกพิมพ์จะฝังตัวอยู่ในร่อง การพิมพ์จะใช้แรงกดกระดาษลงบนแม่พิมพ์ หมึกที่อยู่ในร่องจะเกาะติดกระดาษ เป็นการพิมพ์ที่มีคุณภาพเยี่ยมที่สุด ใช้สำหรับงานพิมพ์ที่ต้องการคุณภาพ หรืองานพิมพ์จำนวนมาก เป็นแสนเป็นล้าน เช่น การพิมพ์หนังสืออย่างดี ธนบัตร และการพิมพ์บรรจุภัณฑ์
3. การพิมพ์ด้วยแสง (Photographic Printing) เช่น การถ่ายเอกสาร การอัดขยายรูป
4. การพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์พื้นราบ (Planographic Printing) แม่พิมพ์ทั้งส่วนที่ติดหมึก และไม่ติดหมึกจะมีลักษณะแบนราบ อาศัยปฏิกิริยาเคมีทำให้ส่วนที่ต้องการพิมพ์ติดหมึก ซึ่งเป็นการพิมพ์ที่แพร่หลายมากในปัจจุบัน ที่เรียกว่าแบบ Off set
5. การพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์ลายฉลุ (Stencil Printing) ลักษณะแม่พิมพ์จะทำเป็นช่องทะลุ ให้หมึกพิมพ์ผ่านได้ในส่วนที่ต้องการพิมพ์ แต่ส่วนที่ไม่ต้องการพิมพ์จะทึบหมึกผ่านไม่ได้ เช่น การพิมพ์โรเนียว การพิมพ์ซิลค์สกรีน
6. การพิมพ์ด้วยความร้อน (Heat Transfer Printing) อาศัยความร้อนในการถ่ายแบบ จากต้นฉบับลงบนวัตถุที่จะพิมพ์ เช่น การถ่ายแผ่นใสด้วย เครื่องถ่ายความร้อน (Thermofax)
7. การพิมพ์ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องพิมพ์ (Printer) ร่วมกัน ส่วนใหญ่เป็นการพิมพ์ในสำนักงาน หรือการทำต้นฉบับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

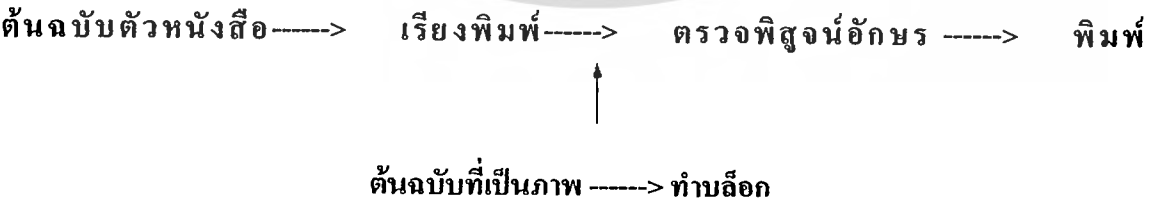
2.10.1 ระบบเลตเตอร์เพรส (letterpress)

ระบบนี้เป็นระบบการพิมพ์ชนิดแม่พิมพ์พื้นนูนแบบเดียวกับชนิดที่ ภูเตนเบิร์กเคยใช้ กล่าวคือใช้ตัวพิมพ์แต่ละ อักษรที่หล่อด้วยโลหะผสม (alloy) มาจัดเรียงให้เป็นข้อความตามที่ต้องการ แล้วนำไปใช้พิมพ์บน เครื่องพิมพ์ได้โดยตรง

ลักษณะที่สำคัญของแม่พิมพ์ระบบนี้คือ ส่วนที่เป็นภาพพิมพ์จะสูงกว่าส่วนที่ไม่ใช่ภาพฉะนั้นเมื่อคดลงหมึกลงไป หมึกก็จะสัมผัสเฉพาะส่วนที่สูงขึ้นมาเท่านั้น เมื่อคดกระดาษที่ใช้พิมพ์ลงไป หมึกก็จะติดกับกระดาษพิมพ์ เกิดเป็นภาพพิมพ์โดยตรง ในการพิมพ์ข้อความทั่วไปจะใช้ตัวเรียงโลหะเรียงต่อกันไปเป็นข้อความ ตัวเรียงแต่ละตัวมี ความสูง 0.918 นิ้ว หน่วยที่ใช้วัดขนาดความสูงของตัวเรียงคือ พอยท์ (point) ขนาดตัวเรียงที่ใช้เรียง เป็นตัวพื้นของหนังสือทั่วไป คือ 19.5 พอยท์ ถ้าเล็กกว่านี้จะเป็นตัวจั่ว

สำหรับการพิมพ์ภาพหรือตาราง กราฟ แผนภูมิที่ยุ่งยาก จะต้องนำภาพต้นฉบับเหล่านี้ไปทำเป็นบล็อกก่อน ตัวบล็อกทำด้วยโลหะผสมของแมกนีเซียม เมื่อต้องการทำบล็อก ก็จะต้องนำต้นฉบับไปถ่ายลงบนฟิล์ม จากนั้นนำฟิล์ม ไปอัดลงบนแผ่น โลหะที่ใช้ทำบล็อกซึ่งเคลือบไว้ด้วยสารไวแสง เมื่อฉายแสงลงไป สารไวแสงส่วนที่ ถูกแสง (ซึ่งเป็นภาพ) จะแข็งตัว ส่วนที่ไม่ถูกแสงไม่ถูกแสงซึ่งไม่ใช่ภาพจะไม่แข็งตัว เมื่อนำแผ่นบล็อกนี้ไปใช้ กัดด้วยน้ำกรด น้ำกรดก็จะกัดส่วนที่ไม่ถูกแสงออกไปหมด จนถึงความลึกที่ต้องการ ก็จะเหลือเฉพาะส่วนที่เป็นภาพสูง กว่าบริเวณที่ไม่ใช่ภาพ ซึ่งจะใช้เป็นแม่พิมพ์ต่อไป

ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนมาใช้บล็อกพลาสติก ซึ่งทำด้วยสารพอลิเมอร์ (polymer) มากขึ้นแล้ว ซึ่งทำได้ สะดวกมาก ส่วนกรรมวิธีการทำก็คล้ายคลึงกัน แต่มักจะใช้กัดส่วนที่ไม่ใช่ภาพออกด้วยน้ำ อาจแสดงขั้นตอน การเรียงพิมพ์และการพิมพ์ด้วยระบบเลตเตอร์เพรสได้ดังนี้

ระบบการพิมพ์เลตเตอร์เพรสสามารถใช้พิมพ์งานได้ทุกชนิดทั้งงานเล็ก ทั่วไป เช่น การ์ด นามบัตร และหนังสือเล่ม หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และ โดยเหตุที่เป็นระบบการพิมพ์ที่ง่าย และสามารถพิมพ์จากตัวเรียงได้โดยตรง จึงมีค่าใช้จ่ายในการพิมพ์ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับระบบการพิมพ์อื่น ๆ นอกจากนี้การแก้คำผิดหรือตัด - เดิมข้อความก็สามารถทำได้ง่ายและเสียค่าใช้จ่ายต่ำ แต่มักจะเสียเวลามากในการเตรียมการพิมพ์บนเครื่องพิมพ์ เพราะ ต้องเสียเวลาในการจัดกรอบตัวพิมพ์ การไม่ว่ากรรมใด ๆ สัน อีกทั้งหามมิให้คิดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกอบบล็อกรวมเข้ากับตัวเรียง การร่อนหินในกรณีที่ต้องพิมพ์บางตัวเล็ก ไม่เท่ากัน และการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตัวเรียงที่ชำรุด เป็นต้น

2.10.2 สิ่งพิมพ์ที่เหมาะสมกับการพิมพ์โดยระบบเลตเตอร์เพรส

การพิมพ์ในระบบเลตเตอร์เพรส เป็นการพิมพ์ที่แม่พิมพ์มีการสัมผัสกับกระดาษ หรือวัสดุที่ใช้พิมพ์โดยตรง การถ่ายทอดหมึกจากแม่พิมพ์ลงบนกระดาษเกิดขึ้นได้ โดยการใช้แรงกดให้สัมผัสกัน ฉะนั้นสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์โดยระบบ เลตเตอร์เพรสจะมีสิ่งที่จะสังเกตเห็นได้ชัดเจน 3 ประการ คือ

มักจะมีรอยคูนูนด้านหลัง ที่เกิดจากตัวพิมพ์ตกลงไปบนกระดาษ

เมื่อใช้กลิ้งส่งคูตัวพิมพ์จะมีขอบไม่เรียบเพราะหมึกที่จับที่ตัวพิมพ์ถูกกด โดยแรง จึงกระจายออกด้านข้าง ตัวพิมพ์บางตัวเป็นเส้นขาดไม่ต่อเนื่อง เช่น คำว่า เป็นฟัน ในปัจจุบันคำทำบล็อกจะคิดเป็นตารางนิ้ว ตารางนิ้วละประมาณ 4 - 5 บาท ฉะนั้น หากพิมพ์ภาพมาก ๆ ค่าบล็อก ที่ใช้จะสูงมาก ฉะนั้นโดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น สิ่งพิมพ์ที่ควรพิมพ์ด้วยระบบ เลตเตอร์เพรสจึงควรมีลักษณะดังนี้

มีจำนวนพิมพ์ไม่เกิน 2,000 – 3,000 ชุด ไม่ต้องการคุณภาพสูงมาก หรือไม่ต้องการรายละเอียดของภาพมาก

1. มีภาพประกอบหรือตารางที่ต้องใช้แม่พิมพ์ที่เป็นบล็อกไม่มาก
2. ไม่เป็นงานพิมพ์หลายสี สีสี หรือสอดสี เพราะจะเสียเวลาในการดำเนินการพิมพ์มาก และผลงานที่ออกมาจะไม่สวยงาม
3. ต้องมีเวลาให้นานพอสมควร ถ้าเป็นงานพิมพ์ประเภทหนังสือที่มีความหนาแน่น ๆ เพราะต้องใช้เวลาในการเรียงพิมพ์มีงบประมาณในการพิมพ์จำกัด

ตัวอย่างของสิ่งพิมพ์ด้วยระบบเลตเตอร์เพรส ได้แก่ การ์ดเชิญ แผ่นปลิวโฆษณา ใบเสร็จรับเงินแบบฟอร์ม หนังสือยก และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่อยู่ในเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นทุกชนิด

ข้อดีที่สำคัญอีกประการหนึ่งของระบบเลตเตอร์เพรส ก็คือ สามารถใช้เครื่องพิมพ์ทำหน้าที่หักสัน ปู ี่มูน ี่มทอง ได้ ซึ่งเครื่องพิมพ์ระบบอื่นทำไม่ได้

สำหรับกรณีของเครื่องพิมพ์เลตเตอร์เพรสระบบ โรตารีใช้กระดาษม้วนนั้น อาจกล่าวได้ว่า มีความเหมาะสมใน การพิมพ์สิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์ หรือแคตตาล็อกสินค้าที่พิมพ์จำนวนมากๆ เท่านั้น

2.11 ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

2.11.1 หลักการออกแบบประดิษฐ์ตัวอักษร ได้ใช้แนวความคิดของ วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2545 : 85-90) เพื่อให้แบบตัวอักษรที่จะถ่ายทอดคุณค่าเชิงสุนทรียศาสตร์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

- (1) หลักความเป็นเอกภาพ (Unity)
- (2) หลักความสมดุล หรือดุลยภาพ (Balancing)
- (3) หลักความกลมกลืนกัน (Harmony)
- (4) หลักของสัดส่วนตัวอักษร (Proportion)
- (5) หลักการสร้างจังหวะและลีลา (Rhythm)
- (6) หลักการสร้างจุดเด่น (Emphasis)

หลักการออกแบบประดิษฐ์ตัวอักษร

หลักการออกแบบประดิษฐ์ตัวอักษรมีเป้าหมายหลัก 2 ประการ คือ 1. ต้องการสนองตอบด้านประโยชน์ใช้สอยได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นการสร้างรูปสัญลักษณ์ของตัวอักษรให้มีรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมกับลักษณะการใช้งานใดงานหนึ่งโดยเฉพาะ และสามารถสื่อความได้อย่างดีตรงตามหลักของภาษา 2. ต้องการสนองตอบให้เกิดคุณค่าทางความงาม การสร้างแบบตัวอักษรให้ถ่ายทอดคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ รูปลักษณ์ตัวอักษรและงานประดิษฐ์ที่สร้างสรรค์ขึ้น จึงต้องสามารถที่จะสะท้อนความงามและความเหมาะสมตามความหมายของคำหรือข้อความในงานนั้น ๆ ผู้ออกแบบจึงต้องศึกษาถึงโครงสร้างของภาษาในด้าน โครงสร้างของตัวอักษร ลักษณะเฉพาะ การจัดวางให้ถูกต้องตามหลักภาษา โดยเฉพาะในภาษาไทยที่มีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากภาษาอื่น ๆ มีหลักการจัดวางตำแหน่งพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ รวมทั้งเครื่องหมายอื่น ๆ ด้วย การออกแบบประดิษฐ์ตัวอักษร จึงมิได้หมายความเพียงเป็นการสร้างรูปลักษณ์ของตัวอักษรเท่านั้น ยังต้องคำนึงถึงเรื่องของสไตล์ (Style) ของตัวอักษร เรื่องของการจัดพื้นที่ว่าง (Space) การตกแต่งตัวอักษร (Decoration) การจัดวางตัวอักษร เพื่อประยุกต์ใช้ในงานต่าง ๆ

1. หลักความเป็นเอกภาพ (Unity)

การสร้างความเป็นเอกภาพของตัวอักษรมีความสำคัญอย่างยิ่ง การประดิษฐ์อักษรทุกครั้ง ผู้ออกแบบจะต้องเน้นให้แบบอักษรในงานนั้น ๆ มีรูปแบบที่สัมพันธ์และสอดคล้องกันเป็นชุดเดียวกัน

2. หลักความสมดุล หรือดุลยภาพ (Balancing)

ความสมดุลทำได้หลายวิธีการออกแบบต้องให้เกิดความสมดุลในรูปแบบตัวอักษร ต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทั้ง ความสมดุลของรูปแบบตัวอักษร ความสมดุลของระยะ พื้นที่ว่างความไม่ว่างกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมดุลของขนาดตัวอักษรและพื้นที่ ความสมดุลเกี่ยวกับเรื่องสี การสร้างดุลยภาพที่ดีจะช่วยให้เกิดความงาม น่าดู และอ่านง่าย การจัดให้เกิดความสมดุลแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. ความสมดุลในลักษณะเท่ากัน (Symmetry Balance) การสร้างความสมดุลของรูปแบบตัวอักษรและการจัดวางตัวอักษรเป็นแบบซ้ายขวาเท่ากัน การออกแบบและจัดวางลักษณะนี้ จะทำให้ดูมีระเบียบและอ่านง่าย นิยมใช้ในงานราชการ ดูแล้วรู้สึกว่ามีความเที่ยงตรงและมีมาตรฐาน

ภาพที่ 2.45 รูปแบบตัวอักษรที่มีลักษณะสมดุลเท่ากัน

2. ความสมดุลในลักษณะไม่เท่ากัน (Assymetry Balance) เป็นการสร้างรูปแบบตัวอักษร และหรือการจัดวางข้อความในลักษณะที่ดูแล้ว ซ้าย-ขวา บน-ล่าง ไม่เท่ากันแต่ให้ความรู้สึกรวมถึงความสมดุล การออกแบบแล้วการจัดแบบนี้ จะทำให้รูปลักษณะตัวอักษรและการจัดข้อความดูแปลกตาขึ้น ไม่ซ้ำซาก และไม่น่าเบื่อ

ภาพที่ 2.46 รูปแบบตัวอักษรที่มีลักษณะสมดุลไม่เท่ากัน

3. ความสมดุลในลักษณะศูนย์ถ่วง (Gravity Balance) เป็นลักษณะการออกแบบให้ตัวอักษรแต่ละตัวมีศูนย์ถ่วงตัวเอง ทรงตัวได้ตามความรู้สึกจากการเห็น มีความมั่นคงไม่ได้พิจารณาถึงลักษณะการแบ่งด้าน ซ้าย-ขวา เช่น ลักษณะของการสร้างศูนย์ถ่วงตัวอักษร “ง,จ,ว,ร” เป็นต้น หากออกแบบให้ส่วนหัวและส่วนหางของตัวอักษรมีศูนย์ถ่วงที่เหมาะสมพอดีแล้ว จะรู้สึกสบายตา และดูสวยงามเนื่องมาจากความพอดี ความสัมพันธ์ของหัวและหางตัวอักษร หรือการจัดกลุ่มตัวอักษรให้ดูแล้วเกิดความรู้สึกสบายตา และมั่นคง อันเนื่องมาจากการจัดให้เกิดศูนย์ถ่วงนั่นเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ร ง จ ว

ภาพที่ 2.47 รูปแบบตัวอักษรที่มีลักษณะสมดุลแบบศูนย์กลาง

3. หลักความกลมกลืนกัน (Harmony)

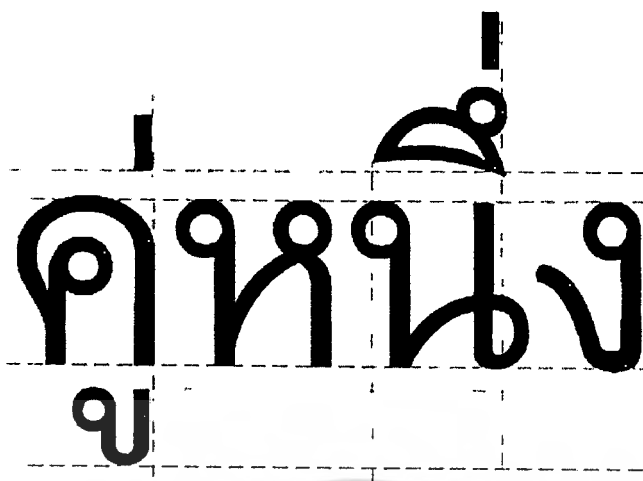
ปัจจัยสำคัญยิ่งของการประดิษฐ์ตัวอักษร คือ นักออกแบบจะต้องออกแบบที่จะทำให้รูปแบบตัวอักษรมีความประสานกลมกลืนกันในตัวเอง หมายความว่า ตัวอักษรทุกตัว สระ วรรณยุกต์ ต้องมีรูปลักษณะที่มีทิศทางของเส้น สัดส่วน รูปร่าง อย่างสัมพันธ์สอดคล้องกัน การออกแบบชุดตัวอักษร 1 ชุด ก็ต้องให้รูปแบบอักษรให้ประสานกลมกลืนทั้งหมด เมื่อรูปแบบตัวอักษรมีความกลมกลืนกันดีแล้ว การนำมาจัดเป็นข้อความโดยเน้นให้มีระยะห่างที่เหมาะสมและกลมกลืนกัน ก็จะทำให้ดูราบรื่น และสวยงาม

4. หลักของสัดส่วนตัวอักษร (Proportion)

สัดส่วนตัวอักษรมีความสำคัญที่นักออกแบบจะละเลยมิได้ ตัวอักษรทุกตัวมีขนาดสัดส่วนที่แตกต่างกันไป การสมส่วนทรงของสัดส่วนตัวอักษร หมายความว่า ถึงลักษณะของความสัมพันธ์กันระหว่างขนาดความกว้างและความสูงของตัวอักษร ความสัมพันธ์ของขนาดตัวอักษร และขนาดความหนา-บางของเส้นตัวอักษร รวมถึงรายละเอียดที่เป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ของตัวอักษรอีกด้วย

สัดส่วนตัวอักษรแต่ละตัว ไม่มีข้อกำหนดอย่างชัดเจนว่าจะต้องเป็นเท่าใด ความสัมพันธ์ระหว่างความกว้าง ความสูง ขนาดของเส้นอักษร และส่วนประกอบอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับรูปแบบของตัวอักษรแต่ละแบบที่อาจจะแปรตามองค์ประกอบต่าง ๆ ที่นักออกแบบจะกำหนดโดยพิจารณาว่ามีความเหมาะสม มีความสวยงาม และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การกำหนดให้ตัวอักษร มีสัดส่วนอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้รูปแบบตัวอักษรนั้น ๆ อ่านง่าย ซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการออกแบบเลยทีเดียวนะ

หลักการออกแบบประดิษฐ์ตัวอักษร นอกจากจะกำหนดให้มีความสมส่วนทรงของตัวอักษรที่พอดีในตัวเองแล้ว ยังต้องคำนึงถึงขนาดสัดส่วนที่สำคัญและสอดคล้องกันกับรูปแบบของสระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายอื่น ๆ ด้วย ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 2.48 สัดส่วนตัวอักษร สระ และวรรณยุกต์ จะต้องสัมพันธ์กัน

ภาพที่ 2.49 ตัวอย่างสัดส่วนโดยประมาณของตัวอักษรไทย

ที่มา : มานิตย์ กรินพงศ์

5. หลักการสร้างจังหวะและลีลา (Rhythm)

จังหวะและลีลา หมายถึง จังหวะและลีลาภายในตัวอักษร เส้นต่าง ๆ ที่ประกอบใน ตัวอักษรจะเป็นตัวกำหนดของการจัดจังหวะและลีลา ที่นักออกแบบเป็นผู้กำหนด ได้แก่ การวาง ตำแหน่งหัวตัวอักษร การสะบัดปลายของหางตัวอักษร รวมทั้งการจัดจังหวะของเส้นและพื้นที่ว่าง

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภายในที่จะเป็นส่วนประกอบของโครงสร้างตัวอักษร การสร้างจังหวะและลีลานั้นจะช่วยให้เกิดรูปลักษณ์อันเป็นลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น ที่นักออกแบบควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 2.50 ตัวอย่างสัดส่วนโดยประมาณของตัวอักษรไทย

6. หลักการสร้างจุดเด่น (Emphasis)

การออกแบบประดิษฐ์ตัวอักษรเพื่อให้เกิดรูปแบบตามต้องการและมีจุดเด่น เป็นการสร้างจุดสนใจแก่ผู้พบเห็น การสร้างจุดเด่นทำได้หลายวิธีการ เช่น การสร้างรูปทรงให้มีความแปลกใหม่ การเลือกใช้เส้นประกอบแบบตัวอักษร การใช้เส้นหรือลวดลายมาตกแต่ง การออกแบบให้มีผิวพื้นตัวอักษรที่น่าสนใจ นักออกแบบอาจเขียนเป็นรูปสัญลักษณ์มาประกอบเป็นตัวอักษรหรือข้อความ หรืออาจจะเน้นด้วยการใช้สีเป็นการสร้างจุดเด่นก็ได้เช่นเดียวกัน

2.11.2 การประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ใช้แนวความคิดของ ปริญญา โรจน์อารยานนท์ (2543 : 35-36) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของอักษรไทย ในหนังสือ “แบบตัวพิมพ์ไทย” หัวข้อ “ฟอนต์ไทยที่ดีควรมีคุณสมบัติอย่างไร” ไว้ดังนี้

1 มีเอกลักษณ์ชัดเจน หมายถึง จะต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญทางด้านความสวยงาม แปลกใหม่ ดึงดูดสายตา และมีเอกลักษณ์เฉพาะในการสื่อความหมาย

2 ได้มาตรฐาน หมายถึง ถูกอักขระวิธีไทยและหลักมาตรฐานตัวพิมพ์สากล แต่อาจดัดแปลงให้ออกนอกกฎเกณฑ์ได้ตามบุคลิกตัวอักษรนั้นๆ

3 สามารถอ่านได้ หมายถึง ต้องมีประโยชน์ใช้สอยในการอ่าน คือ สามารถอ่านออกหรืออ่านได้ แต่ไม่ถึงกับอ่านง่าย (Legibility) ไม่เคร่งครัดเหมือนกับตัวพิมพ์ที่ใช้เป็นตัวเนื้อความ(Text Type)

4 ใช้สะดวก คือ มีสมาชิกครบครัน หมายถึง มีกลมกลืนกันระหว่างพยัญชนะ สระวรรณยุกต์ ตัวเลข ให้เป็นชุดเดียวกัน

5 ประหยัด มีขนาดตัวพิมพ์กระชับ ประหยัดพื้นที่ทั้งแนวระดับ และแนวนอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.11.3 ทฤษฎีความต้องการและความพึงพอใจต่อผู้บริโภค

เศกสิทธิ์ มาตรการพุด(2544: 6) พฤติกรรมเกี่ยวกับความพึงพอใจของมนุษย์คือความพยายามที่จะขจัดความความตึงเครียด หรือความกระวนกระวาย หรือภาวะไม่ได้คุณภาพในร่างกาย ซึ่งเมื่อมนุษย์สามารถขจัดสิ่งต่างๆ ดังกล่าวได้แล้ว มนุษย์ย่อมได้รับความพึงพอใจในสิ่งที่ตนต้องการ

ความพึงพอใจตามความหมายของพจนานุกรมทางด้านจิตวิทยา คือ ความรู้สึกของผู้ที่มารับบริการต่อสถานบริการตามประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าไปติดต่อขอรับบริการในสถานบริการนั้น

สนิท เหลืองบุญนาค (2529:7) กล่าวถึงความพึงพอใจว่าหมายถึงท่าที ความรู้สึกความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภายหลังจากที่ได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นมาแล้วในทางบวก พึงพอใจ นิยมชมชอบ สนับสนุน เจตคติที่ดีของบุคคล เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการ ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น และจะเห็นได้ว่า ความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจมีการเกี่ยวโยงกันในลักษณะตรงกันข้าม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2542 : 775) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจ

สนิท เหลืองบุญนาค (2529 : 7) กล่าวถึงความพึงพอใจว่าหมายถึง ท่าที ความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังจากที่ได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นแล้ว ในทางบวก พึงพอใจ นิยมชมชอบ สนับสนุน เจตคติที่ดีของบุคคล เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการ ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้นจะเห็นได้ว่า ความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะตรงกันข้าม

วิชัย เหลืองธรรมชาติ (2531: 15) กล่าวว่า ความพึงพอใจมีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความต้องการของมนุษย์ได้รับการตอบสนองซึ่งมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดย่อมมีความต้องการในขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกัน

สรุป จากการศึกษาทฤษฎีความต้องการและความพึงพอใจต่อผู้บริโภคจากข้อมูลข้างต้น เพื่อที่ผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้ในการดำเนินสาระนิพนธ์ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม หากความพึงพอใจ จากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อที่ได้แบบสอบถามที่มาตรฐาน มีความเที่ยงตรงตามหลักการหาความพึงพอใจ

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ รัชภูมิ ปัญสงเสริม ผู้ทำงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาชุดตัวอักษรสำเร็จรูปดิจิทัลในรูปแบบเรขศิลป์ ล้านนา” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.12.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาชุดตัวอักษรสำเร็จรูปดิจิทัลในรูปแบบเรขศิลป์ ล้านนา” ได้ตั้ง วัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ 2 ข้อ คือ

- (1) เพื่อศึกษารูปแบบเรขศิลป์ ล้านนา ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบันได้
- (2) เพื่อพัฒนารูปแบบของชุดของตัวอักษรสำเร็จรูปดิจิทัล สำหรับนำไปออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา ด้วยวิธีการทางคอมพิวเตอร์
- (3) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของชุดตัวอักษรสำเร็จรูปดิจิทัลที่ได้พัฒนาขึ้น
- (4) เพื่อหาคุณภาพของรูปแบบของชุดตัวอักษรสำเร็จรูปดิจิทัลที่ได้พัฒนาขึ้น

2.12.2 ขั้นตอนของการศึกษา

การวิจัยนี้มีขั้นตอนของการศึกษาและวิจัยตามลำดับดังนี้

- (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ
 - ประวัติศิลปกรรมในล้านนา
 - ประวัติเรขศิลป์ในล้านนา
 - การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวพิมพ์และเรขศิลป์ ในเรื่อง กระบวนการทำงาน ปัญหา และแนวคิด
- (2) การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะเฉพาะของศิลปกรรมล้านนาและจัดหมวดหมู่ในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับการออกแบบเรขศิลป์
- (3) นำข้อมูลที่ได้มาทดลองออกแบบและประเมินผล โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน วิจารณ์ อภิปรายและสรุปผล โคนผลิตผลงานลงในสื่อวัสดุ แผ่น CD-ROM, เพื่อพิมพ์เผยแพร่ต่อไป
- (4) สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

สรุปงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาชุดตัวอักษรสำเร็จรูปดิจิทัลในรูปแบบเรขศิลป์ ล้านนา” นี้ มีประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ในด้าน แนวทางขั้นตอนของการวิจัยและข้อมูลอ้างอิงประวัติศาสตร์ ล้านนา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลในด้านประวัติศาสตร์เป็นหลัก โดยรวบรวมรูปแบบแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา ผสมกับแนวทางการออกแบบตัวพิมพ์ เพื่อทำการศึกษหาแนวทางในการศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาไว้ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 วิธีดำเนินการศึกษาและออกแบบ

3.5 การหาคุณภาพของรูปอักษร

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการหาความความต้องการ ประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับประเมินความต้องการ และประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับหาคุณภาพของรูปอักษร

3.1.1.1 ประชากรสำหรับประเมินคุณภาพของรูปอักษร

ประชากรที่ใช้หาคุณภาพคือ ผู้ประเมินคุณภาพผลงานการออกแบบที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องด้านการออกแบบเรขศิลป์ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีคุณวุฒิและประสบการณ์ในการทำงาน

(1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา

(2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบ

3.1.1.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับประเมินคุณภาพของรูปอักษร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประเมินคุณภาพผลงานออกแบบ มีจำนวน 2 กลุ่ม คือ

3.1.1.2.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งอยู่จังหวัดเชียงใหม่

จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(1) รองศาสตราจารย์พงศ์เดช ไชยบุตร ภาควิชาภาพพิมพ์ จิตรกรรม และประติมากรรม คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(2) คุณสนั่น ธรรมธิ นักวิชาการ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

(3) คุณพิชัย แสงบุญ นักวิชาการ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

3.1.1.2.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบตัวอักษร ซึ่งอยู่เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

(1) รองศาสตราจารย์วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะการออกแบบและเทคโนโลยี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

(2) คุณปริญญา โรจน์อารยานนท์ ศรีเอทีพีไคเรเตอร์ บริษัท ดีบี ดีไซน์ จำกัด ผู้ออกแบบตัวพิมพ์ตระกูล ดีบี

(3) คุณอนุทิน วงศ์สรรคกร ผู้จัดการ บริษัท คัดสรร ดีมาก จำกัด การประเมินคุณภาพในขั้นตอนนี้ ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม โดยหาประสิทธิภาพจากการตอบแบบสอบถามและข้อเสนอแนะ จากผู้เชี่ยวชาญ โดยเกณฑ์ประสิทธิภาพยอมรับอยู่ที่ 3.50

3.1.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์

3.1.2.1 ประชากรสำหรับการประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์

ประชากรที่ใช้ในการหาความพึงพอใจ คือ ผู้ประเมินคุณภาพผลงานการออกแบบที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านการออกแบบเรขศิลป์ โฆษณา สื่อสิ่งพิมพ์ และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ในเขตอำเภอ เมืองจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี หากมีการศึกษามากกว่าปริญญาตรี ต้องมีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้อง 15 ปีขึ้นไป

3.1.2.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยสำนักพิมพ์หนังสืออยู่ 3 ประเภท คือ

(1) ประเภทสำนักพิมพ์ที่ทำงานเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์รายวัน

(2) ประเภทสำนักพิมพ์ที่ทำงานเกี่ยวกับนิตยสาร

(3) ประเภทสำนักพิมพ์ที่ทำงานเกี่ยวกับหนังสือทั่วไป

ประเภทละ 1 บริษัท จำนวนทั้งสิ้น 3 บริษัท โดยกำหนดบริษัทละ 5 คน (รวมทั้งสิ้น 15 คน) ซึ่งได้ทำการสุ่มจากประชากร โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การประเมินหาความพึงพอใจในขั้นตอนนี้ ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม โดยหาความพึงพอใจจากการตอบแบบสอบถามและข้อเสนอแนะ จากผู้เชี่ยวชาญ โดยเกณฑ์ประสิทธิภาพยอมรับอยู่ที่ 3.50

- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม อันประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1. แบบประเมินความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา
2. แบบประเมินความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
3. แบบประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์ โดยสร้างแบบสอบถามที่ใช้มาตราวัดทัศนคติตามวิธีของ ลิเคิร์ท (พวงรัตน์ ทวีรัตน์.2543 : 107) กล่าวคือ

5 หมายถึง มากที่สุด

4 หมายถึง มาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามดังนี้

3.2.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.1.1 ศึกษาทฤษฎีการสร้างแบบสอบถาม

3.2.1.2 สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย และตัวแปรที่ศึกษา

3.2.1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำไปปรับปรุง

3.2.1.4 ทำหนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินเพื่อการวิจัย จากหน่วยบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

3.2.1.5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบลักษณะการใช้คำถาม ความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด ความถูกต้องด้านภาษา และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องการจะวัด (Index Item of Congruent : IOC) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านประกอบด้วย

(1) รองศาสตราจารย์อุดมศักดิ์ สาริบุตร ประธานหลักสูตรวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

(3) ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง อาจารย์สาขาวิชาศิลปอุตสาหกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้เฉพาะในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 ไม่วารณใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.1.6 ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร เป็นการค้นคว้าหาความจริงหรือแนวคิดจากศิลปวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์จากบันทึกเอกสาร โดยมีวิธีเก็บรวบรวมอยู่ 2 ส่วน คือ

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3.1.1 ศึกษารูปแบบของศิลปกรรมล้านนา

3.3.1.2 ศึกษาการออกแบบเรขศิลป์

โดยศึกษาข้อมูลในเชิงลักษณะที่ไม่ได้วัดออกมาเป็นตัวเลข แต่เป็นผลจากการสังเกตที่เป็นในรูปบรรยายเป็นเรื่องของความรู้ความเข้าใจ โดยแหล่งที่มาของข้อมูลเป็นข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ คือ ผ่านการวิเคราะห์มาแล้วเป็นส่วนใหญ่

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อต่างๆ

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ตัวอักษรในรูปแบบเรขศิลป์ล้านนาที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ต่อไป

3.4 วิธีดำเนินการศึกษาและออกแบบ

วิธีการศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนาในครั้งนี้ สามารถแยกแยะกระบวนการศึกษาและพัฒนาออกได้เป็น 3 ช่วงดังต่อไปนี้

3.4.1 งานช่วงก่อนการออกแบบ (Pre-design) ประกอบด้วย

3.4.1.1 การศึกษาตามหัวข้อ 3.2 รวมถึงสำรวจตัวพิมพ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนที่อาจเกิดขึ้น

3.4.1.2 สร้างแบบสอบถาม หาความต้องการผลิตภัณฑ์ จากกลุ่มผู้สนใจ

3.4.1.3 สรุปรูปข้อมูลที่ศึกษา

3.4.2 งานออกแบบและพัฒนา (Design and Development) ประกอบด้วย

3.4.2.1 การออกแบบร่างตัวอักษรต้นแบบ (Sketch Design)

3.4.2.2 เสนอแบบร่างตัวอักษรต่อผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอคำแนะนำและข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

(1) รองศาสตราจารย์พงศ์เดช ไชยบุตร ภาควิชาภาพพิมพ์ จิตรกรรม และประติมากรรม คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(2) คุณสนั่น ธรรมธิ นักวิชาการ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

(3) คุณพิชัย แสงบุญ นักวิชาการ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

3.4.2.3 พัฒนาเป็นชุดตัวอักษรไทย ที่มีพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เต็มชุด

3.4.2.4 ประเมินคุณภาพของชุดตัวอักษร โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษร

จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอคำแนะนำและข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

(1) รองศาสตราจารย์วรพงศ์ วิชาดิอุคมพงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะการออกแบบและเทคโนโลยี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

(2) คุณปริญญา โรจน์อารยานนท์ ศรีเอทีพีไคเรกเตอร์ บริษัท ดีบี ดีไซน์ จำกัด ผู้ออกแบบตัวพิมพ์ตระกูล ดีบี

(3) คุณอนุทิน วงศ์สรรคกร ผู้จัดการ บริษัท ถัดสรร ดีมาก จำกัด

3.4.2.5 วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินคุณภาพของรูปอักษร

3.4.2.6 จัดทำเป็นตัวพิมพ์ในรูปแบบหนังสือบทสวดมนต์

3.4.3 งานหลังการออกแบบ (Post-design Process)

3.4.3.1 การประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์ในรูปแบบหนังสือบทสวดมนต์โดยกลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ในแง่ของการใช้งาน

3.4.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความพึงพอใจ

3.4.3.3 การสรุปข้อมูล

3.5 การหาคุณภาพของรูปอักษร

ในการหาคุณภาพของตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณะล้านนานั้น ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการหาคุณภาพใน 2 แนวทางคือ การประเมินคุณภาพของรูปอักษร และการประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์ในรูปแบบหนังสือบทสวดมนต์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.5.1 การประเมินคุณภาพของรูปอักษร (Glyph)

3.5.1.1 ขั้นตอนการประเมินคุณภาพของรูปอักษร

เป็นการนำเสนอผลงานการศึกษาและพัฒนาต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินคุณภาพของผลงาน และนำไปแก้ไขปรับปรุง โดยมีวิธีการวัดประเมินผลงานออกแบบดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(1) การประเมินคุณภาพของรูปอักษร เป็นการนำเสนอผลงานการออกแบบต่อผู้เชี่ยวชาญ และเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อวิเคราะห์ อภิปราย และสรุปผล ซึ่งประเด็นคือ

ก. ด้านหน้าที่ใช้สอยในการใช้งาน หมายถึง มีประโยชน์ต่อการใช้งานที่สะดวกในการสื่อสาร (อ่านได้หรืออ่านออก) หรือไม่

ข. ด้านรูปร่างและความสวยงาม หมายถึง มีรูปแบบที่สวยงามเหมาะสมสอดคล้องกับเอกลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาหรือไม่

3.5.1.2 คุณสมบัติของผู้ประเมินคุณภาพของรูปอักษร

ในการหาคุณภาพของรูปอักษรนั้น ทำได้โดยใช้แบบประเมินคุณภาพและให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เป็นผู้ประเมินคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้คือ

(1) ประชากร ได้แก่ ผู้ตรวจสอบคุณภาพ 2 ด้านคือ

ก. ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา มีคุณสมบัติ คือ การศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรี ในสาขาวิชาศิลปวัฒนธรรม, ศิลปกรรม, วิจารณ์ศิลป์, หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี หากมีการศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี ต้องมีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้อง 15 ปีขึ้นไป

ข. ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบเรขศิลป์ มีคุณสมบัติ คือมีการศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรี ในสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, ออกแบบนิเทศศิลป์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องที่มีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี หากมีการศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี ต้องมีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้อง 15 ปีขึ้นไป

(2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.5.1.3 กลุ่มผู้ประเมินคุณภาพของรูปอักษร

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

(1) รองศาสตราจารย์พงศ์เดช ไชยบุตร ภาควิชาภาพพิมพ์ จิตรกรรม และ ประติมากรรม คณะวิจารณ์ศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(2) คุณสนั่น ธรรมธิ นักวิชาการ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

(3) คุณพิชัย แสงบุญ นักวิชาการ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่
ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบเรขศิลป์และตัวอักษร จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

(1) รองศาสตราจารย์วรวงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะการออกแบบและเทคโนโลยี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

(2) คุณปริญญา โรจน์อารยานนท์ ศรีเอทีพีไคเรเตอร์ บริษัท คีบี ดีไซน์ จำกัด

ผู้ออกแบบตัวพิมพ์ตระกูล คีบี รับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(3) คุณอนุทิน วงศ์สรรคกร ผู้จัดการ บริษัท คัดสรร ดีมาก จำกัด

3.5.2 การประเมินความพึงพอใจของชุดตัวพิมพ์ในรูปแบบหนังสือบทสวดมนต์

ในการหาความพึงพอใจของตัวพิมพ์ในรูปแบบหนังสือบทสวดมนต์ จะใช้เครื่องมือในการหาความพึงพอใจที่เป็นแบบสอบถาม เพื่อทดสอบตัวแปร ในบทที่ 1 หัวข้อ 1.4.3 ให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดข้อ 1.3.4 แนวทางการศึกษาและออกแบบตัวอักษร สิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ล้านนา โดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.5.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการหาความพึงพอใจ คือ ผู้ประเมินคุณภาพผลงานการออกแบบที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านการออกแบบเรขศิลป์ โฆษณา สื่อสิ่งพิมพ์ และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ในเขตอำเภอ เมืองจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี หากมีการศึกษาดำรงตำแหน่งปริญญาตรี ต้องมีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้อง 15 ปีขึ้นไป

3.5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยสำนักพิมพ์หนังสืออยู่ 3 ประเภท คือ

- (1) ประเภทสำนักพิมพ์ที่ทำงานเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์รายวัน
- (2) ประเภทสำนักพิมพ์ที่ทำงานเกี่ยวกับนิตยสาร
- (3) ประเภทสำนักพิมพ์ที่ทำงานเกี่ยวกับหนังสือทั่วไป

ประเภทละ 1 บริษัท จำนวนทั้งสิ้น 3 บริษัท โดยกำหนดบริษัทละ 5 คน (รวมทั้งสิ้น 15 คน ซึ่งได้ทำการสุ่มจากประชากร โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การศึกษาหารูปแบบเรขศิลป์ของตัวอักษร

วิธีการในการศึกษาข้อมูลนี้ (ตามวัตถุประสงค์ในบทที่ 1 ข้อที่ 1) จะเป็นการศึกษาหารูปทรงซึ่งเป็นการนำหลักหรือทฤษฎีการออกแบบมาวิเคราะห์ข้อมูลศิลปวัตถุ หรือข้อมูลที่เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับแบบในกรณีที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือข้อมูลจากผลิตภัณฑ์ใกล้เคียง หรือผลิตภัณฑ์เดิมในกรณีที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. 2545 : 154)

โดยผู้วิจัยจะทำการนำเอาข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลที่ได้รวบรวมจากสื่อต่างๆ นำมาประมวลและสรุปหารูปแบบของชุดหนังสือบทสวดมนต์ ที่เหมาะสมและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในด้านความพึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติซึ่งได้ค่าออกมาเป็นตัวเลข ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

3.6.2.1 การวิเคราะห์แบบประเมินคุณภาพของรูปอักษร และแบบประเมินความพึงพอใจ ของตัวพิมพ์มีขั้นตอนดังนี้ จำนวน 15 คน โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติต่างดังนี้

(1) แปลงค่าระดับแสดงความคิดเห็น ให้เป็นน้ำหนักคะแนน ตามน้ำหนักคะแนนดังนี้

(ระวีวรรณ ชินะตระกูล : 2538)

ระดับ 5	หมายถึง	มากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มาก
ระดับ 3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	น้อย
ระดับ 1	หมายถึง	น้อยที่สุด

(2) หาค่าเฉลี่ยของแต่ละหัวข้อย่อย

(3) หาค่าเฉลี่ยรวม

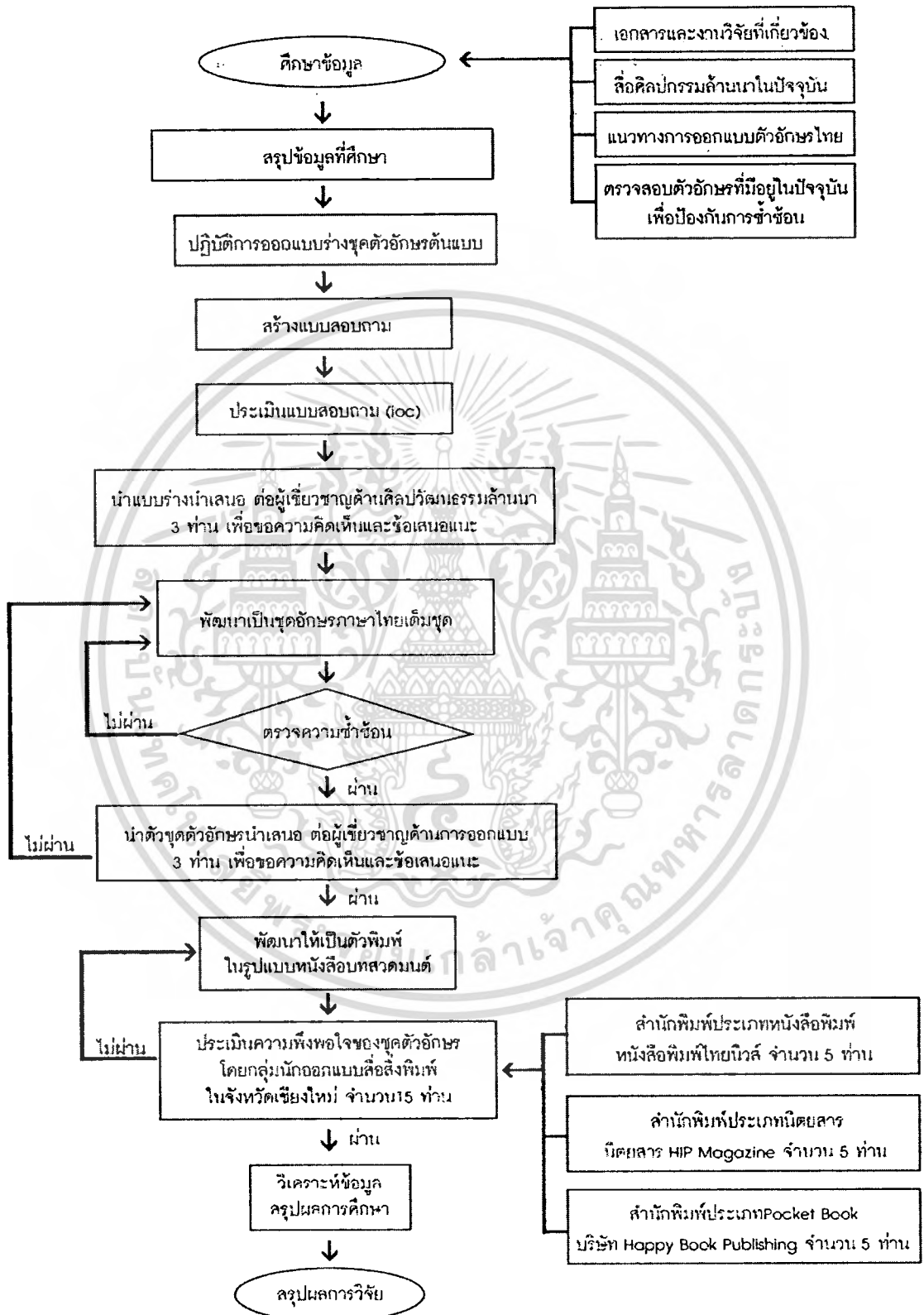
(4) ประเมินผลโดยเปรียบเทียบกับตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงค่าระดับและน้ำหนักคะแนน

ค่าระดับ	น้ำหนักคะแนน
มากที่สุด	4.50 — 5.00
มาก	3.50 — 4.49
ปานกลาง	3.50 — 3.49
น้อย	1.50 — 2.49
น้อยที่สุด	1.00 — 1.49

ในการวิจัยครั้งนี้เกณฑ์ประสิทธิภาพยอมรับอยู่ที่ 3.50

จากกระบวนการดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปแผนภูมิการศึกษาและออกแบบตัวอักษร
สิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนาได้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นภาพที่ 3.1 ภาพกระบวนการศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินคุณภาพด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา

ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินคุณภาพของรูปอักษร ด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ประเมินคุณภาพของการออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา จากนั้นนำไปหาค่าเฉลี่ยเพื่อหาค่าน้ำหนักของคะแนนในเกณฑ์ที่ยอมรับ โดยผลที่ได้จากการประเมินแสดงไว้ตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินคุณภาพของรูปตัวอักษร ในด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา (n=3)

เรื่องที่ประเมิน	\bar{X}	S.D	การแปลความหมาย
1. ตัวอักษรมีความสวยงาม แปลกใหม่ ดึงดูดสายตาและมีลักษณะเฉพาะของล้านนาในการสื่อความหมาย	3.67	0.58	อยู่ในระดับมาก
2. ตัวอักษร มีรูปลักษณะที่เหมาะสมสอดคล้องกับเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมล้านนา	4.33	0.58	อยู่ในระดับมาก
3. อักษรวิธีในส่วนของการเขียนตัวอักษรนั้น มีความถูกต้อง	4.00	0	อยู่ในระดับมาก
4. รูปแบบตัวอักษรมีความสอดคล้องกับตัวอักษรธรรมล้านนา	4.33	0.58	อยู่ในระดับมาก
5. ตัวอักษรแต่ละตัวการสื่อความหมายลักษณะเฉพาะของแต่ละตัว	4.33	0.58	อยู่ในระดับมาก
6. มีอักษรครบถ้วนทั้งชุดภาษาไทยประกอบไปด้วยพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวเลข	5.00	0	อยู่ในระดับมากที่สุด
7. ตัวอักษรมีความกลมกลืนกัน	4.67	0.58	อยู่ในระดับมากที่สุด
8. รูปตัวอักษรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ไม่ก่อให้เกิดความสับสน (คู่สับสน : ช ซ, ค ต, ล ส, ต ศ)	3.33	0.58	ปานกลาง
9. มีขนาดตัวอักษรและความกว้างลำตัวพอดี	4.67	0.58	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.26	4.06	อยู่ในระดับมาก

จากตารางที่ 4.1 ในการประเมินคุณภาพของรูปอักษร โดยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา จำนวน 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 เมื่อนำไปเทียบกับตารางที่ 3.2 แล้วพบว่ามียุคภาพอยู่ในระดับที่มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ก ก ก ก
 ข ข ข ข
 จ จ
 ค ค ค ค ค ค ค ค
 ต ต
 บ
 พ พ พ พ
 ว ว ว ว
 ฃ ฃ ฃ ฃ
 ฉ ฉ ฉ ฉ
 ฬ ฬ
 ฬ ฬ
 ง ง ง ง

ภาพที่ 4.2 ภาพแบบร่างครั้งที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินคุณภาพด้านการออกแบบตัวอักษร

ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินคุณภาพของรูปอักษร ด้านการออกแบบตัวอักษร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเรขาคณิตและตัวอักษร จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ประเมินคุณภาพของการออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณะล้านนา จากนั้นนำไปหาค่าเฉลี่ยเพื่อหาน้ำหนักของคะแนนในเกณฑ์ที่ยอมรับ โดยผลที่ได้จากการประเมินแสดงไว้ตามตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินคุณภาพของรูปอักษร ด้านการออกแบบตัวอักษร (n = 3)

เรื่องที่ประเมิน	\bar{X}	S.D	การแปลความหมาย
1. ตัวอักษรมีความสวยงาม	4.66	0.58	อยู่ในระดับมากที่สุด
2. ตัวอักษรมีรูปลักษณะที่แปลกใหม่	5	0	อยู่ในระดับมากที่สุด
3. รูปแบบตัวอักษรมีความดึงดูดสายตา	4.33	0.58	อยู่ในระดับมาก
4. ตัวอักษรแต่ละตัวสื่อความหมายลักษณะเฉพาะของแต่ละตัว	4.33	0.58	อยู่ในระดับมาก
5. ตัวอักษรมีลักษณะถูกต้องตามอักขระวิธีไทย	3.33	0.58	อยู่ในระดับมาก
6. ได้หลักมาตรฐานตัวพิมพ์สากล	4.66	0.58	อยู่ในระดับมากที่สุด
7. มีบุคลิกตัวอักษรสื่อความหมายตามภาพลักษณะล้านนา	4.66	0.58	อยู่ในระดับมากที่สุด
8. สามารถอ่านออกหรืออ่านได้	3.66	0.58	อยู่ในระดับมาก
9. รูปตัวอักษรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันไม่ก่อให้เกิดความสับสน (คู่สับสน : ช ซ, ค ต, ล ส, ศ ศ)	3.66	0.58	อยู่ในระดับมาก
10. มีประโยชน์ใช้สอยในการสื่อความหมาย	4.66	0.58	อยู่ในระดับมากที่สุด
11. มีความกลมกลืนกันทั้งหมด	5	0	อยู่ในระดับมากที่สุด
12. มีระยะบรรทัด ของตัวพิมพ์ที่เหมาะสม	3.67	0.58	อยู่ในระดับมาก
13. มีระยะช่องไฟของตัวอักษรที่เหมาะสม	4	0	อยู่ในระดับมาก
14. ความเหมาะสมของขนาด และเส้น	4.66	0.58	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.31	0.50	อยู่ในระดับมาก

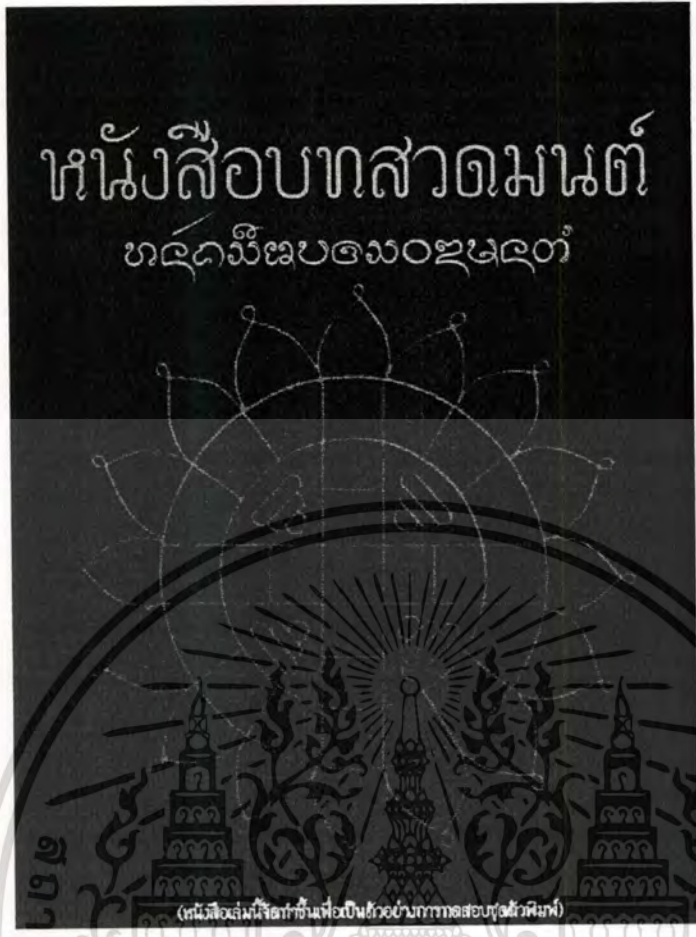
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์ (n=15)

เรื่องที่ประเมิน	\bar{X}	S.D	การแปลความหมาย
1. รูปทรงมีความสวยงามกลมกลืนกัน	4.40	0.74	อยู่ในระดับมาก
2. รูปแบบเป็นเอกลักษณ์ และมีเอกลักษณ์เฉพาะในการสื่อความหมาย	4.53	0.64	อยู่ในระดับมากที่สุด
3. รูปแบบตัวอักษรมีความดึงดูดสายตา	4.20	0.86	อยู่ในระดับมาก
4. ตัวอักษรมีรูปลักษณะที่แปลกใหม่	4.86	0.35	อยู่ในระดับมากที่สุด
5. ความเหมาะสมของน้ำหนักและเส้น	4.27	0.88	อยู่ในระดับมาก
6. รูปแบบมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้งาน	4.07	0.96	อยู่ในระดับมาก
7. สามารถนำไปใช้งานกับสื่ออื่น ที่มีเนื้อหาไม่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาได้	4.53	0.52	อยู่ในระดับมากที่สุด
8. ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้งานในปัจจุบัน	4.20	0.68	อยู่ในระดับมาก
9. สามารถอ่านออกได้ หรืออ่านง่าย	3.73	0.59	อยู่ในระดับมาก
10. เพิ่มทางเลือกใหม่ในการใช้งาน ให้แก่นักออกแบบ หรือผู้ที่สนใจ ในศิลปวัฒนธรรมล้านนา	4.66	0.49	อยู่ในระดับมากที่สุด
11. การสื่อถึงศิลปวัฒนธรรมล้านนา	4.27	0.70	อยู่ในระดับมาก
12. มีระยะช่องไฟของตัวอักษรที่เหมาะสม	4.22	0.77	อยู่ในระดับมาก
13. มีระยะบรรทัด ของตัวอักษรที่เหมาะสม	4.22	0.77	อยู่ในระดับมาก
14. รูปทรงได้สัดส่วนเหมาะสม	4.40	0.63	อยู่ในระดับมาก
15. มีความถูกต้องตามอักขระวิธีไทย และหลักมาตรฐานการพิมพ์	4.07	0.59	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.31	0.68	อยู่ในระดับมาก

จากตารางที่ 4.3 ในการประเมินความพึงพอใจของพิมพ์ กลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 เมื่อนำไปเทียบกับ ตารางที่ 3.2 แล้วพบว่ามีความอยู่ในระดับที่มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างการทอสวด(ตัวพิมพ์)

พระรัตนตรัย

พระพุทธรูป : พุทธศาสนา พระพุทธเจ้าเป็นพระศาสดา
 พระธรรม : คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
 พระสงฆ์ : คือผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนและเป็นผู้สืบทอด
 พระพุทธศาสนา

คำสั่งสอนโดยย่อ ในพระพุทธรูปศาสนา คือ
 ๑. หึงละความชั่วทั้งสิ้น
 ๒. ทำความดีให้บริบูรณ์
 ๓. ทำใจให้บริสุทธิ์
 จุดหมายสูงสุด ของพระพุทธรูปศาสนา คือ ความพ้นทุกข์

คำบูชาพระรัตนตรัย

อิมีนา สักกาเรนะ พุทฺธัง อะภิปูชะยามะ
 ชักพเรฐ ชอพูชาโธยยัง ชิงพระพุทธรูปเจ้า ด้วยเครื่องสักการะนี้
 อิมีนา สักกาเรนะ ชัมมัง อะภิปูชะยามะ
 ชักพเรฐ ชอพูชาโธยยัง ชิงพระธรรม ด้วยเครื่องสักการะนี้
 อิมีนา สักกาเรนะ สังฆัง อะภิปูชะยามะ

ด้านมีสการพระรัตนตรัย

อะระหัง สันมา สัมพุทโธ ภาวะหา พุทฺธัง ภาวะวันถึง อะภิวาเทมิ
 สากขาโต ภาวะหาธา ชัมโม ชัมมัง นะมีสสามิ
 สุปะฏิปันโน ภาวะหาโต สากะกะสังโฆ สังฆังนะมามิ

ด้านมีสการพระพุทธรูปเจ้า

(กำหนด นะยัง พุทฺธัสสะ ภาวะหาโต บูปพะภาคะนะกะกัง กะโรมะ เส)
 นะโม ตัสสะ ภาวะหาโต อะระหะโต สันมา สัมพุทฺธัสสะ.
 นะโม ตัสสะ ภาวะหาโต อะระหะโต สันมา สัมพุทฺธัสสะ.
 นะโม ตัสสะ ภาวะหาโต อะระหะโต สันมา สัมพุทฺธัสสะ.

ไตรสรณคัมภ

พุทฺธัง สวะเน็ง คัจจามิ, ชัมมัง สวะเน็ง คัจจามิ,
 สังฆัง สวะเน็ง คัจจามิ, พุติชัมปิ พุทฺธัง สวะเน็ง คัจจามิ,
 พุติชัมปิ ชัมมัง สวะเน็ง คัจจามิ,
 พุติชัมปิ สังฆัง สวะเน็ง คัจจามิ,
 อะภิชัมปิ พุทฺธัง สวะเน็ง คัจจามิ,
 อะภิชัมปิ ชัมมัง สวะเน็ง คัจจามิ,
 อะภิชัมปิ สังฆัง สวะเน็ง คัจจามิ

ภาพที่ 4.4 ภาพแบบจำลองการใช้งานของชุดตัวพิมพ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การสรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ การศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์ จากภาพลักษณ์ล้านนา มีดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.1.1 เพื่อศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา

5.1.1.2 เพื่อประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือใน จังหวัดเชียงใหม่

5.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1.2.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับหาคุณภาพของรูปอักษร

ประชากรที่ใช้หาคุณภาพคือ ผู้ประเมินคุณภาพผลงานการออกแบบที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้าน ศิลปวัฒนธรรมล้านนาในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านการออกแบบ เรขศิลป์ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีคุณสมบัติและประสบการณ์ในการทำงาน

(1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา จำนวน 3 ท่าน

(2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านผู้ออกแบบ จำนวน 3 ท่าน

5.1.2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์

ประชากรที่ใช้ในการหาความพึงพอใจ คือ ผู้ประเมินคุณภาพผลงานการออกแบบที่ทำงาน เกี่ยวข้องด้านการออกแบบเรขศิลป์ โฆษณา สื่อสิ่งพิมพ์ และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ในเขตอำเภอ เมืองจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี หากมีการศึกษาดำรงว่า ปริญญาตรี ต้องมีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้อง 15 ปีขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์ คือ กลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยสำนักพิมพ์หนังสืออยู่ 3 ประเภท คือ

(1) ประเภทสำนักพิมพ์ที่ทำงานเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์รายวัน

(2) ประเภทสำนักพิมพ์ที่ทำงานเกี่ยวกับนิตยสาร

(3) ประเภทสำนักพิมพ์ที่ทำงานเกี่ยวกับหนังสือทั่วไป

ประเภทละ 1 บริษัท จำนวนทั้งสิ้น 3 บริษัท โดยกำหนดบริษัทละ 5 คน (รวมทั้งสิ้น 15 คน

ซึ่งได้ทำการสุ่มจากประชากร โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม อันประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพของรูปอักษร และแบบประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์ โดยสร้างแบบสอบถามที่ใช้มาตรฐานวัดทัศนคติตามวิธีของ ลิเคิร์ต (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 107)

5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ประกอบด้วย

5.1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- (1) ศึกษารูปแบบของศิลปกรรมล้านนา และอักษรล้านนา
- (2) ศึกษาการออกแบบเรขศิลป์ และการออกแบบตัวอักษร

5.1.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อต่างๆ

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ตัวอักษรในรูปแบบเรขศิลป์ล้านนาที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสิ่งแวล้อม และสื่อประชาสัมพันธ์

5.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์แบบประเมินคุณภาพของรูปตัวอักษร และแบบประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์มีขั้นตอนดังนี้

(1) แปลค่าระดับแสดงความคิดเห็นให้เป็นน้ำหนักคะแนน ตามน้ำหนักคะแนนดังนี้ (ระวีวรรณ ชินะตระกูล.2538)

- ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง มาก
- ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง พอใช้
- ระดับ 1 หมายถึง ต้องปรับปรุง

- (2) หาค่าเฉลี่ยของแต่ละหัวข้อย่อย
- (3) หาค่าเฉลี่ยรวม
- (4) ประเมินผลโดยเปรียบเทียบกับตารางที่ 3.2

5.1.6 สรุปผลการวิจัย

5.1.6.1 ผลการประเมินคุณภาพของการออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาจำนวน 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับตารางที่ 3.2 แล้วพบว่ามีความอยู่ในระดับที่มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.6.2 ผลการประเมินคุณภาพของการออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเรขศิลป์และตัวอักษร จำนวน 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 เมื่อนำไปเทียบกับตารางที่ 3.2 แล้วพบว่ามีความอยู่ในระดับดีมาก

5.1.6.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพึงพอใจของการออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา โดยกลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 เมื่อนำไปเทียบกับตารางที่ 3.2 แล้วพบว่ามีความอยู่ในระดับดีมาก

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 การอภิปรายผลจากการประเมินคุณภาพของรูปอักษร

ในการศึกษาและออกแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ผู้วิจัยได้นำผลจากการประเมินคุณภาพของรูปอักษรมาอภิปราย ดังนี้

5.2.1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา จำนวน 3 ท่าน ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี มีความเหมาะสม และผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุง ซึ่งสรุปเป็นข้อได้ดังนี้

(1) ลักษณะของ ปีกหรือปลายหางของตัวอักษรนั้น ไม่ควรให้ความสำคัญหรือเน้นมากเกินไป ควรมีเส้นที่อ่อนไหว บางๆและไม่แน่นจบ ซึ่งอาจมีหรือไม่มีก็ได้

(2) รูปของสระ อี อี อี อี อี ควรมีความสูงมากขึ้น กว่าสระธรรมดาทั่วไป เพราะอักษรธรรมล้านนาของสระ อี อี อี อี อี จะมีสัดส่วนเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส

5.2.1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบ จำนวน 3 ท่าน ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี มีความเหมาะสมและผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุง ซึ่งสรุปเป็นข้อได้ดังนี้

(1) ควรคำนึงถึง การใช้งานของตัวอักษรในขนาดเล็กๆ อาจเกิดปัญหา การตันหรือตัวอักษรดูทึบติดกันจนเกินไปจนทำให้อ่านไม่ได้ ว่าเป็นปัญหุนะอะไร

(2) เนื่องด้วยรูปแบบการเขียนของอักษรล้านนา จะมีลักษณะเส้นเดียว ไม่มีความหนา-บาง ฉะนั้นควรใช้เส้นที่น้ำหนักเดียว สม่ำเสมอ

(3) การออกแบบควรมีทิศทางเดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกในการออกแบบ โดยควรแยกตามหมวดหมู่รูปอักษร

(4) หัวของตัวอักษรบางตัว ยังใหญ่ผิดปกติ ควรแก้ไขตามความเหมาะสม ให้มีน้ำหนักซ้าย-ขวา ที่สมดุล

5.2.2 การอภิปรายผลจากการประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์

ในการประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 ท่าน ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี มีความเอกลक्षणนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เหมาะสม เหมาะที่จะนำชุดตัวอักษรไปใช้งานได้จริง และโดยกลุ่มนักออกแบบได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุง ซึ่งสรุปเป็นข้อได้ดังนี้

- (1) ลักษณะของจะงอยปาก ควรมีความโค้งมนมากขึ้น
- (2) เส้นควรหนาขึ้น เพื่อแก้ปัญหาของอาการหยาบของปลายหาง เมื่อถูกย่อในขนาดเล็ก

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 การนำผลการวิจัยไปใช้

- (1) ผู้ที่สนใจการออกแบบตัวอักษรสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการออกแบบตัวพิมพ์ ในรูปแบบอื่นๆ หรือใช้อ้างอิงเป็นกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งต่อไปได้
- (2) การออกแบบครั้งต่อไปควรออกแบบเพิ่มอีก 1 ชุด เพื่อสำหรับนำไปใช้กับตัวพิมพ์พาดหัว ซึ่งสอดคล้องกับตัวอักษรชุดนี้
- (3) ควรกำหนดขอบเขตการวิจัย ของการออกแบบตัวอักษรนี้ ใช้กับสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือบทสวดมนต์เท่านั้น เพื่อให้ได้วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และป้องกันเรื่องลิขสิทธิ์ในการทับซ้อนกับ ลิขสิทธิ์ของการออกแบบตัวอักษรชนิดอื่นได้
- (4) ลักษณะหางของ ตัวอักษร ช.ข้าง ควรมีการพัฒนาให้มีเอกลักษณ์ด้านนามมากขึ้น

5.3.2 การวิจัยครั้งต่อไป

- (1) สำหรับผู้ที่สนใจการออกแบบตัวอักษรล้านนา สิ่งแรกคือควรเรียนรู้ลักษณะอักษรล้านนาในอดีตให้ถ่องแท้เสียก่อน เพราะเพื่อป้องกันการออกแบบไปทับซ้อนรูปอักษรเดิมของอักษรล้านนา โดยไม่รู้ตัว อาจทำให้เกิดความสับสนและบิดเบือนความจริงได้
- (2) ขั้นตอนการออกแบบตัวพิมพ์นั้น ควรมีการพัฒนาต่อไป อย่างต่อเนื่อง ไม่ได้หยุดหลังจากขั้นตอนการออกแบบจบ เพราะอักษรไทยที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ก็เกิดจากการพัฒนามาจากอดีตและพัฒนาต่อไปอย่างไม่จบสิ้น
- (3) การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวอักษรเขมร เพราะมีรูปอักษรที่คล้ายกับอักษรล้านนา

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร.2544. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัด
ลำปาง. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- ขาม จาตุรงค์กุล.2544. การออกแบบตัวอักษรและภาพสำเร็จรูปในรูปแบบเลขนิตยศิลป์อีสาน
วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาการออกแบบนิเทศศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เฉลียว ปิยะชน.2532. เรือนการแล.เชียงใหม่ : เชียงใหม่การพิมพ์.
- ชะวั้งชัย ภาคินธุ.2544. วิธีชีวิตไทยกับเครื่องจักรสาน. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.
- พรรณเพ็ญ เครือไทย.2545. อักษรไทยนิเทศ. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์ .
- คารณี บุญประสพ.2544. ลวดลายและสีบนผ้าทอพื้นเมือง. กรุงเทพฯ : อมรินทร์
พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล. 2529. ข้อตกลงในการปริวรรตอักษรธรรมล้านนาเป็นอักษรไทยกลาง.
เชียงใหม่ : โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิพย์สุดา นันท์พัชย์.2535. ภาษากับวัฒนธรรม. ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วย
ศึกษานิเทศ กรมการฝึกหัดครู : กรุงเทพฯ.
- น.ณ. ปากน้ำ(นามแฝง).2537. ศิลปโบราณในสยาม. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- แบบตัวพิมพ์ไทย.2538. ฝ่ายกลุ่มวิจัยและพัฒนาสาขาสารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์
และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. กรุงเทพฯ.
- แบบเรียนภาษาถิ่นนา.2533. กรุงเทพฯ : พิมพ์ศ พริ้นท์ติ้ง เซ็นเตอร์.
- ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. 2533. ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.กรุงเทพฯ.
- ประชิด ทิณบุตร.2531. การออกแบบบรรจุภัณฑ์. กรุงเทพฯ : โอเดียนส โตร์.
- พิสิฐ เจริญวงศ์. ศิลปะถ้ำในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : วิกตอรีเพาเวอร์พอยท์.
- ภาณุพงศ์ หลาหสม.2541. จิตรกรรมฝาผนังล้านนา. เชียงใหม่ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์.2545. อักษรประดิษฐ์LETTERING DESIGN. กรุงเทพฯ : นูรพาสาสน์.
- วิดิ พานิชพันธ์.2544. ศิลปะเครื่องเงินในล้านนา. เชียงใหม่ : สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เมตตา กฤตวิทย์.2530. แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. ชมรมวิจัยและพัฒนานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รัชภูมิ ปัญสงเสริม.2549. การศึกษาและพัฒนาชุดตัวอักษรสำเร็จรูปดิจิทัลในรูปแบบเลขคณิตปี

ล้านนา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี

ผลิตภัณฑอุตสาหกรรม, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ระวีวรรณ ชินนระตระกูล.2538. วิธีการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ.2549. การเรียนรู้วิธีการและงาน บรรณาธิการสื่อสิ่งพิมพ์.

ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. กรุงเทพฯ.

อนุทิน วงศ์สรรคกร. บันทึกบรรยาย 10 บทความเลขคณิตปีศึกษาเชิงไปรเวทจากการ

บันทึกการสอนของ อนุทิน วงศ์สรรคกร. กรุงเทพฯ : โฟกัส อิมเมจพริ้นติ้ง กรุ๊ป.

(Online).Available: <http://art-culture.chaingmai.ca.th/fontlanna/index2.php>

(Online).Available: <http://elanna.chiangmai.ac.th/art/art1.html>

(Online).Available: http://ubon.obec.go.th/school/swws/tham/tham_roobuk.html.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนบริหารงานทั่วไป โทร.3692

ที่ ศธ 0524.04 / 2224

วันที่ ๑๑ สิงหาคม 2552

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร

ด้วย นายคณศ ฤทธิ์ณิ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของ นายคณศ ฤทธิ์ณิ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จระเสกข์ ศรีเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนบริหารงานทั่วไป โทร.3692

ที่ ศธ 0524.04 / 2224

วันที่ || สิงหาคม 2552

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง

ด้วย นายคณศ ฤทธิมณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของ นายคณศ ฤทธิมณี มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรูญเสกข์ ตรีเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนบริหารงานทั่วไป โทร.3692

ที่ ศธ 0524.04 / 2224

วันที่ ๑๑ สิงหาคม 2552

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม

ด้วย นายคณศ ฤทธิมณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของ นายคณศ ฤทธิมณี มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จระเสกข์ ศรีเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

ที่ ศช 0524.04/ 2530

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๗ กันยายน 2552

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาเพื่อการวิจัย

เรียน คุณพิชัย แสงทอง

ด้วย นายคณศ ฤทธิ์ณิ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาเพื่อการวิจัยของ นายคณศ ฤทธิ์ณิ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัสเสกข์ ศรีเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 326-4325

ติดต่อนักศึกษา โทร.084-1119-431

จากศาสตราจารย์จรัสเสกข์ ศรีเมธสุนทร

11 ต. ๓ 52

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศช 0524.04/ 2822

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๕ กันยายน ๒๕๕๒

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาเพื่อการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ พงษ์เดช ไชยคุตร

ด้วย นายคณศ ฤทธิมณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาเพื่อการวิจัยของ นายคณศ ฤทธิมณี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัสเสกข์ ตริเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 326-4325

ติดต่อนักศึกษา โทร.084-1119-431

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่สู่สาธารณะ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

11 ต.ค. 52

ที่ ศธ 0524.04/ 2822

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๕ กันยายน ๒๕๕๒

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบเลขคณิตปีเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์

ด้วย นายคณศ ฤทธิมณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบเลขคณิตปีเพื่อการวิจัยของ นายคณศ ฤทธิมณี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จระเสกข์ ตริเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 326-4325

ติดต่อนักศึกษา โทร.084-1119-431

รองคณบดีฝ่ายบริหาร

๒๕ กันยายน ๒๕๕๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานภายในเท่านั้น ไม่ควรเผยแพร่สู่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงแหล่งที่มาของเอกสารทุกครั้ง

ที่ ศธ 0524.04/ 2224

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

11 สิงหาคม 2552

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาเพื่อการวิจัย

เรียน คุณสนั่น ธรรมธิ

ด้วย นายคณศ ฤทธิมณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาเพื่อการวิจัยของ นายคณศ ฤทธิมณี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เรียน คณศ ฤทธิมณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ขอแสดงความยินดี
สนั่น ธรรมธิ
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัสเสกข์ ตรีเมธสุนทร)
รองคณบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
รองคณบดีฝ่ายบริหาร

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

(Signature)

ส่วนบริหารงานทั่วไป 14 สิง. 52

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 326-4325

ติดต่อนักศึกษา โทร.084-1119-431 การใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 2224

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

|j| สิงหาคม 2552

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบเลขคณิตปีเพื่อการวิจัย

เรียน คุณปริญญา โรจน์อารยานนท์

(รศ.ปิ๋ว)

ด้วย นายคณศ ฤทธิมณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบเลขคณิตปีเพื่อการวิจัยของ นายคณศ ฤทธิมณี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัสเสกข์ ตรีเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 326-4325

ติดต่อนักศึกษา โทร.084-1119-431

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ **2224**

คณะกรรมการ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

|| สิงหาคม 2552

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบเลขคณิตเพื่อการวิจัย

เรียน คุณอนุทิน วงศ์สรรคกร

ด้วย นายคณะ ฤทธิมณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ด้านนา”

คณะกรรมการ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบเลขคณิตเพื่อการวิจัยของ นายคณะ ฤทธิมณี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จระเสกข์ ตรีเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

บริษัท คัดสสร เดมาค จำกัด

คัดสสร เดมาค

Cadson Demak Co., Ltd

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 326-4325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่ขึ้นด้านการค้า

ติดต่อนักศึกษา โทร.084-1119-431

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้ง 01-10-52

ที่ ศธ 0524.04/ 2822

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๕ กันยายน ๒๕๕๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน คุณสมชาย ชันอาษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นายคณศ ฤทธิมณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายคณศ ฤทธิมณี ทดลองใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัยกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้
ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จระเสกข์ ตรีเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 326-4325

ติดต่อนักศึกษา โทร.084-111-9431

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้สำหรับใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 2822

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๕ กันยายน ๒๕๕๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้จัดการหนังสือพิมพ์ ไทยนิวส์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นายคณศ ฤทธิ์มณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา” คณะครุศาสตรบัณฑิต จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายคณศ ฤทธิ์มณี ทดลองใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัยกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้
ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัสเสกข์ ตรีเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 326-4325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ติดต่อนักศึกษา โทร.084-111-9431

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศร 0524.04/ 2822

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๕ กันยายน ๒๕๕๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน คุณพงศ์ศักดิ์ ฉลาดแพทย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นายคณศ ฤทธิ์มณี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ด้านนา” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้ นายคณศ ฤทธิ์มณี ทดลองใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัยกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้
ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จระเสกข์ ศรีเมธสุนทร)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 326-4325

ติดต่อนักศึกษา โทร.084-111-9431

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข.

1. แบบประเมินคุณภาพของรูปอักษร

2. แบบประเมินความพึงพอใจของตัวพิมพ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบประเมินภาพจำลอง
ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา
เรื่อง
การออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา

คำชี้แจง

แบบสอบถาม ชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อภาพจำลองต้นแบบของการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม หัวข้อในการประเมินภาพจำลองการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้าน คือ

1. ด้านทางประวัติศาสตร์และสุนทรียศาสตร์
2. ด้านองค์ประกอบทางศิลปะ

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยเท่านั้น การวิเคราะห์และการนำเสนอจะจัดทำในภาพรวม ดังนั้น คำตอบจากแบบสอบถามจึง ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวท่านและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวท่านแต่อย่างใด

ขอความกรุณาท่านได้พิจารณาตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง เพื่อผู้วิจัยจะได้ นำข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามไปเป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา และผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามมา ณ ที่นี้

นายคณศ ฤทธิวัฒน์

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อภาพจำลองต้นแบบของการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ด้านนา

คำชี้แจง โปรดพิจารณารูปแบบผลิตภัณฑ์จากภาพจำลองแล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องใดช่องหนึ่งเพียงช่องเดียว โดยพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อนั้นเป็นจริงมากน้อยเพียงใดสำหรับท่าน โดยผู้วิจัยได้กำหนดตัวเลขระดับของความคิดเห็นดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1. ด้านทางประวัติศาสตร์และสุนทรียศาสตร์

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.1	ตัวอักษรมีความสวยงาม แปลกใหม่ คึงดูคูล สายตา และมีลักษณะเฉพาะของล้านนา ในการสื่อความหมาย
1.2	ตัวอักษรมีรูปลักษณ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับ เอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมล้านนา
1.3	อักขระวิธีในส่วนของกรเขียนตัวอักษรนั้น มีความถูกต้อง
1.4	รูปแบบตัวอักษรมีความสอดคล้องกับ ตัวอักษรธรรมล้านนา
1.5	ตัวอักษรแต่ละตัวการสื่อความหมายลักษณ์ เฉพาะของแต่ละตัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ด้านองค์ประกอบทางศิลปะ

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.1	มีอักษรครบถ้วนทั้งชุดภาษาไทย ประกอบไปด้วย พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวเลข
2.2	ตัวอักษรมีความกลมกลืนกัน
2.3	รูปตัวอักษรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือ คล้ายคลึงกัน ไม่ก่อให้เกิดความสับสน (คู่สับสน : ช ซ, ค ก, ล ส, ค ศ)
2.4	มีขนาดตัวอักษรและความกว้างลำตัวพอดี

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นอื่นๆ หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือสำหรับการตอบแบบสอบถาม.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบประเมินภาพจำลอง
ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษร
เรื่อง
การออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ด้านนา

คำชี้แจง

แบบสอบถาม ชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อภาพจำลองต้นแบบของการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ด้านนา

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการประเมินภาพจำลองการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ด้านนา ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

- 1 มีเอกลักษณ์ชัดเจน
- 2 ได้มาตรฐาน
- 3 สามารถอ่านได้
- 4 ใช้สะดวก

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยเท่านั้น การวิเคราะห์และการนำเสนอจะจัดทำในภาพรวม ดังนั้น คำตอบจากแบบสอบถามจึง ไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวท่านแต่อย่างใด

ขอความกรุณาท่านได้พิจารณาตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง เพื่อผู้วิจัยจะได้ นำข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามไปเป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ด้านนา และผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามมา ณ ที่นี้

นายคณศ ฤทธิมณี

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อภาพจำลองต้นแบบของการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา

คำชี้แจง โปรดพิจารณารูปแบบจากภาพจำลองตัวอักษร แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องใดช่องหนึ่งเพียงช่องเดียว โดยพิจารณาว่าข้อความตลະຂ່ອນนั้นเป็นจริงมากน้อยเพียงใดสำหรับท่าน โดยผู้วิจัยได้กำหนดตัวเลขระดับของความคิดเห็นดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
 4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
 3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
 2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1. มีเอกลักษณ์ชัดเจน (Identity)

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.1	ตัวอักษรมีความสวยงาม
1.2	ตัวอักษรมีรูปลักษณ์ที่แปลกใหม่
1.3	รูปแบบตัวอักษรมีความดึงดูดสายตา
1.4	ตัวอักษรแต่ละตัวสื่อความหมายลักษณะเฉพาะของแต่ละตัว

2. ได้มาตรฐาน

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.1	ตัวอักษรมีลักษณะถูกต้องตามอักขระวิธีไทย
2.2	ได้หลักมาตรฐานตัวพิมพ์สากล
2.3	มีบุคลิกตัวอักษรสื่อความหมายตามภาพลักษณ์ล้านนา

3. สามารถอ่านได้ (Readability)

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.1	สามารถอ่านออกหรืออ่านได้
3.2	รูปตัวอักษรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ไม่ก่อให้เกิดความสับสน (คู่สับสน : ช ช, ด ค, ถ ศ, ค ศ)
3.3	มีประโยชน์ใช้สอยในการสื่อความหมาย

4. ใช้สะดวก มีสมาชิกครอบครัว (Family)

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.1	มีความกลมกลืนกันทั้งชุด
4.2	มีระยะบรรทัด ของตัวพิมพ์ที่เหมาะสม
4.3	มีระยะช่องไฟของตัวอักษรที่เหมาะสม
4.4	ความเหมาะสมของขนาด และเส้น

ตอนที่ 2 ข้อเสนอนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นอื่นๆ หรือข้อเสนอนี้เพิ่มเติมของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ไปใช้ในประโยชน์ทางการค้า
ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือสำหรับการตอบแบบสอบถาม.....
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามความพึงพอใจ
 กลุ่มนักออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่
 เรื่อง
 การออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบของการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา
 จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยเท่านั้น การวิเคราะห์และการนำเสนอจะจัดทำในภาพรวม ดังนั้น คำตอบจากแบบสอบถามจึงไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวท่านแต่อย่างใด

ขอความกรุณาท่านได้พิจารณาตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง เพื่อผู้วิจัยจะได้ นำข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามไปเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากภาพลักษณ์ล้านนา และผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม มา ณ ที่นี้

นายคณศ ฤทธิมณี

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ด้านความสวยงาม

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.1	รูปทรงมีความสวยงามกลมกลืนกัน
1.2	รูปแบบเป็นเอกลักษณ์ และมีเอกลักษณ์เฉพาะในการสื่อความหมาย
1.3	รูปแบบตัวอักษรมีความดึงดูดสายตา
1.4	ตัวอักษรมีรูปลักษณะที่แปลกใหม่
1.5	ความเหมาะสมของน้ำหนักและเส้น

2. ด้านประโยชน์ใช้สอย

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.1	รูปแบบมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้งาน
2.2	สามารถนำไปใช้งานกับสื่ออื่น ที่มีเนื้อหาไม่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาได้
2.3	ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้งานในปัจจุบัน
2.4	สามารถอ่านออกได้ หรืออ่านง่าย
2.5	เพิ่มทางเลือกใหม่ในการใช้งาน ให้แก่นักออกแบบหรือผู้ที่สนใจ ในศิลปวัฒนธรรมล้านนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ด้านรูปแบบ

ข้อ	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.1	การสื่อถึงศิลปวัฒนธรรมล้านนา
3.2	มีระยะช่องไฟของตัวอักษรที่เหมาะสม
3.3	มีระยะบรรทัด ของตัวอักษรที่เหมาะสม
3.4	รูปทรง ได้สัดส่วนเหมาะสม
3.5	มีความถูกต้องตามอักขระวิธีไทย และหลักมาตรฐานการพิมพ์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นอื่นๆ หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

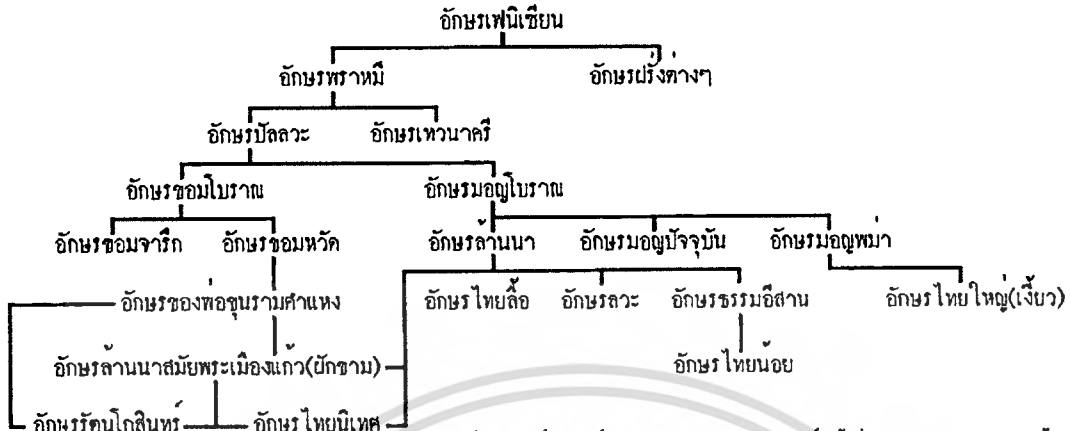
.....ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือสำหรับการตอบแบบสอบถาม.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนผังลำดับความเป็นมาของอักษร

ที่มา : บอร์ช เซคส์, กานานอักษรไทยล้านนาพระมิ่งพิชิตคนที่ทรงศึกษาและคิดประดิษฐ์ขึ้นหน้า 24

การเปรียบเทียบรูปแบบตัวอักษรไทยที่เปลี่ยนแปลงไปในสมัยต่างๆ (สมัยก่อนพุทธศักราช 1800 / สมัยก่อนพุทธศักราช 1835 / สมัยอาณาจักรสุโขทัยศักราช 1900 / สมัยพระนครราชธานีศักราช 2223)

อักษรสมัยก่อนพุทธศักราช 1800	อักษรสมัยก่อนพุทธศักราช 1835	อักษรสมัยอาณาจักรสุโขทัยศักราช 1900	อักษรสมัยพระนครราชธานีศักราช 2223	อักษรสมัยก่อนพุทธศักราช 1800	อักษรสมัยก่อนพุทธศักราช 1835	อักษรสมัยอาณาจักรสุโขทัยศักราช 1900	อักษรสมัยพระนครราชธานีศักราช 2223	อักษรสมัยก่อนพุทธศักราช 1800	อักษรสมัยก่อนพุทธศักราช 1835	อักษรสมัยอาณาจักรสุโขทัยศักราช 1900	อักษรสมัยพระนครราชธานีศักราช 2223
อักษร ก	ก	ค	ก	อักษร ข	ข	ค	ข	อักษร ม	ม	น	ม
อักษร ข	ข	ช	ข	อักษร ค	ค	ด	ค	อักษร ฅ	ฅ	ด	ฅ
อักษร ค	ค	ด	ค	อักษร ฅ	ฅ	ด	ฅ	อักษร ฆ	ฆ	ด	ฆ
อักษร ฅ	ฅ	ด	ฅ	อักษร ฆ	ฆ	ด	ฆ	อักษร ญ	ญ	ด	ญ
อักษร ฆ	ฆ	ด	ฆ	อักษร ฎ	ฎ	ด	ฎ	อักษร ฏ	ฏ	ด	ฏ
อักษร ฎ	ฎ	ด	ฎ	อักษร ฐ	ฐ	ด	ฐ	อักษร ฑ	ฑ	ด	ฑ
อักษร ฏ	ฏ	ด	ฏ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ
อักษร ฐ	ฐ	ด	ฐ	อักษร ณ	ณ	ด	ณ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ
อักษร ฑ	ฑ	ด	ฑ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ
อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ
อักษร ณ	ณ	ด	ณ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ
อักษร ด	ด	ด	ด	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ
อักษร ด	ด	ด	ด	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ	อักษร ฒ	ฒ	ด	ฒ

ที่มา : วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, อักษรประดิษฐ์ LETTERING DESIGN หน้า 17-25

แผนผังลำดับความเป็นมาของตัวอักษร, การเปรียบเทียบรูปแบบอักษรไทยที่เปลี่ยนแปลงไปใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ **สมัยต่างๆ** ศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเปรียบเทียบลักษณะอักษรที่ใช้ในอาณาจักรล้านนา

1.อักษรธรรมล้านนา 2.อักษรสุโขทัย 3.อักษรฝักขาม 4.อักษรไทยนิตศ

พยัญชนะ	ธรรม-ล้านนา	สุโขทัย	ฝักขาม	ไทยนิตศ	พยัญชนะ	ธรรม-ล้านนา	สุโขทัย	ฝักขาม	ไทยนิตศ	พยัญชนะ	ธรรม-ล้านนา	สุโขทัย	ฝักขาม	ไทยนิตศ
ก	๓	๑	ก	ก	๐	๑	๒	๒	๑	๑	๒			๒๑
ข	๕	๒	ข, ฅ	ข, ฅ	๒	๓	๒	๒	๕, ๕	๒	๒			
ฃ	๕	๒	๓, ๒	๒, ๒	๓	๓	๒	๒	๕, ๕	๓	๓		๑	๑
ค	๑	๑	ค, ก	ค	๓	๖	๖		๗	๓	๕	๑	๑, ๑	๑
ก	๖	๓	ค	ค, ๓	๓	๒	๒	๒	๒	๓	๓	๓	๓, ๓	๓
ข	๕	๓	ข, ๒	๒, ๒	๓	๒	๒			๓	๓	๑	๑, ๑	๓
ง	๑	๑	ง	ง	๓	๖	๖	๒	๒, ๒	๓	๑	๒	๓	๒
จ	๑	๑	จ, ๖	จ	๓	๖	๖	๒	๒, ๒	๓	๑	๒	๓	๒

พยัญชนะ	ธรรม-ล้านนา	สุโขทัย	ฝักขาม	ไทยนิตศ	พยัญชนะ	ธรรม-ล้านนา	สุโขทัย	ฝักขาม	ไทยนิตศ	พยัญชนะ	ธรรม-ล้านนา	สุโขทัย	ฝักขาม	ไทยนิตศ
น	๑	๒	น, ฅ	น	๓	๖	๖	๖, ๖	๖, ๖	๓	๒	๒	๒	๒
บ	๒	๒	บ, ๒	บ	๒	๖	๖	๖	๖	๓	๒	๒	๒	๒
ป	๒	๒	ป, ๒	ป, ๒	๓	๖	๖	๖	๖	๓	๒	๒	๒	๒
ผ	๒	๒	ผ, ๒	ผ	๓	๖	๖	๖	๖	๓	๒			๒
ฝ	๒	๒	ฝ, ๒	ฝ, ๒	๓	๖	๖	๖	๖	๓	๒		๒, ๒	๒, ๒
ท	๒	๒	ท, ๒	ท, ๒	๓	๖	๖	๖, ๖	๖	๓	๒		๒, ๒	๒, ๒
พ	๒	๒	พ, ๒	พ, ๒	๓	๖	๖	๖	๖	๓	๒			๒, ๒
ก	๒	๒	ก, ๒	ก	๓	๖	๖	๖	๖					

ที่มา : ทวรรณฤดี เครือไทย. อักษรไทยนิตศ. หน้า 84-85

การเปรียบเทียบลักษณะอักษรที่ใช้ในอาณาจักรล้านนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางเปรียบเทียบ สักส่วนความกว้างและระยะช่องไฟระหว่างตัวอักษรต่างๆ
โดยใช้ขนาด (Points Size) และความหนาเท่ากัน

ชื่ออักษร	
Angsana New	ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ ฉด ฉต ฉท ฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ฟภ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
CordiaUPC	ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ ฉด ฉต ฉท ฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
DB Pradit X	ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ ฉด ฉต ฉท ฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
Book R-Luk	ก ข ค กข กค กช กฉ กฉฎ กฉฐ กฉฑ กฉฒ กฉณ กฉด กฉต กฉท กฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
PLSxHittapab	ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ ฉด ฉต ฉท ฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
LN Tilok	ก ข ค ฌ ฌด ฌดอ ฌดอฉ ฌดอฉฎ ฌดอฉฐ ฌดอฉฑ ฌดอฉฒ ฌดอฉณ ฌดอฉด ฌดอฉต ฌดอฉท ฌดอฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
CR Sri-Chiangson	ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ ฉด ฉต ฉท ฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
CR Boran	ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ ฉด ฉต ฉท ฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
Mangrai	ก ข ค กข กค กช กฉ กฉฎ กฉฐ กฉฑ กฉฒ กฉณ กฉด กฉต กฉท กฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
Srichum	ก ข ค กข กค กช กฉ กฉฎ กฉฐ กฉฑ กฉฒ กฉณ กฉด กฉต กฉท กฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
Pratommla	ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ ฉด ฉต ฉท ฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
PSLxPampilas	ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ ฉด ฉต ฉท ฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
PSLxMalinee	ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ ฉด ฉต ฉท ฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ

ตารางเปรียบเทียบสักส่วนความกว้างและระยะช่องไฟระหว่างตัวอักษรต่างๆ

- ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ ฉด ฉต ฉท ฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
- ก ข ค ฌ ฌด ฌดอ ฌดอฉ ฌดอฉฎ ฌดอฉฐ ฌดอฉฑ ฌดอฉฒ ฌดอฉณ ฌดอฉด ฌดอฉต ฌดอฉท ฌดอฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ
- ก ข ค กข กค กช กฉ กฉฎ กฉฐ กฉฑ กฉฒ กฉณ กฉด กฉต กฉท กฉทบ ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ

ตัวอย่างแบบร่าง

ก ข ขค ขคจ ขคจชฌ
 ฉ ฉฎ ฉฐ ฉฑ ฉฒ ฉณ
 ฉด ฉต ฉท ฉทบ
 ปร ผ ฝ ฟ ภ ม ย ร ล ว
 ศ ษ ส ห อ ฮ

ก ก ก ก
 ข ข ข ข
 จ จ
 ค ค ค ค ค ค ค
 ต ต
 ช ช ช ช
 ฉ ฉ ฉ ฉ
 ฌ ฌ
 ฎ ฎ
 ฏ ฏ
 ง ง

แบบร่างที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข
ก ข ข ค ต ห ม ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ
ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น บ ป ผ ฝ พ ฟ
ภ ม ย ร ฤ ล ฎ ว ศ ษ ส ห พ อ ฮ

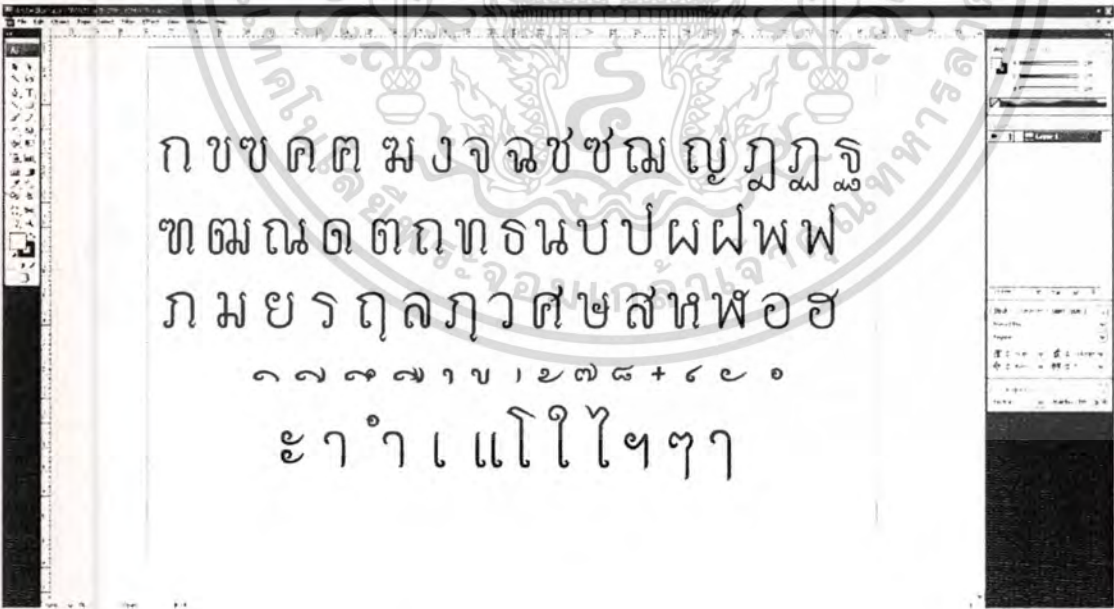
* Kooymhi (Kooymhi)
- Mangnai
- Ux Tlok
- Cr-Bosun
- Sritobun
* Kooymhi (Kooymhi)
Kooymhi, Kooymhi, Kooymhi

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐ + ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

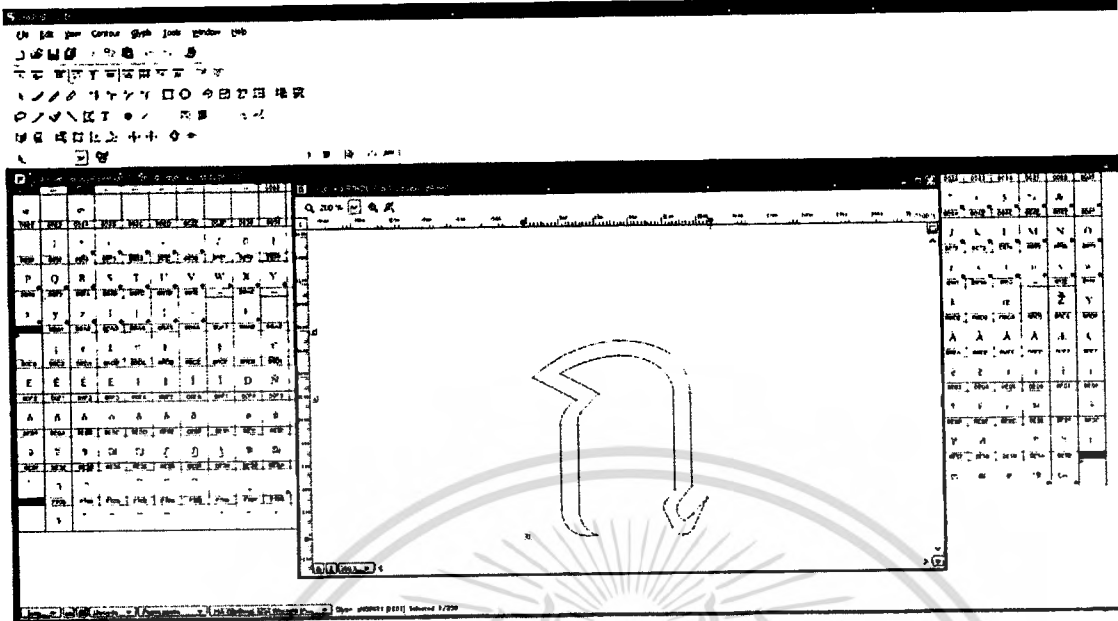
ก ข ข ค ต ห ม ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ
ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น บ ป ผ ฝ พ ฟ
ภ ม ย ร ฤ ล ฎ ว ศ ษ ส ห พ อ ฮ
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ แบบร่างที่ 2

ภาพขั้นตอนการพัฒนาเป็นตัวพิมพ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

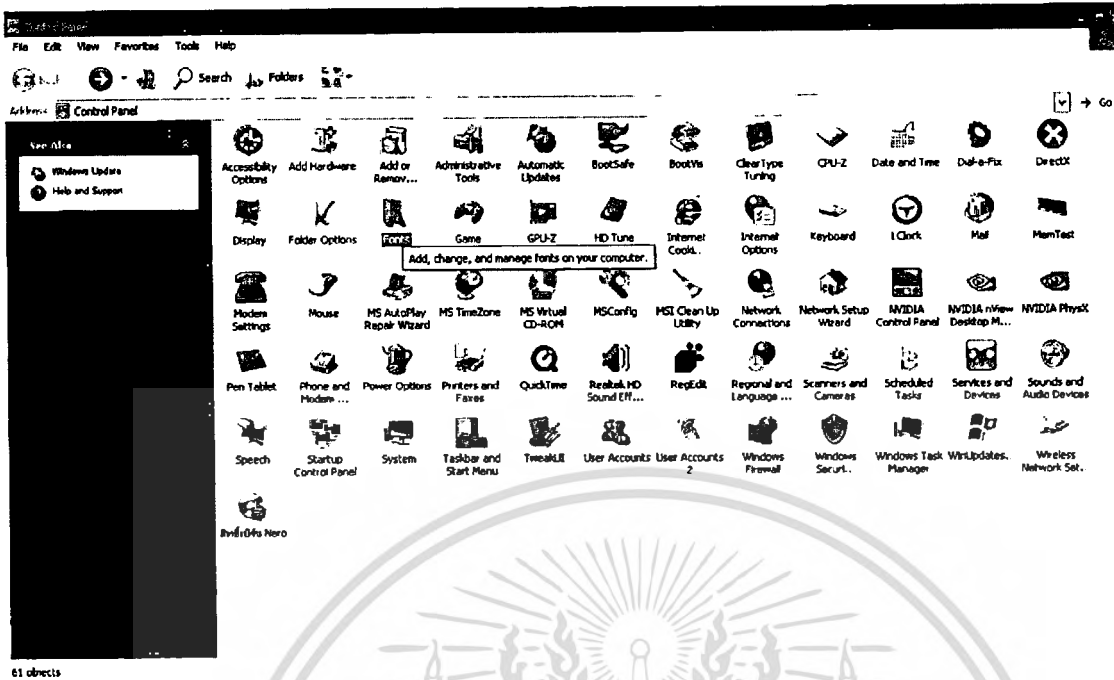
กิกักกาไกเกกีกากุกู

ขั้นตอนสอบการใช้งานของตัวพิมพ์

LannaimageNew.ttf

รูปแบบตัวพิมพ์ที่พร้อมใช้งาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนทดสอบใช้งานในคอมพิวเตอร์

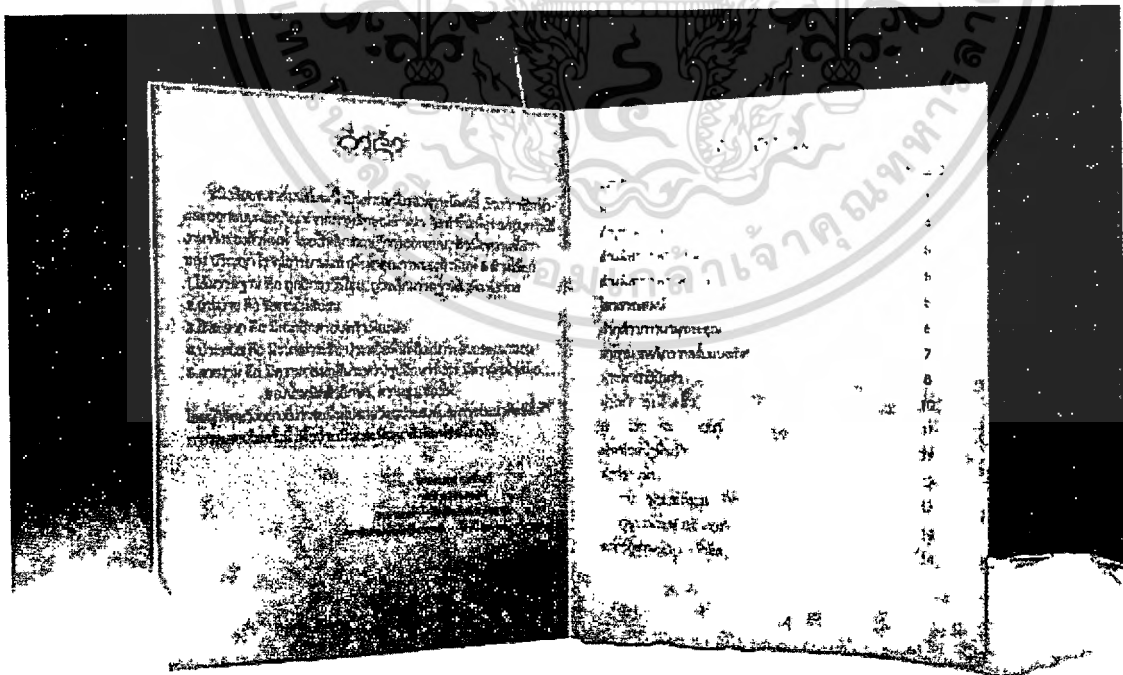
แบบลักษณะตัวพิมพ์ที่สำเร็จรูป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การทดสอบการใช้งานของตัวพิมพ์ในรูปแบบหนังสือสวดมนต์

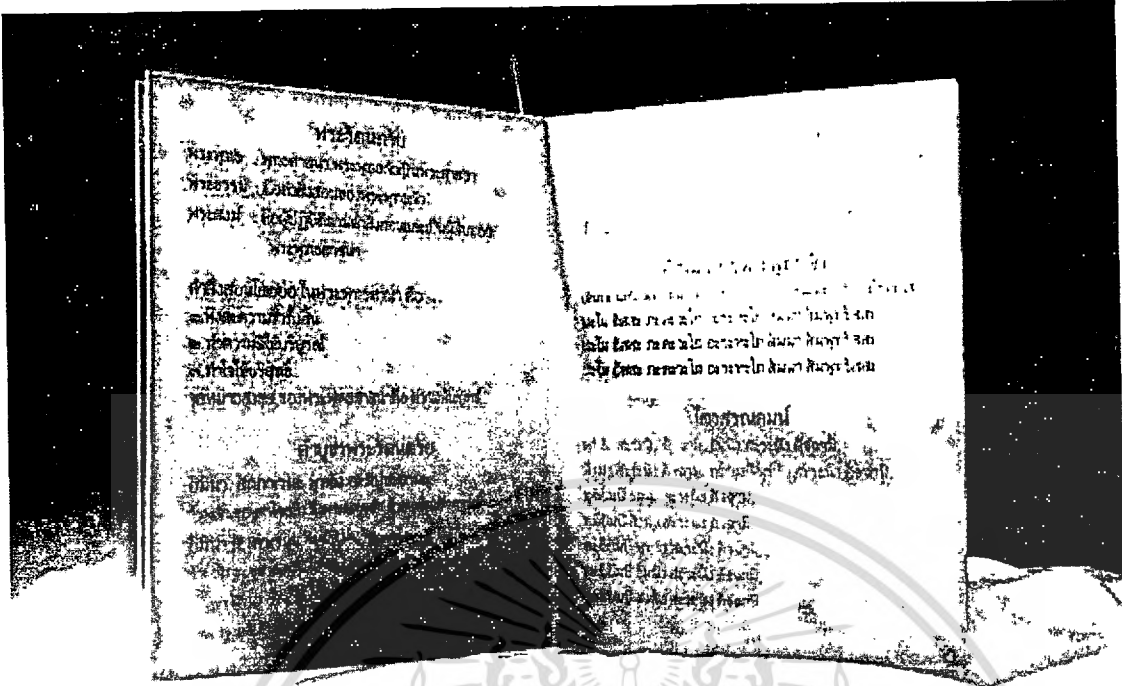

หน้าปก

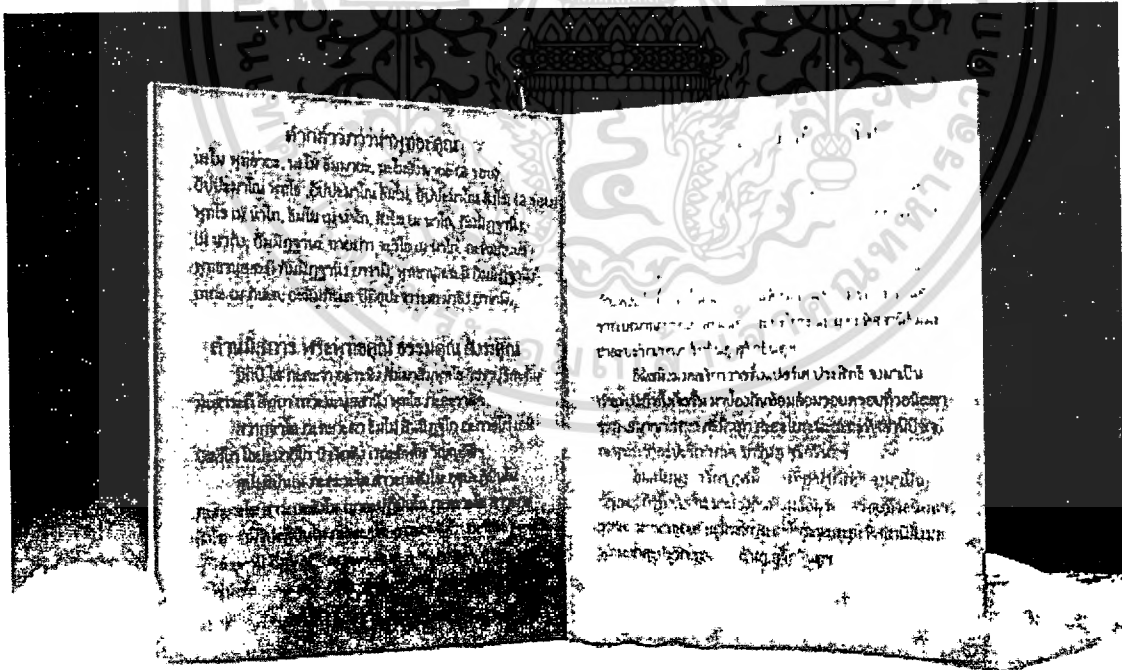

หน้าที่ 2-3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

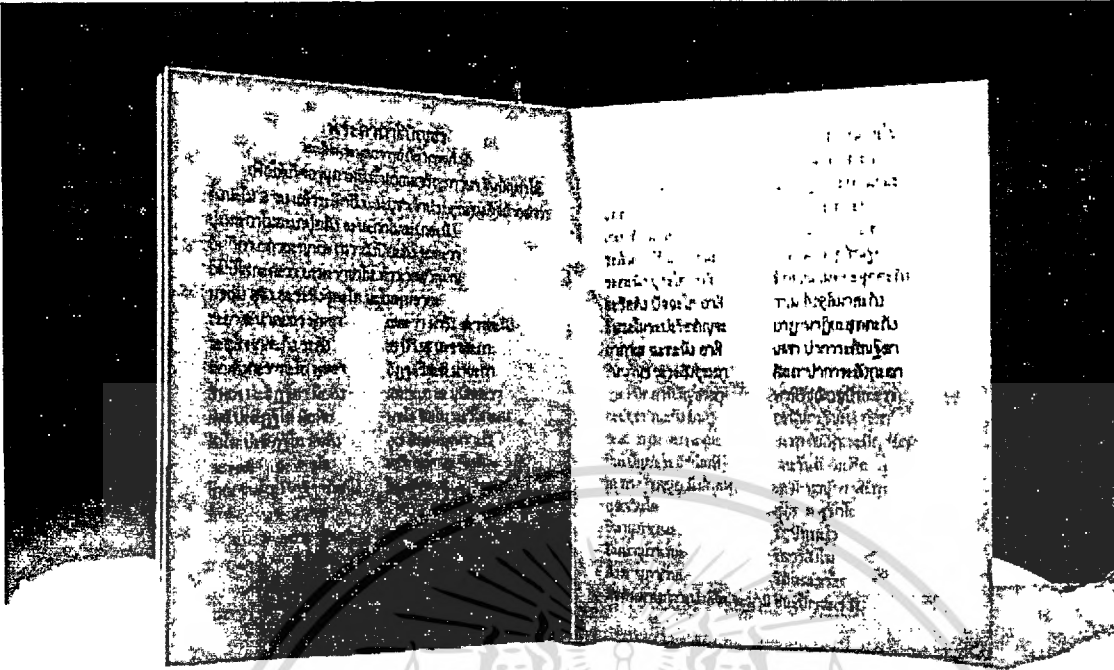

หน้าที่ 4-5

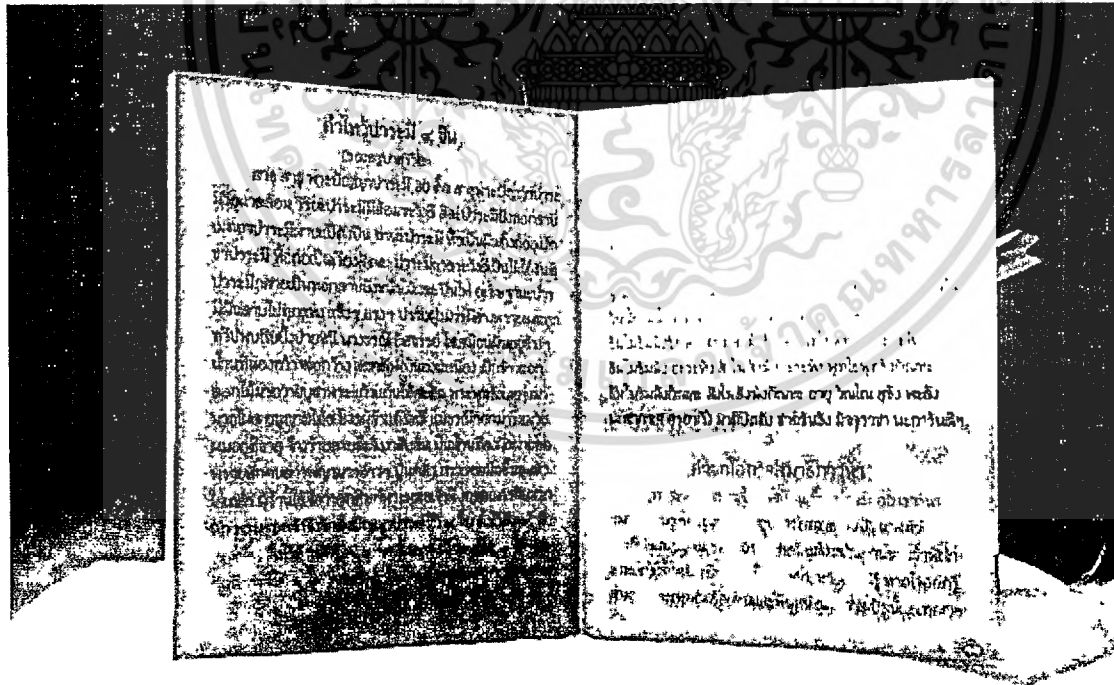

หน้าที่ 6-7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

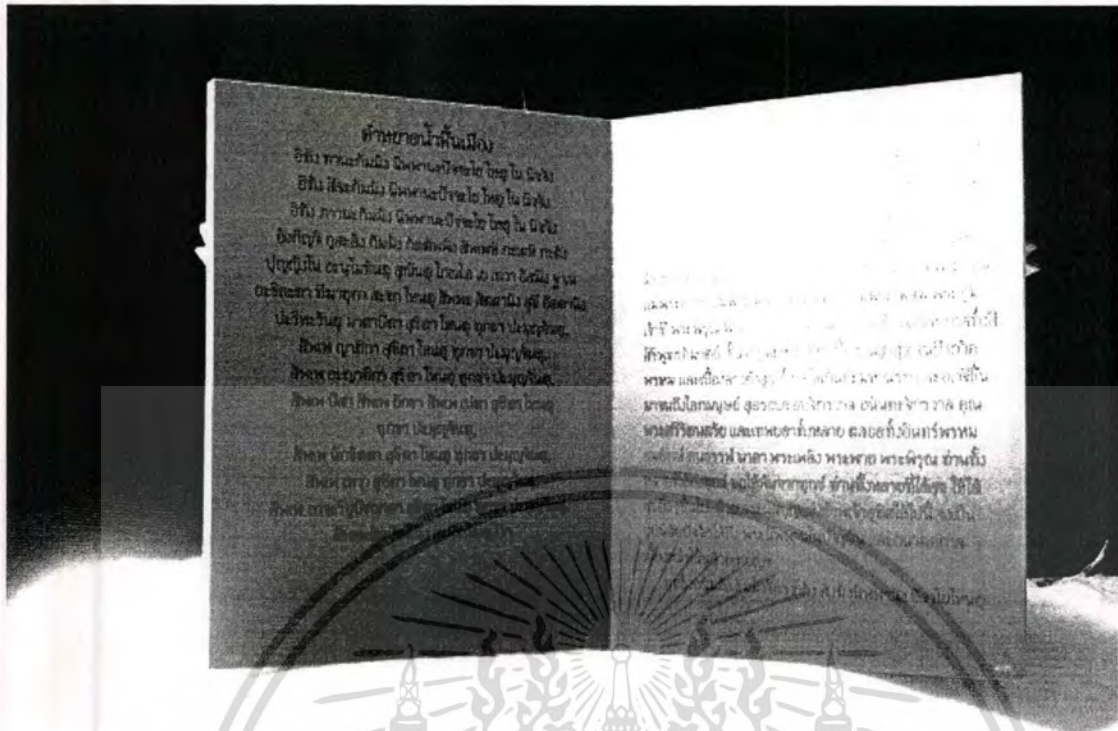

หน้าที่ 8-9

หน้าที่ 10-11

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน้าที่ 12-13

หน้าที่ 14- รองปกหลัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นายคณศ ฤทธิมณี
วัน เดือน ปีเกิด	14 กุมภาพันธ์ 2527
สถานที่เกิด	อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	5/212 หมู่ 10 ถนนโชคชัย4 แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร 10230
ประวัติการศึกษา	ปีการศึกษา 2547 สำเร็จการศึกษา ระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ แผนกการออกแบบ คณะศิลปกรรม วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2549 สำเร็จการศึกษา ระดับ ปริญญาตรีครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (คอ.บ.) สาขาวิชาศิลปอุตสาหกรรม ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ปีการศึกษา 2551 สำเร็จการศึกษา ระดับ ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชา เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้